

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

AARSSKRIFT

FOR

OLLERUP HØJSKOLES ELEVFORENING

1911

ODENSE

TRYKT I ANDELBOGTRYKKERIET I ODENSE

1911

I Vinterskoletiden.

AARSSKRIFT

FOR

OLLERUP HØJSKOLES ELEVFORENING

1911

ODENSE

TRYKT I ANDELBOGTRYKKERIEET I ODENSE

1911

Statens pædagogiske Studiesamling
København

Bjørnstjerne Bjørnson.

Foredrag af J. P. Kristensen-Randers.

DER er ingen Fare for, at de, der har set og hørt Bjørnstjerne Bjørnson, skal glemme ham. Hvilket pragtfuldt Hovede! En svær tilbagestrøgen Løve-manke, en høj og bred, i alle Maader skøntformet Pande, de stort voksede Øjenbryn og derunder et Blik, der kunde lyne hvast, men ogsaa være saa mildt som en god Bedstefaders, den fint dannede Næse og den mandige Mund og Hage. Og saa en Hals og et Legeme, der netop var skabte til at bære dette Hoved. Det var et Syn, der maatte glæde alle Mennesker med Skønhedssans. — Og den Sum af Skønhedsindtryk, der blev budt Øjet, naar Bjørnson viste sig, blev mange Fold øget, naar han lod sig høre og talte saa godt, som han kunde det i sine bedste Timer. Han syntes at raade over al Menneskestemmens Rigdom, lige fra Børnenes glade Pludren, de unge Pigers Kvidren og den sagtteste Hvisken til Mandsstemmens stærkest bydende Myndighed og Mandsvredens mægtigste Torden.

Nej, de, der har hørt og set Bjørnson, glemmer ham ikke. Og de, der i deres unge Dage fik deres Udvikling fremmet ved at læse hans Fortællinger — „de to grønne Bind“ — glemmer ham heller ikke.

Men i vore travle Dage kan der være stor Fare for, at hans Digtning skydes til Side af meget, som langt fra kan maale sig med den i Værdi.

Det er Hovedformaalet med den Karakteristik, her skal gives af Bjørnson, at henlede Opmærksomheden paa den Rigdom af Menneskekundskab og Menneskekærlighed, som lyser os i Møde baade fra hans Livsførelse og hans Værker, særlig Fortællingerne fra hans tidligste Digteraar.

„Ved en Vens Bryllup“ sang Bjørnson:

„Hvad stort paa Jord blev fundet,
det Barnet i os altid fandt.“

Det skal nok vise sig at være sandt, at lige saa lidt som vi kan komme ind i Guds Rige, uden at vi bliver som Børnene, lige saa lidt kan vi komme ind i noget af de andre „favre Riger paa Jorden“, medmindre vi har det egentlige Barnesind. Om hvad dette saa er, kan der skrives mange tykke Bøger: men det lader sig vist godt sige med faa Ord. Et sundt Barn har Sanser og Sind vid-aabne for Indtryk; det er hjælpelystent overfor alt det i Verden, som det øjner gode Venner eller Kammerater i; det er kamplystent overfor det, som det modtager fjendtlige Indtryk af; og det har en omfattende Tro paa hjælpende Magter og har let ved at kalde paa dem.

I „En glad Gut“ fortælles der, at Moderen en Dag kom ud og satte sig hos den lille Øyvind. Han vilde høre om det, som var langt borte; thi nu var ikke Bukken længer nok. Saa fik han høre om, at engang kunde alting tale; Bjerget talte til Bækken, og Bækken til Elven, og Elven til Havet og Havet til Himlen. Men saa spurgte han, om ikke Himlen talte til nogen, og Himlen talte til Skyerne, men Skyerne til Træerne, men Træerne til Græsset, men Græsset til Fluerne, men Fluerne til Dyrene, men Dyrene til Børnene, men Børnene til de voksne; og saaledes gik det endnu videre, til det gik rundt, og ingen vidste, hvem som begyndte. „Øyvind saa paa Bjerget, Træerne, Søen, Himlen og havde i Grunden aldrig set dem før.“

At være et virkeligt Barn er at ane, føle eller forstaa, at hele Verden er et stort Sømmespil, hvor det ene taler til det andet, og alt kommer Mennesket ved. Da Øyvind er kommen til at se paa Livet med det rette Blik, saa kan intet vise sig for ham, uden at han maa spørge: Hvad siger det? Han spørger, da Katten kommer ud: Hvad siger den? Og da Hønsflokken kommer: Hvad siger Hanen? Og da to smaa Fugle sidder og synger paa Mønningen: Hvad siger Fuglene? „Og han fik høre, hvad alting sagde lige ned til Myren, som krøb gennem Mosen, og Ormen, som pikkede i Barken.“

Barn — det vil sige rigtigt Menneske — er den, som Livet igennem har Sindet aabent for de Budskab, Tilværelsen skikker en, og som ikke mister sin Hjælpelyst, sit Kampmod eller sin Tro paa skærmende Magter.

Bjørnson var alle sine Dage et stort og i mange Henseender ualmindelig udviklet Barn; han havde Barnets Higen efter at være i Vekselvirkning med Verden. Om Per Olsen i „Fiskerjenten“ siges der, at han, da han var bleven Bedstefar, følte som et indre Kald til at blive gammel. Det Kald har Bjørnson aldrig følt.

En Hovedlov for Barnlighedens Vækst blev udtrykt saaledes af Kristen Kold: Livet maa være simpelt for at være sundt. Vælter man Tingene i Læssevis og i forvirrende broget Mangfoldighed ind over et Barn, saa faar det ikke Tid til at komme i Fantasiens og Hjertelagets levende Forhold til noget som helst af alt det meget. Barnet visner og bliver blaseret, i Stedet for at udfolde sin Friskhed. Læg Mærke til Forskellen paa Børn, over hvem det regner ned med Snese af kunstigt Legetøj, og dem, der faar Tid til at leve sig sammen med lidt og tarveligt!

Det var Bjørnsons Barndomslykke, at Livet i hans første Aar var saa enkelt og inderligt, som det var.

Han blev født 8. Decbr. 1832 i Præstegaarden Bjørgan i Kvikne Præstegæld i Dovrekæden. „Gaarden ligger højt oppe, ganske for sig selv“; „jeg stod“, fortæller han, „som liden Gut paa Bordet i Dagligstuen og saa ned i Dalen med Længsel efter dem, der om Vinteren rendte paa Skøjter langs Elven eller om Sommeren legte paa Volden.“

Men der var Livsens Glæde over hans Barndom i de smaa Forhold:

„Morgensolens Glæde,
o, du er min Barndomstid;
mens du leger ren og hvid,
jeg kan næsten græde.“

Han levede sig sammen med Fa'r og Mo'r. Og han bevarede alle Dage, om der end til en Tid kan have været en Kurre paa Traaden mellem ham og Faderen, en dyb Ærbødighed for dem begge. Da jeg i Sommeren 1886 besøgte ham paa Aulestad, gav han oppe i sit Arbejds-værelse en malende Fremstilling af, hvorledes han nylig

havde kæmpet mod Christopher Bruun. „Nu ligger han der! Nu ligger han der!“ udbrod han, idet han bøjede sig og gav Gulvet et Par vældige Slag med flad Højrehaand. Da gik en gammel Kvinde forbi den aabentstaaende Dør. Bjørnson bøjede sig over mod hende og sagde til de tilstedeværende: „Min Mor!“ Det synes mig, at jeg aldrig har hørt Modernavnet sagt saa smukt.

Chr. Collin har i sin stort anlagte Bog om Bjørnson sagt om ham, at „han sikkert allerede som Barn fik et stærkt Indtryk af, at hans Far og Mor udfyldte hinanden som Modsætninger. I en privat Kreds og ved en Lejlighed, da Erindringen om dem trængte stærkt ind paa ham, fordi han da havde mistet dem begge, har han sammenlignet sin Fader med den vældige, stovte Stamme og sin Moder med „Fuglekvidderet omkring den“. „Hun havde det lyse og lette og flagrende. Han kunde ikke faa Ord for, hvad han dybest følte. Ikke engang for sin Kærlighed til os Børn. Han sa' os aldrig, hvor inderligt han holdt af os, --- ikke før gennem det Blik, hvormed han saa paa os, da han døde! Han havde dette indesluttede og uforløste, som levnede en stor Del af sine Evner som Arv til de følgende Slægtled. Han var en retlinet, usammen-sat Natur. Jeg kan gerne sige det: Jeg har tegnet dem begge, Mor i Konen paa Solbakken — hun sad paa et Sted, som Solen bærer Straaler hen paa — og Far i Sæmund, som levede i Granliens Skygge. Man kan sige, at det ikke mindst var deres Fejl, som førte dem sammen. Thi Fejl er jo ikke dette, hvorom der ofte prækes, at det bare skal kastes væk. Der er noget godt inde i Fejlene.“

„Det er betegnende for Bjørnson, at han havde begge sine Forældre med, da han første Gang traadte sejrende frem for alt Folket i „Synnøve Solbakken“. Han maatte have dem med. Og det er betegnende, at han anbragte dem paa to modsatte Gaarde — saa stærkt var hans Indtryk af Modsætningen. Men vel at mærke: paa de to Gaarde, hvis Modsætninger skulde bøjes sammen.“

I Bjørnstjerne Bjørnsons tidligste Barndomsudvikling spiller nogle faa Dyr en stor Rolle. Derom oplyser han os i, hvad han har skrevet om „Blakken“:

„Hans Mor var en stor, rød Hoppe fra Gudbrandsdalen, alles Fryd, som saa hende; hans Far var en Galning af

en sort Fjordhest. Om Blakken sagdes tidligt: Denne bliver den stærkeste Hest, noget Menneske har set her nordpaa, og saa opvant, som jeg var med Historier om Kæmper og Slagsmaal, saa jeg paa det lille Føl som paa en begavet Kammerat. Han var ellers ikke altid god imod mig; jeg bærer endnu et Ar over det højre Øje efter hans Hov; men lige tro fulgte jeg med Hoppen og Føllet; sov med dem paa Marken og trillede mig mellem Hoppens Ben, naar den spiste.“

„Blakken og jeg fik snart Kammerater: først en liden Hund, som lærte mig at stjæle Sukker, saa en Kat, som en Dag uventet optraadte i Køkkenet. Jeg havde aldrig før set en Kat: ligbleg styrtede jeg ind og skreg, at en stor Mus kom op af Kælderen! Næste Foraar blev vi endnu flere; thi da kom en liden Gris til, — og saa ofte som Blakken fulgte med Moderen paa Arbejde, blev det Hunden, Katten, Grisen og jeg, som holdt i Hob. Vi for-slog Tiden nok saa godt, især med at sove sammen. Jeg gav jo disse Kammerater alt det, jeg selv syntes om; saa-ledes bar jeg en Sølvske ud til Grisen, for at den skulde spise pænere; den forsøgte ogsaa — d. v. s. at spise Sølv-skeen. Naar jeg skulde følge mine Forældre ned i Dalen, fulgte Hunden, Katten og Grisen med. De to første kom i Færgen, som skulde føre over Elven, Grisen gryntede lidt og svømmede saa efter. Vi blev da trakterede hver paa sin Vis, og om Kvælden drog vi hjem igen i samme Optog.“

Snart mistede Drengen disse Kammerater og beholdt kun Blakken. Bjørnstjerne Bjørnson var ikke mere end seks Aar, da Faderen blev forflyttet til Næssets Kald i Romsdalen. Om Blakkens Bedrifter dér beder jeg mine Tilhørere læse selv. Det er et levende Billede af et hjælp-somt og kamplystent Dyr.

Nu kommer han i Forhold til andre Mennesker end Forældrene.

Hans Kammeratskabskreds, som i Kvikne næsten kun havde været Dyrene, udvides til ikke saa helt faa Menne-sker, store og smaa.

Chr. Collin skriver: „Paa Næsset havde Husmanden to Børn, en Gut og en Pige, som i lang Tid blev hans bedste Kammerater (efter hvad han selv har fortalt mig). De lærte ham at bruge Ski og Kælke og Baad. Han havde

uhyre vanskeligt for at skilles fra dem, naar de skulde spise eller lægge sig. Ingen Mad hjemme smagte som Sild eller Vas-Suppe hos Mali (saa hed Husmandens Kone). Sammen med dem samlede han Æg af Maager og andre Fugle ude paa Ægholmen. Gennem dem kom han ind i Bøndernes inderste Syn paa alt. Og desuden gennem Tjenestefolkene. Derom har han selv sagt: „Hele det umiddelbare Bondesyn, hele den uvilkaarlige Bevidsthed om Livsvilkaarene fik jeg, da jeg blev Tjenernes fortrolige. Det mener jeg har spillet en stor Rolle i mit Liv.“ Han gik Ærender imellem dem, skrev Breve for Tjenestefolkene og levede med i deres Hengivenhed for hverandre. Han blev „indviet i alt — hvordan de selv saa paa deres Fremtidsudsigter.“ „Min berømte Naivitet har ikke sin Grund i Mangel paa Kendskab til Livet. Tidlig, altfor tidligt blev jeg kendt med alle Slags menneskelige Vilkaar. Der var mange forskellige Slags Mennesker paa Næsset, Haandværkere og andre Arbejdsfolk“ (hans Fader byggede en Del). „Det Kendskab til Menneskene, jeg da fik, har jeg senere haft som en Grundmur i mig, saa jeg ikke saa let byggede fejl . . . . Min Naivitet beroede paa, at jeg troede paa alle Mennesker. Der var en Tjenestegut, som stjal. Men jeg troede paa ham alligevel. Jeg holdt saa af ham. Og de Pigerne, som fik Barn, — jeg holdt saa af dem, jeg kendte dem saa godt, — deres Dygtighed, deres Ønsker i Livet.“

Bjørnsøns varme Livsfølelse er grundlagt i hans Drengesaar: da kom han til at forstaa med Hjertet, at Livet er noget dejligt noget, som kommer os ved. Det kalder paa os, og vi kan kalde paa det. Denne Forstaaelse var levende hos ham til det sidste. Og den ytre sig paa mange Maader.

Først skal nævnes hans store Trang til at vide, hvad der gik for sig i Verden, ikke blot i Norden eller i Evropa, men paa hele den vide Jord. Under den sidste Rejse, han gjorde til Paris, sagde han til en Ven: „Jeg er til den Grad nysgerrig, at jeg ligefrem lider, naar jeg ikke ved Besked om det allersidste Nyt, der passerer i det forbandede Marokko. Men kan du saa ikke tænke dig, hvad det vil sige for mig at ligge som en Invalid, der ingen Ting kan og ingen Ting maa.“

Megen Videbegærlighed og stor Beundringsevne staar hinanden inderlig nær. Det er ud af Selvforstaaelse, at Bjørnson har sunget: „Undrer mig paa, hvad jeg faar at se.“ Et Træk af hans Liv og et af hans Digtning taler højt om, at han havde det friske Barns Gave til baade at undre sig og til at beundre.

Da Bjørnson var 28 Aar gammel rejste han ned til Italien. Han har fortalt, at han en Lørdag Aften kom til Milano. Han kom sent til Hvile: „En stovt Schweizerpige, som førte Opsynet med den Etage, jeg boede i, kom ind til mig for at passe Kaminen, men blev siddende og fortælle mig om Schweiz. Jeg kunde ikke høre nok, og hun havde Glæde af at fortælle.“ „Næste Morgen var jeg rundt i Byen. Optaget af noget, jeg netop havde set, satte jeg mig i Drosken for at køre — Jeg husker ikke nu hvorhen, da vi drejede om et Hjørne og kom ind paa Pladsen foran Marmordømen. Jeg rejste mig op i Vognen og skreg. Kusken frydede sig og holdt stille. Det var jo ingen Kirke, det snehvide Bjerg der foran, det var et umaadeligt stort Orgel, bygget op i Friluft, med mange, mange Piber, smaa og store, som tilsammen sang et snehvidt Halleluja.“ Saaledes taler kun den frodigt voksende Beundringsevne. — Lad os saa opfriske ellefte Kapitel af „Fiskerjenten“. Her afgøres det, om Petra — Fiskerjenten — maa blive Skuespillerinde. Først var der — i Præstegaarden — stort Ordskifte om, hvorvidt Skuespilkunsten er den kristne tilladt eller ej. En tilstedeværende Kaptajn kan ikke lade være med at indføre Fanden i Diskussionen. Men en liden Pige siger til ham: „Fy Kaptajn du maa ikke bande, for saa kommer du i Helvede.“ „Ja, mit Barn, ja vist, ja vist.“ Samtalen om Skuespilkunsten er ved at blive meget hidsig. Da afbrydes den af Musik og Sang. Og da Sangen — svenske Folkeviser —, „trofaste Bud fra et stort Folks Sjæl“, havde indviet, saa de stod i Forventning, da bad Ødegaard Petra fremsige et Digt. Saa traadte hun frem, og fra hendes bævende Sjæl og Læber lød højtideligt, uden Spor af Pral, Digtet om den unge Mand, som i Vikingetiden længtes bort fra sit stille Barndomshjem til større Kampe og rigere Glæder, end der kendtes dér, og som fik sin Udlængsel stillet, da de gamle havde stænget for dem en Tid.

„Han fik ej Lov til at lægge ud,
hans Far var gammel, hans Mor var svag,
og Bruget voksede Dag for Dag: —
„Hvad vil han ogsaa paa Vikingfærden?
Her har han alt, som kan ønskes i Verden“.

Men Gutten længtes, naar Skyen jog,
da saa han, Kæmper til Slaget drog.
Og Gutten længtes, naar Solen sken,
da saa han, Kongen i Hallen tren.
Han stod, han glemte at gøre Gagn,
han stod og tænkte paa gamle Sagn.

Det var en Morgen, afsted han drev
mod yderste Skær, mod det aabne Hav,
at se paa Legen om Strand og Rev
og høre Dønet, som Kampen gav.
Det var en Dag i den første Vaar,
da Storinens Røst over Landet gaar:
du maa ikke længere islagt sove!
da saa han Syn, som gav Lyst at vove.

Der laa et Langskib i staaGraa Vig,
— — — — —

Den sidste af Digtets 112 Linier har lydt. „De stod, som om der mellem dem var skudt en Straale op af Jorden med hundrede Fods Stigning i Regnbueglans. Ingen talte, ingen rørte sig; — men Kaptajnen kunde ikke længer holde dette ud, han sprang op, pustede, løftede sig og sagde: „Ja, jeg ved ikke, hvorledes det er med eder andre; men naar jeg tages paa den Maade, saa maa jeg Fanden —.“ „Kaptajn, nu bandte du igen“ — sagde den lille Pige og truede med Fingeren til ham; „nu kommer Djævelen paa Timen og ta'r dig!“ „Ja, det er det samme, Barnet mit, lad ham bare komme, for nu maa jeg, Fanden gale, ha' en Fædrelandssang.“ — Snart sang de: „Jeg vil værge mit Land.“

En dansk Digter har jo sunget om den „glade Overgivenhed og Fryd for ingen Ting“. Kun Barnet og dem der har bevaret det inderste i Barnligheden, kender ret den rent umiddelbare Glæde over Livet. Bjørnson ejede den i rigt Maal, og den lyser over mange Optrin i hans Digtning.

I „Arne“ læser vi: „Der var en munter Mand i den Bygd, som hed Ejnar Aasen; han havde tyve Aar gammel

brukket sit Ben; siden gik han med Stav; men hvor han kom hinkende paa den Stav, var der altid Lystighed paa Færde. Manden var rig; en stor Nøddeskov laa paa hans Ejendom, og det var vist, at en af de vakreste Solskinsdage i Høsttiden var en Flok muntre Jenter samlet hos ham før at plukke Nødder. De fleste af disse Jenter havde han staaet Fadder til; for han stod Fadder til den halve Bygd; alle Børn kaldte ham Gudfar, og efter dem baade gamle og unge“.

Engang kom Arne med til Nøddeplukning og var saa godt som eneste Ungkarl blandt disse Kvindfolk. „De holdt et Leven, han i sine Dage ikke havde set Magen til, og det første, som undrede ham, var, at de kunde le over ingen Verdens Ting; og dersom de tre lo, saa lo de fem, bare fordi de tre lo. Allesammen bar de sig ad, som levede de i Hob hver Dag; og dog var der dem, som ikke havde truffet sammen før i Dag. Dersom de naaede den Gren, de hoppede efter, lo de derad, og dersom de ikke naaede, lo de ogsaa derad. De sloges om Krogen til at hægte fast med; de, som fik den, lo, og de, som ikke fik den, lo ogsaa. Gudfar hinkede efter med Staven og gjorde dem al den Fortræd, han var god til. De, han naaede, lo, fordi han naaede dem, og de, han ikke naaede, lo, fordi han ikke naaede dem. Men allesammen lo de ad Arne, fordi han var alvorlig, og da han saa maatte le, lo de, fordi han endelig lo.“

Saaledes skriver kun den, der nok tør le uden at spørge sin Forstand om Lov dertil.

Vi kommer nu ned til et dybere Lag i Bjørnsons Sind, naar vi mærker os hans stærke Trang og store Evne til at forstaa Menneskelivet.

Da en Boghandler engang i Treserne bad Bjørnson skrive noget om en af Aarets 12 Maaneder, blev hans Svar det bekendte:

„Jeg vælger mig April!
i den det gamle falder,
i den det ny faar Fæste;
det volder lidt Rabalder, —
dog Fred er ej det bedste,
men at man noget vil.“

„Jeg vælger mig April.
fordi den stormer, fejer,
fordi den smiler, smelter,
fordi den Evner ejer,
fordi den Kræfter vælter, —
i den bli'r Somren til!“

April er Knoppernes, Spirernes, Mulighedernes Tid. Det var den store Digters Lyst at finde de gode Muligheder i Menneskenaturen og at se dem udfolde sig. Men hans Virkelighedssans bød ham at regne med de onde Muligheder ogsaa og at vise, hvad de kunde blive til.

En Samtale paa Vallekilde Højskole fra sidst i Treserne mellem ham og Forfatteren Anton Nielsen skal meddeles her, saaledes som den foreligger trykt i sidstnævntes Gengivelse. Bjørnson havde lovet at høre Anton Nielsen læse en af sine Fortællinger og at sige sin Mening om den. Det var „En Moder“, der blev læst. Efter endt Oplæsning tog den store Digter den lille Digters Haand, takkede ham mildt og sagde, at det var en rigtig smuk Fortælling, som havde glædet ham. Men da Anton Nielsen gerne vilde vide, om han ikke havde et eller andet at udsætte, gjorde Bjørnson ham opmærksom paa en Fejl. Der forekommer i Historien en lapset, lyseblaa Tjener. Om ham sagde Bjørnson: „De har fortalt om ham i et Tidsrum af flere Aar, men de har ikke nævnet nogen Udvikling hos ham. De har sluppet ham, akkurat ligesom de har taget ham. Det maa man aldrig gøre, for der foregaar bestandig en Udvikling med et Menneske, enten i god eller ond Retning.“ — „Ja, men De har baaret Dem ligesaadan ad.“ — „Hvor har jeg gjort det?“ spurgte han, noget hvast. — „I „Synnøve Solbakken“, med den slemme Tjenestekarl Aslak.“ — „Nej, det har jeg ikke. Den sidste Gang jeg lader ham komme frem, er han langt mere ond end den første, og han er desuden bleven en styg Dranker.“

„Jeg var overvunden og maatte give ham Ret“, skriver Anton Nielsen.

Bjørnson troede paa Knoppernes og Spirernes Ret og Lykke til Vækst. Han havde ondt ved at slippe Troen paa, at Livet førte det med sig, som den herlige Udfoldelse krævede. Chr. Collin skriver: „Det synes at fremgaa af Begyndelsen, at Arnes Saga oprindeligt var tænkt at skulle ende sørgelig; men i Fortællingens Løb tog Personerne for saa vidt Magten fra Forfatteren, som Arne og Marit bestemte sig for at blive lykkelige sammen. Paa lignende Maade gik det senere Thorbjørn og Synnøve, hvis Historie ogsaa var tænkt at skulle ende tragisk. Men de vilde ikke!“

Digteren havde ikke blot Fantasiens og Følelsernes Ret til at tro paa Solskin og andet godt Vejrlig for Længselsknopperne. Han havde ogsaa Oplevelsens Ret. Jeg tænker herved paa det, der hændte ham paa Studentertoget til Upsala 1856, da han var 24 Aar gammel. Han fik paa Udfærden stærke begejstrende Indtryk i Kalmar og Stockholm. „Alt, alt var Storhed og Sol; med Blomsterne i mit Fang og Synet og Synerne foran mig sad jeg (paa Dampskibet) i Bøn til Gud, om jeg maatte faa blive Digter.“ „Fuld af Digterlængsel gik jeg fra Indtryk til Indtryk, til det sidste Afskedens (i Stockholm). Med min Vært under Armen togede jeg ned i Studenterflommen, nedover mod Dampskibene gennem en hilsende, viftende, blomsterkastende Mængde, da pludselig en mig ubekendt Jente træder frem af Flokken og rækker mig en Laurbærkrans. Jeg fo'r et Par Steg tilbage, hun tog jo min hemmelige Tanke for at krone den, jeg saa en Folkegenius i hende, som vilde fæste Øjeblikkets Opbrusning i min Sjæl til Alvor og Arbejde og gøre det nu i Afskedens Stund, saa dette for mig kunde blive Summen af alle Indtryk. Jeg stod som naglet til Stedet, hun forlegen over min Forlegenhed, hun havde jo ingen Anelse om, hvad jeg stod der og tænkte paa med Kransen mellem mine krammende Hænder, og da jeg ud af mine hemmelige Tanker spurgte hende, næsten barsk, hvorfor hun netop gav mig Kransen, blev den lille ræd, og to Tanter maatte til med den Oplysning, at de havde bestemt, hun maatte give den til den norske Student, som hun syntes bedst om. Dette fortolkede jeg paa min egen Maade; der var Hundreder af Landsmænd, der saa bedre ud end jeg; men en højere Magt havde drevet hende til mig; jeg satte Kransen paa min Hue saa sikker, som havde den været rakt mig i en Drøm, og jeg var vaagnet med den mellem mine Hænder.“

Bjørnson blev lykkelig paa den Maade, hans Digterdrøm forespejlede ham. Men til alt Held for hans mange unge Læsere havde han for megen Virkelighedssans til at ville indbilde dem, at det altid gaar saaledes. I „Arne“ har han sagt det gribende skønt, at Tilværelsen har flere Veje til vore Længsler Opfyldelse, end vi selv aner. Fortællingens Hovedperson føler sig hjemme paa sin Moders Gaard, stængt ude fra „den rigtige Verden“. Han havde i Dreng-

aarene en Kammerat Kristian, som var „bleven storrig der ovre, hvor de graver Guld“. Kunde han bare som han slippe ud i den vide Verden, saa fandt han nok sine Længsles Maal! Men han kom aldrig bort fra Norges Fjælde og Dale. En prægtig Jente — Eli — bandt ham til Fædrelandet. Da hun var bleven hans, fik han en anden Dagvise end „Undrer mig paa, hvad jeg faar at se over de høje Fjælde.“ De tre første Vers af den nye lød saaledes:

„Jeg tænkte, jeg blev noget rigtigt stort;
 jeg tænkte, det kom, naar først jeg kom bort.
 Jeg selv og alt om mig glemtes, —
 til Udfærd Tankerne stemtes.
 Da saa mig en Jente i Øjet op,
 og smaa blev de vide Veje:
 Nu føler jeg det som Livets Top
 med hende al Fred at eje.

Jeg tænkte, jeg blev noget rigtig stort;
 jeg tænkte, det kom, naar jeg først kom bort;
 til Aandernes store Stævne
 højt stunded min unge Evne.
 Hun lærte mig, hun, før hun sa' et Ord:
 Det største, som Gud kan give,
 er i k k e at kaldes berømt og stor,
 men M e n n e s k e ret at blive.

Jeg tænkte, jeg blev noget rigtigt stort;
 jeg tænkte, det kom, naar jeg først kom bort;
 Jeg kendte det koldt i Hjemmet,
 jeg kendte mig mistænkt, fremmed.
 Da h e n d e jeg saa, jeg Kærlighed saa
 i næsten hvert Blik, mig mødte;
 det var bare mig, de ventede paa, —
 og Livet paa nyt sig fødte.“

Som Virkelighedsmenneske med Hensyn til Blikket for Livsudfoldelsens Grundvilkaar viser Bjørnson sig ogsaa, naar han ser Troskab, Alvor og Mod som ufravigelige Betingelser for Vækstens Lykke. For Eksempel i Kærlighedsforholdet mellem Mand og Kvinde gælder det om: i Troskab og Alvor at kunne afvente det rette Øjeblik, men ogsaa om Mod til at gribe Afgørelsen, naar Tiden til den er for Haanden.

I „Arne“ er der en Sang om Venevil. Hun var for livlig og for let paa Færde. Hun hoppede paa letten Fod

sin Kærest imod, og hun hoppede ind i en Forførelses-historie. Hastigt kommer da den Dag, da det lyse og lette viger:

„Til Sanktehøns
er der Latter og Dans;
men siden véd jeg lidet, om hun fletter sin Krans.“

Femte Kapitel af „Synnøve Solbakken“ har en gribende Historie om en, der ventede for længe. Lars Spillemand elsker Datteren paa Nordhoug, og er genelsket af hende; men han vover ikke at tale til hende, og saa bliver hun en andens. Paa hendes Bryllupsdag bliver Spillemanden skamslaet i et Slagsmaal. Bruden opsøger ham i det Vognskjul, hvor han ligger med sine Lidelser, og det kommer til en Samtale mellem dem, der ender paa denne Maade: „Jeg undrer mig paa“, sagde han, „om jeg nogen Tid blir god igen. Aa ja, det kan nu ogsaa være det samme.“ — „Har du det ondt, har jeg det værre“, og herpaa fulgte stærk Graad. „Gaar du?“ spurgte saa han. — „Ja“, blev der svaret, og derpaa: „Aa jøje, jøje mig, hvad Liv dette skal bli!“ — „Graat ikke saa“, sagde han; „vor Herre gør nok snart Ende paa det for mig, og da skal du se, det ogsaa blir bedre for dig.“ — „Jesus, Jesus, at du ikke talte!“ raabte hun med tilbageholdt Stemme, og som om hun vred sine Hænder.

Men Arne synger en lille Sang for Eli, og den taler om en god og lykkelig Udvikling. Her faar de to hinanden som hører sammen. Vi kender alle denne Vise og holder af den, og derfor vil jeg fremsige den fra først til sidst:

Træet stod færdigt med Blad og med Knop.
„Skal jeg ta' dem? sa' Frostens pustede op.

„Nej kære, lad dem staa,
til Blomster sidder paa!“ —
bad Træet og skjalv ifra Rod og til Top.

Træet fik Blomster, saa Fuglene sang.
„Skal jeg ta' dem?“ sa' Vinden og vifted og svang.

„Nej, kære, lad dem staa,
til Bærret sidder paa!“ —
bad Træet, i Vinden det dirrende hang.

Og Træet fik Bær under Soløjets Glød.
„Skal jeg ta' dem?“ sa' Jenten, saa ung og saa rød.

„Ja, kære, du kan ta'
saa mange du vil ha'!“
sa' Træet, og Grenen det bugnende bød.

Saa kommer jeg til det bedste til sidst. Bjørnson holdt saa meget af Mennesker, at han i stor Stil var en hjælpsom Mand. For mangfoldige trængende har han povet en Dyst, eller han har rakt en gavmild Haand ud imod dem. Herom kan der fortælles adskilligt.

Jonas Lie har givet ham det smukke Skudsmaal: „Jeg har aldrig set Bjørnson svigte en Kammerat.“

Og Alexander Kielland skriver til sin Søn Jens den 9. Dec. 1908 — Dagen efter Bjørnsons 70 Aars Fødselsdag: „— i Gaar paa B. B.s store Hædersdag telegraferede han til mig: „Nu gaar det.“ Mamma vil forstaa dette og glæde sig derved, men baade Mamma og du og Else og vi alle maa takke og beundre denne store Mand, som paa en saadan Dag finder Tid til at tænke paa en Vens private Pinagtigheder. Det maa hverken du eller nogen af os nogen Sinde glemme — jeg telegraferede og takkede — saa godt jeg kunde; — men vor Tak til B. B. maa nedarves og bevares, saa længe der lever nogen af mine.“

Men Bjørnsons Hjertelag kunde ogsaa drive ham til at tage sig af dem, andre vilde mene var ham helt uvedkommende. En af hans Studenterkammerater fortæller, hvorledes han en Dag kom hjem med en lille Tysker, som han paa egne og Venners Vegne havde købt paa Gaden for 10 Speciedaler. Gutten var Lire-Grasse-Spiller af Profession, tolv Aar gammel, — brune, spillende Øjne, Frostblærer og forfrosne Hænder. Bjørnson havde vistnok set ham før og haft ondt af det for ham. Og nu havde han ikke kunnet holde sig længer, men uden videre købt ham. Der blev sørget godt for den unge Nassauer; han fik baade Pharmaceut- og Telegrafisteksamen og kom ind i en god Stilling. Tre Sønner blev Studenter og holdt som deres Fader fast ved den katolske Kirkes Tro.

Særlig tog Bjørnson sig af Mennesker, der led Urætr „Min Natur er saadan“, har han skrevet, „at skal de nødvendig gøres et Valg mellem Storfolket og Husmanden (jeg troede for øvrigt, jeg kunde faa Lov til at forstaa og elske begge), saa vil jeg hellere slaa et Slag for Husmanden end for Storfolket. For de smaa har jeg slaaedes fra min første Dag paa Skolen; jeg tror ej, at noget i min Natur er stærkere end dette.“ Den Oplevelse fra Tiden omved 1848, at Faderen under en Retssag, hvor han frygtløst

vidnede mod en Embedsmand med mægtige Venner, blev anklaget for „urigtigt Vidnesbyrd“ og suspenderet fra sit Kald i 3 Aar, har gjort sit til at udvikle Bjørnsons altid vaagne Had til Uretfærdigheden.

Navnene Arne Kulterstad, Dreyfus, Linda Murri, Finland, Ruthenerne og Sønderjyderne minder os om Rettens utrættelige Talsmand. Da han i 1860 tog sig af den dødsdømte Drabsmand Arne Kulterstads Sag, var der en navnløs Indsender af en Avisartikel, som beklagede, at Hr. Bjørnson „ikke kan afholde sig fra at træde udenfor den ham af Naturen anviste Virksomhed.“ I sit Svar derpaa hævdede Bjørnson sig „den dyrebare Ret til virksom Deltagelse for dem, jeg tror ulykkelige“. Og da han dødssyg rejste til Paris for ikke at vende levende tilbage derfra, nævnte han det som en Del af sin Lidelse, at han ikke længer kunde svare paa de Breve, ikke hjælpe alle dem, der søgte hans Raad og Bistand.

Bjørnson havde en levende Forstaaelse af, at Hjemmene er Verdens ypperste Hjælpe-Centrer. Tit og med Rette har han faaet Navnet Hjemmets Digter.

Hvor hjælpeløs den hjemløse er, siges vidunderlig gripende i „Arne“. Her forekommer der en midaldrende Arbejdsmand, Oplands-Knut kaldet; han havde for Vane undertiden at synge; men det var altid den samme Vise, den om „Ingerid Sletten af Sillegjord“. Engang han havde sunget den, gik Arne op til ham. „Har du Mor?“ spurgte han. „Nej!“ — „Har du Far?“ — „Aa nej, ikke Far.“ — „Er det længe siden, de døde?“ — „Aa ja, det er længe siden.“

„Du har vel ikke mange, som holder af dig?“ — „Aa nej, ikke mange.“ — „Har du nogen her?“ — „Nej, ikke her.“ — „Men borti Hjembygden?“ — „Aa nej, ikke der heller.“

„Har du da slet ingen, som holder af dig?“

„Aa nej, jeg har ikke det.“

„Men Arne gik fra ham og holdt saaledes af Mor sin, at Hjertet sprængte paa, og han følte som en Lysning over sig. Du himmeiske Gud, tænkte han, du har givet mig hende, og saa usigelig megen Kærlighed ved hende, og jeg lægger den hen, — og engang vil jeg ta den, saa er hun kanske ikke mere! Han vilde til hende, om ikke for andet,

saa bare for at se hende. Men paa Vejen faldt det med ét paa ham: „Kanske du, fordi du ikke skønner paa hende, meget snart skal ha den Straf at miste hende!“ -- Han blev staaende, hvor han stod. „Almægtige Gud, hvad skulde der saa blive af mig?“

Men hvilken Hjælp til Glæde over Livet og til Opdragelse et Hjem kan blive, kan man læse noget meget skønt om i „Synnøve Solbakken“.

Otte Aars Drengen Thorbjørn har gjort Ugavn en Søndag, da hans Far var i Kirke. Forført af Tjenestegutten Aslak har han først slaaet to Ruder itu med Snebold, derpaa dængede han sin ældste Søster, liden Ingrid, og til sidst truer han sin Mor. „Det har en anden lært dig,“ sagde hun saa, tog ham stiltiende ved Haanden og førte ham ind. „Hun sagde ikke et Ord til ham, men stilledo godt for hans Smaasøskend og talte med dem om, at nu kom Far snart hjem fra Kirken. Da begyndte det at blive dygtig hedt i Stuen. Aslak bad om Lov til at besøge en Slægtning; det fik han straks; men Thorbjørn blev meget mindre, da Aslak var gaaet. Han havde frygtelig ondt i Maven og var saa klam i Hænderne, at han svedede Bogen, naar han tog i den. Saa kommer Faderen hjem. Moderen satte Maden frem. Thorbjørn tog paa at lege, som om han tænkte paa ingen Verdens Ting. Endelig rejste Faderen sig og gik ud — Thorbjørn syntes, at aldrig havde hans Far spist saa længe. Nu gik ogsaa Moderen ud. Thorbjørn tog liden Ingrid i Favn og sagde saa blidt, at hun maatte stirre paa ham: „Vi to skal lege Gulddronning i Enge, vi!“ Det vilde hun da gærne.

„Men som nu denne Leg var bedst i Gang, kom Faderen ind og satte Øjet vist paa ham. Han trykkede Ingrid tættere i Favn og faldt slet ikke af Stolen. Faderen vendte sig bort, sagde ingen Ting; en halv Time gik, han havde endnu intet sagt, — og Thorbjørn vilde næsten begynde at være glad, men turde ikke. Han vidste ikke, hvad han skulde tro, da Faderen selv hjalp til at klæde ham af; han begyndte saa smaat at skælvte igen. Da klappede Faderen ham paa Hodet og strøg hans Kind; det havde han ikke gjort, saa langt tilbage Gutten kunde huske, og derfor blev han saa varm om Hjertet og over den hele Krop, at Frygten randt af ham som Is for Solstik. Han vidste ikke,

hvorledes han kom i Seng, og da han hverken kunde gi sig til at synge eller raabe, lagde han Hænderne stille over Kors, bad Fadervor seks Gange fremlængs og baglængs, ganske sagte, — og følte, idet han sovned ind, at der var dog ingen paa Guds grønne Jord, han holdt sig af som af Far sin.“

Om den Hjælp, hans eget Hjem havde været til for ham, holdt Bjørnson denne Tale paa Aulestad, da han og hans Hustru fejrede deres Guldbryllup.

„I de senere Aar har jeg plejet at sige til dig, Karoline, at vi er kommet ind i den Dal, hvor der ringes med Klokker til begge Sider. Ringes for dem, som falder fra, og som fulgte os paa Vejen, Peter Lindseth og Jonas Lie. Og hver Gang følte det ligesom ensommere om os. Men fastere sluttede vi os sammen om Børn og Børnebørn. Jeg har tænkt saa meget paa Sogne, det lille Kapel og paa Far og Mor. Der er ingen, som er med os nu af dem, som stod hos os dengang.

Jeg har tænkt paa den Dag, du stod ved Siden af mig og saa ned og ikke kunde se op paa Far, men du kunde se de store Taarer, som faldt foran dig paa Gulvet. Du kendte mig og vidste, hvor uregerlig jeg var, men du holdt af mig, og der var en hellig Glæde i det. Til dig kom jeg altid tilbage fra mangen Vildskab og mange Vildfarelser. Jeg kom bestandig til dig. Og af hele mit Hjerte giver jeg dig Æren. Til dig har jeg skrevet Digtet: „Jeg kører frem gennem Straalefryd.“ Det var ikke poetisk og ikke sentimentalt, men ganske ligefrem. Jeg har skrevet det til mit Hjem og din Forherligelse. Og jeg tror, at smukkere og dybere Digt til Hjemmets Pris er der ikke skrevet. For der er Livsvisdom i det. Det er dit, Karoline, og din Ære.

Det er ikke altid saadan, som det er sagt, at dette at digte er at holde Dommedag over sig selv. En Digter dømmes ikke. Og de, der læser en Digter med Forstaaelse, dømmes heller ikke. Menneskene trænger til Skaansomhed. Du, Karoline, kom til mig og slog dine Arme og dit Brude-slæb om mig. Og den Dag gav jeg dig min Konfirmationsnaal. Det skulde være et Minde om mine Forældre. Du skulde fortsætte deres Arbejde som min Opdrager.

Jeg véd, at du lever længere end jeg. Du kommer til

at lægge Lagen over mig. Der er meget i en Mand, der trænger til at dækkes over. Af vort Liv, Karoline, skal du have Æren.“

Bjørnson er Hjemmets Digter i videre Betydning, end jeg allerede har paavist det. Han er Norges Digter, Folkehjemmets Digter. Han har fattet den dybe Sandhed, at vil et Folk være selvhjulpet, være værdigt til andres Hjælp og være i Stand til at gavne andre, da maa det omfatte „de tusend Hjem“ med den inderligste og ærbødigste Kærlighed. Den Fædrelandskærlighed, Bjørnson vilde synge og tale op i andre norske Hjerter, var udvidet Hjemkærlighed eller Slægtsfølelse. Da han i 1887 holdt sit Foredrag „Engifte og Mangesgifte“ i Svendborg, hilste Forsamlingen ham ved hans Indtrædelse i Salen med: „Ja, vi elsker dette Landet.“ Vi fik kun sunget første Vers. Da standsede Skjalden os med et myndigt Haandtegn og indledte sin Tale med at sige: „Man har sagt mig, at den eneste Nationalsang i Verden, som har Navnene Far og Mor, er min, som de glædede mig med nu.“ Den anden af hans Fædrelandssange fra 1859: „Der ligger et Land mod den evige Sne“, har som Slutningslinie i første Vers: „— elsket er Landet, som Mor af Søn.“ Og i Fædrelandssangen fra „Fiskerjenten“ synges der om Barnet, som Norge skal elskes frem i. Altid Hjemmet som Fædrelandets Midtpunkt.

Men lige saa inderligt, som hans Fædrelandssange kalder paa den enkeltes Minder, Tro, Haab og Kærlighed i Forhold til Hjem og Slægt, lige saa varmt og myndigt kalder de alle til Samling om Fælleshjemmet. Bjørnstjerne Bjørnson har opdraget sit Folk til at sige: „Vi!“ Det er ikke vanskeligt at sige „vi“ paa en Klikes eller et Partis Vegne og at faa andre til et sige det samme. Men det er en stor og vanskelig Kunst at sige „vi“ paa hele Folkets Vegne, saa Folket med Glæde siger og synger det efter.

„Ja, vi elsker dette Landet“; „Hun tog os i Fanget, dengang vi var smaa“; „Bare vi, bare vi have Kærlighed nok“. Hvad har dette norsktonende „Vi“ ikke haft at betyde i Norges Udvikling!

Saa maa jeg slutte dette Tilløb til en Karakteristik af Bjørnson.

Mit sidste Minde om ham knytter sig til den 30. April i Fjor, da hans Støv førtes fra København til Norge. Højtidelighederne paa Land var endte, og Panserskibet „Norge“ gled næsten lydløst bort fra Bolværket med Bjønsons Støv. Da hilste dansk Musik ham dæmpet, stilfærdigt Farvel med Tonerne til: „Ja, vi elsker dette Landet.“ Da mindedes jeg Ordene i „Fiskerjenten“:

„Dette er Verdens største Triumftog, at meldes, bæres og følges af sine egne lysende Tanker.“ Bjørnsons Barn-
doms- og Ungdomsliv meldte: Her kommer der et Menneske, som i Ord og Gerning vil elske Livet; hans Manddom blev baaret af Kærlighed til Livet, og han fulgtes til Graven af Tonen: „Ja, vi elsker!“

De smaa Tings Betydning.

Foredrag ved Elevmødet 1911.

EN hyppig Udtalelse hos Børn er: „Naar jeg bliver stor.“ Børn drømmer om at blive store og om de store og herlige Ting, som de da vil naa og udføre. Det mægtige, det straalende, det herlige har en dragende Magt over Barnesjælen.

Men det er ikke alene Barnet, men ogsaa vi voksne og ældre higer efter at komme i Forhold til det store og herlige i Livet. Vi siger det ganske vist ikke som Barnet; men inderst inde ligger der sikkert i ethvert Menneske en Længsel og Higen efter at blive stor og komme i Forhold til det store og herlige. Derfor vil vi gerne mindes de Handlinger, hvor vi synes, at vi har været lidt i Forhold til det store, derfor vil vi gerne mere sammen med de Mennesker, som vi mener kan kaste lidt Glans over os. Ja, selv mangt et dumt Praleri er kun et Vildskud paa den i sig selv gode Trang. Thi selve Trangen til at være stor og leve i det store og herlige er god og bunder i vor Oprindelse. Vi er skabte i den levende Guds Billede, og derved er vi i Slægt med det største og herligste, der er til, og bestemt til at leve i det, og derfor er det, at Menneskeaaanden — trods Synd og jordbunden Trældom — higer mod den Storhed og Renhed, som den er udsprungen af. Selve Trangen til at naa det store er derfor god og har været Drivkraft til mangan ædel og god Handling.

Vi har godt af at sætte os store Maal; thi under Kampen for at naa dem, vokser vi og udvikles.

Ligesom et Lem udvikles ved Brugen, saaledes ogsaa i Aandens Verden. Kun den, der har længtes efter og ar-

Pigerne leger foran Skolen.

bejdet for det virkelig store, kun den vil ogsaa naa at komme i Forhold til noget af det. Den, der al sin Tid har været tilfreds med kun at fyldestgøre de Krav, som Legemet stiller, vil aldrig lære at kende den Herlighed og Glæde, der er ved at være med i Arbejdet for en aandelig Sag: thi der er Glæde og Udbytte i selve Kampen for at naa det store og gode; enhver ideel Stræben har ikke alene Maalet uden for sig, men ogsaa i sig, og derfor er det godt for os at være med i Kampen for det store og gode; men to Ting kommer det an paa for os i denne Kamp. For det første, at det, vi higer imod, er virkelig ægte og derfor Kampen værd, og for det andet, at vi forstaar at vælge de Midler og følge de Veje, der fører til Maalet.

Her maa da først nævnes en Vej, som vi maa mærke os, og det er, at skal vi naa til det virkelig store i Livet, maa vi lære at agte paa det smaa; thi det er en uomgængelig Sandhed, at alt stort i Verden er begyndt i det smaa og gennem en langsom Vækst naaet frem til det store. Lille Begyndelse og langsom Vækst er en Betingelse for en god og sund Udvikling. Ude i Naturen er de smaa Ting af den allerstørste Betydning.

Det er ikke alene de Dyr og Planter, der ved deres Størrelse let tiltrækker sig Menneskers Opmærksomhed, men ogsaa dem, der er saa smaa, at de skjuler sig for lagttagelsen af det blotte Øje, der har en Gerning at gøre i Naturens store Husholdning. Hvilket Kæmpearbejde udfører ikke Gærsvampe og Bakterier!

Ligesom vort Menneskelegeme er bygget op af smaa bitte Celler, saaledes bygges vort Menneskeliv op af smaa Begivenheder, Arbejde og Hvile, Glæder og Sorger, og derfor gælder det for os om at agte paa Smaatingene, saa de føjes sammen paa en saadan Maade, at de kommer til at danne en smuk og god Helhed, et godt og virksomt Menneskeliv.

Livet igennem spiller de smaa Ting den allerstørste Rolle, men ingen Tid mere end i Barneaarene. Barnets Lidenhed og Mangel paa Evne til at hjælpe sig selv gør, at det paa mange Omraader maa hjælpes. Rent legemligt gælder dette. Det lille Barn trænger jo jævnlige til Hjælp til Renlighed og den nødvendige Næring, og Betingelsen for, at

Barnet skal trives, er, at det faar alle disse Smaating i rette Tid og paa rette Maade. Men selv efter at Barnet er blevet saa stort, at det kan hjælpe sig selv med disse Ting, er der dog mange Smaating, som det maa lære at tage Hensyn til. Det maa nu selv lære at holde sin lille Person nogenlunde ren, det maa lære at holde Orden paa sine Sager, ikke at kaste Legetøj, Hovedtøj og Fodtøj snart her og snart der, for senere, naar det igen skal bruge det, da at lade de voksne finde det. Barnet maa lære selv at lægge sine Sager paa de dertil bestemte Steder, saa véd det, hvor de er, naar det skal bruge dem igen.

Smaating, siger de, javel, men det er den Slags Smaating, der bidrager til at skabe Ordens-Mennesker, og det er kønt og praktisk at have Orden i sine Sager.

I Børns Forhold overfor voksne er der ligeledes en Mængde Smaating, som det maa lære at agte paa.

En høflig, beskeden Fremtræden klæder Børn godt; de bør ikke ukaldet blande sig i eller endnu mindre forstyrre de voksnes Tale. Derimod er det kønt at se Børn, der smukt holder sig tilbage, indtil de spørges, som villigt og opmærksomt gør de voksne smaa Tjenester.

„Ja, men det er jo Politur, og det er dog ikke den, det kommer an paa,“ siger De.

Det er rigtigt, det er kun ydre Smaating; men de har ogsaa deres Betydning, de bidrager til at kaste lidt Skønhed og Stil over Tilværelsen, og det har vi danske absolut ikke for meget af, ja jeg er nær ved at tro, at vi ikke har saa meget, som vi har haft; thi de gamle Bønder havde over deres Liv en vis Stil, som Nutiden savner. Vi har vraget den gamle, men en ny er næppe helt skabt endnu.

Til Barnets naturlige Liv hører Legen. Den spiller den allerstørste Rolle i Barnets Tilværelse, og derfor bør man være opmærksom paa Smaatingene i den; thi Legen kan være opdragende og udviklende; men den kan ogsaa være det modsatte. Det hedder sig om Sverrigs Konge Erik den 14., at i hans Barndoms Lege forekom der jævnlig mishandlede Dyr, Dyr med brudte Lemmer og udstukne Øjne; men han var ogsaa som voksen raa og håard som faa.

Man kan undertiden se Smaabørn pille Vingerne af Fluer. Børnene har ingen Forstaaelse af det; men vi maa lære Børnene at omgaas Dyrene med Venlighed, thi det udvikler Barnets Hjerteliv.

Overfor Barnets Trang til at more sig, at nyde, bør man være opmærksom.

Det er forkert at give Børn altfor meget Legetøj, det, som de selv laver, har de i Reglen kærest, og selv det at lave det er jo en Herlighed og i højeste Grad opdragende.

Man ser undertiden Børn, der har faaet en Pose Godter, spise disse i Løbet af en halv Times Tid. Det er galt at tillade sligt.

For det første har Barnet legemligt ondt af det, og for det andet gør det Fortræd aandeligt.

Lærer man ikke som Børn at lægge Baand paa sine Lidenskaber og Tilbøjeligheder, bliver det dobbelt vanskeligt som voksen.

Hvor mangan en Dranker og Fyldebøtte har ikke faaet Grunden lagt til Fyldereri ved Umaadehold i Barneaarene.

Som det gælder om at passe paa Smaatingene overfor de daarlige Tilbøjeligheder, maa vi ogsaa lære at vogte og fremme de smaa gode Spirer i Barnesjælen.

Barnet maa tidligt vænnes til Arbejde baade i Skole og Hjem.

Selvfølgelig skal Barnet ikke gøres til en Arbejds-Træl, det skal have Lov til sammen med gode Kammerater at tumle sig i en munter Leg ude i Guds fri Natur; men det hindrer ikke, at Barnet lærer at passe sine Ting til Skolen med Omhu og Flid, og her maa passes paa Smaatingene, Sjuskeri og Sløseri maa ikke taales.

Det samme gælder Arbejdet i Hjemmet. Lad Børn faa Lov til at tage Del i det, ja, lad dem have et lille bestemt Pligt-Arbejde at gøre hver eneste Dag. De har godt af det; det vænner dem til Orden og Selvtugt, og er derved med til at danne Karakterer; det sætter dem i Forhold til Ordet Pligt, og hvor koldt end det Ord er, og hvor fattigt det end er i Sammenligning med den rige, varme Kærlighed, saa er det dog — paa Grund af vor Fattigdom paa Kærlighed — et for alle Mennesker nødvendigt Ord, som vi alle faar Brug for. Og har vi ikke som Børn lært

at kende det, bliver det dobbelt svært at lære det, naar vi bliver ældre.

Pligten kan vi ikke undvære, vi har alle Brug for den; den tvinger os til at gøre mangt et nødvendigt Arbejde, den lærer os at gøre en Ting, fordi den skal gøres, og det har vi godt af; thi hver Gang et Menneske gør sin Pligt, lægger det et lille Stykke til sin Vilje, og derfor er Pligten med til at danne Karakterer.

Endnu et Forhold vilde jeg gerne dvæle lidt ved, og det er Forældres Forhold til deres Børn gennem Samtale, Sang og Bøn.

Vi bør tale med vore Børn om deres Arbejde, deres smaa Sorger og Glæder, saa de faar en Følelse af, at vi forstaar dem og tager Del i det, som optager dem.

Ja ikke alene det, men vi bør tale til dem og synge med dem og derigennem aabne deres Øren for det bedste i Livet. Her er det sikkert Mødrene, der har en Gerning at gøre.

Den Moder, der Gang efter Gang kan fortælle sine Børn en Historie, læse en Fortælling for dem, synge en Sang og bede et Fadervor med dem, naar de er kommen i Seng, den Moder gør en stor og velsignet Gerning; thi ved disse i og for sig saa smaa Ting lægger hun den bedste Sæd i Barnesjælen, og hun er derved med til at præge den kommende Slægt.

Hun giver ved dette Barnet Minder, som det aldrig vil glemme, Minder, som siden hen i Livet vil være den bedste Støtte og Hjælp, og hun gør ogsaa ved dette sig selv en stor Glæde; thi hun vil derved bidrage meget til, at hun vil bevare sit Barns Kærlighed og Fortrolighed op i de voksne Aar.

En Moder sagde en Gang til mig: „Jeg tror nok, jeg tør sige, at jeg er min Datters bedste Veninde.“ Den Kvinde tør man sikkert kalde en lykkelig Moder.

Selv om det vel er i Barnearene, at Smaatingene har den største Betydning, saa bliver de dog ved at spille en betydelig Rolle Livet igennem, og ikke mindst i Ungdomstiden.

Er der nogen Tid i Livet, da man særlig ønsker at være stor og nødig vil have med det smaa at gøre, saa er det i Alderen mellem det 14. og 18. Aar.

Man er ikke Barn længere, vil i hvert Fald ikke være det, og man er nu heller ikke fuldvoksen. Man har en stærk Trang til baade ved Arbejdet og paa anden Maade at overbevise baade sig selv og andre om, at man er, trods de unge Aar, en hel Karl.

Det er selvfølgelig godt, at de unge har Trang til at binde an med de store Opgaver, og den Trang skal ikke stækkes; men de maa vide, at Retten til at faa med det store at gøre vindes ved at være tro i det smaa.

Aldrig fik den den store Gerning at gøre, der viste Troløshed og Sjuskeri i den lille.

Fritidens smaa Sysler og Glæder maa man ogsaa passe paa. •

Vor Tids Ungdom har megen Fritid, og det er godt, at den har det. Thi vel skal der arbejdes, men vi skal ikke være Arbejds-Trælle, der kun har Sans for Slid og Slæb.

I ethvert ungt Menneske er der en Trang til Glæde, til at nyde nogle af de Goder, som Livet har at byde. Og det er baade sundt og naturligt, brugt paa rette Maade og i passende Maal: men fører det dertil, at man, saa snart man har en fri Time, farer paa sin Cykle fra den ene Fornøjelse til den anden, saa er det galt; thi da bliver Følgen Tomhed i Sjælen og en slunken Pengepung. De unge maa lære at dømme rigtigt om de Glæder, som Livet byder, og vælge dem, som de kan have virkelig Glæde og Udbytte af.

Den samme Skønsomhed maa vises overfor de mange gode Sager, som i vore Dage bejler til den unges Opmærksomhed, og som paa forskellig Maade kan være med til at uddanne og dygtiggøre Ungdommen, saa den kan blive godt skikket til at gøre en Manddomsgerning.

Her kan nævnes Aftenskole, Husflid, Sangøvelse, Gymnastik, Læsning af Bøger og Blade, Foredrag, Kirkegang og mere endnu.

Mange af disse Sager er smaa, men brugt paa rette Maade bidrager de hver især sit til at opdrage og dygtiggøre en Slægt, der er godt skikket til at gøre en god Gerning i Livet til Gavn og Glæde baade for sig selv og vort Land.

Endelig vil jeg endnu gerne dvæle lidt ved vi ældres Forhold til Smaatingene.

Skal Arbejdet gaa paa en tilfredsstillende Maade, saa maa Tiden nyttes, og det hele maa lægges godt til Rette, saa hver passer sit uden at blande sig i de Forhold, der ikke kommer én ved.

Arbejdet i en Bondegaard bestaar jo i Grunden af en Mængde smaa Ting. Den i Øjeblikket værende Arbejds-kraft, Vind og Vejr, Tid og Lejlighed maa man forstaa at bruge paa rette Maade, for at det bedste Resultat kan naas.

Og inden Døre er Smaatingene dog vel endnu af større Betydning; thi de, brugt paa rette Maade, bidrager meget til at skabe et hyggeligt Hjem.

Orden og Renlighed maa der være inden Døre, lidt Blomster og Gardiner, ordnet paa en smagfuld Maade, skaber Hygge inden Døre.

En Husmoder har Snese af Smaating, som hun skal være opmærksom paa. Hun skal ordne Huset, passe Maden, tage sig af Børnene og meget mere, lutter Smaatterier, men af den Art, at er de stemt sammen paa den rette Maade, yder de deres gode Bidrag til at skabe et godt Hjem.

I vort Forhold til vore Tjenere og Fremmede maa vi heller ikke overse Smaatingene.

Man hører undertiden Folk sige: „Jeg kan ikke forstaa, hvad det Menneske har imod mig, jeg har dog aldrig gjort ham Fortræd.“ Naar jeg hører en saadan Udtalelse, fristes jeg altid til at sige: „Men har du gjort ham noget godt.“

Vi har ikke opfyldt vore Pligter mod vor Næste ved ikke at gøre Fortræd, og dette gælder da særlig dem, der hjælper os i vort Arbejde og til daglig staar os nær.

En Husbonde og Madmoder har ikke gjort nok for deres Tyende ved at lade det gaa i Fred ved Arbejdet og give det den Kost og Løn, som de er bleven enige om; thi det skal de, og der er intet Hjertelag i det; men mød Tyendet med et godt Humør, en hjælpsom Haand en Gang imellem, et venligt, anerkendende Ord, og de skal se, hvor det betaler sig ved at kaste Lys og Glæde og Samklang ind i Hjemmet

Der er Huse, hvor Dørene altid knirker, fordi de mangler Smørelse, og der er Hjem, hvor der er et evigt Smaagnaveri; der er koldt og uhyggeligt i den Slags Hjem, de trænger til lidt kærlig, gensidig Hensyntagen, et venligt Ord i Ny og Næ.

Det er saa dejligt at gøre andre glade, og tit er det saa forbavsende lidt, der skal til, for at naa det.

Vi Mennesker burde være taknemmelige for og bruge hver en Lejlighed, der bydes os, til at gøre Gavn og Glæde; thi derved glæder og gavner vi os selv.

Noget af det, der saa ofte gør det vanskeligt at have den rette Glæde og Frejdighed, er det økonomiske Tryk, som hviler over saa mange Hjem: men dette er vi mange Gange selv Skyld i, fordi vi ikke er tilstrækkelig nøjsomme, og fordi vi ikke i den økonomiske Verden tilstrækkeligt har lært at agte paa Smaatingene.

Der klages tit over de store Udgifter til Stat og Kommune; men de er nu endelig ikke de værste: de mange smaa Fornødenheder, som vi alle har, og som i den sidste Snes Aar er vokset i en betænkelig Grad, sluger mange flere Penge, og de er for dyrt købte, hvis de tager en Del af Glæden og Trygheden bort fra Hjemmet.

Der klages i vor Tid over, at en vis Løshed og Slaphed trænger sig ind i de ægteskabelige Forhold og mange Steder ødelægger dem. Grundene dertil er flere; men en af dem er sikkert den, at man ikke tager Hensyn nok til de mange forskellige Smaating, der baade kan virke nedbrydende og opbyggende.

Det gælder for os om at holde det borte, som vil gøre Fortræd, og drage det frem, som kan bygge og støtte vort Kærlighedsliv. En vis kærlig, gensidig Hensyntagen vil i Længden ikke kunne undværes; thi visne gør alt Liv, som ikke næres og værnes.

Som der er Huse, hvor Dørene altid knirker, saa er der ogsaa Hjem, som man synes er fyldt med daarlig, muggen Luft.

Samtalen drejer sig kun om usle Smaating, slibrig Tale, ondskafuld Sladder. En Underholdning af den Art drager nedad, og selv om det er lutter Sandheder, der fortælles, kan det dog være ondt, thi vel skal vi ikke sige andet, end hvad der er sandt; men det er ikke alle Sandheder, man skal sige.

Som vort Liv kan tage Skade ved at være for optaget af de usle Smaating, saa kan de gode være med til at bygge det.

Derfor skal vi have gode Bøger og Blade og god Tale

inden Hjemmets Døre, vi skal se at komme i Forhold til de gode Ord, hvor de lyder, ved Møder og i Kirken, for paa den Maade at faa gode Interesser, som kan højne vort Liv og være med til at drage os opad.

Ja, det er lutter Smaating, jeg har talt om i Dag, fordi det er Smaatingene, der danner Helheden.

„Hvo ej har Kærlighed i det smaa,
han kan ej Mængdens, ej Mindets faa,
hvo ej kan bygge sit eget Hus,
hvad stort han bygger, gaar og i Grus.“

Ligesom Legemet bygges af de enkelte Celler, det enkelte Hjem af de mange Smaating, saaledes bygges Fædrelandet af de mange smaa Hjem, og dets Fremtid og Livskraft vil væsentlig være afhængig af, at de enkelte Celler i Folkelegemet er sunde og kraftige. Lad os da enhver især yde sit til, at det maa være Tilfældet, saa at vi paa den Maade kan være med til at skabe en lys og lykkelig Fremtid for vort gamle Land.

P. Bak.

Dimisprædiken over Math. 8., 23—27

Fredag den 27. Januar, Kl. 10, i Graabrødre Hospitals Kirke.

Ved J. Trier.

I vore Dage, hvor den moderne Videnskab og Natur-opfattelse har rokket ved saa mange Menneskers Tro paa Undere, vil naturligvis ogsaa den Fortælling om Jesus, der stiller Stormen paa Genesaret Sø, ofte blive opfattet blot som et Stykke Sagndigtning. Men der er paa den anden Side ikke faa alvorlige Kristne, for hvem det staar som en Umulighed at opgive Troen paa Underne i det nye Testamente. De føler det, som en norsk Præst for nylig har udtalt det: „Tag Underne bort, og det nye Testamente er, for mig i alt Fald, ikke længer det nye Testamente.“ For saadanne enfoldige Kristne er disse Undere ikke en Besværlighed for Tanken, som de helst vil skubbe fra sig og bortforklare. Nej, de betragter det som en Lykke, som de takker Gud for, at de i Evangelierne ogsaa har en Beretning som denne, der saa jævnt og troværdigt tegner Billedet af Jesus Kristus som den, der „Storm og Hav betvang, da han vandred paa Jord.“

En anden Sag er det, at denne Fortælling — saavel som ogsaa den i anden Tekstrække om Peter, der vandrer paa Bølgerne — foruden at være historisk Sandhed, tillige, naar den forstaas sindbilledligt, vil kunne tjene os til Hjælp og Berigelse, idet den paa samme Maade som Jesu Lignelser, afspejler i sig dybe aandelige Sandheder om Guds Riges Forhold til syndige, skrøbelige Mennesker. Saaledes er da Skibets Sejlads over Genesaretsøens Bølger fra Slægt til Slægt bleven opfattet som Sindbillede paa Kristi Menigheds Livsvilkaar her i Verden. Da de Kristne begyndte at bygge Kirker, gav de dem den lange, smalle

Form, og vi taler jo den Dag i Dag om Kirkens Midtskib og Sideskibe. I mange af vore Kirker findes ogsaa op-hængt et Skib til yderligere Betegnelse af Billedet. Og Kirkens Historie gennem Tiderne har bekræftet, at dette Billede passer.

„Jesus gik om Bord, og hans Disciple fulgte ham;“ -- det er Beretningen i al sin Simpelhed om Menighedens Dannelse og Samling om Herren. Og naar vi saa følger Kirkeskibets Fart hen over Tidens og Verdenslivets Vande, ja, saa ser vi, at den undertiden er foregaaet i Ro og Magsvejr, men hyppigere passer Billedet af Baaden, der skjules af de fraadende Bølgekamme. Saaledes ganske særligt i de første Aarhundreder, hvor Kristi Menighed Gang paa Gang var udsat for de haardeste Forfølgelser, og hvor det ofte kunde se ud, som om Verdensmagts Bølger, naar de rejste sig i deres Vælde, fuldstændig vilde sluge Kirkeskibet. Da kom ofte Hedningerne med Haansord mod de Kristne om, at nu sov nok deres Gud, siden han tillod, at hans Venner maatte gennemgaa al den For-smædelse og alle disse Pinsler. Men midt under den værste Storm, naar Nøden var størst, og Skibet syntes synkefærdigt, saa viste det sig alligevel, at Herren var med om Bord. Han gav sine smaa og svage Disciple, som ikke blev trætte af at raabe til ham om Frelse, Kræfterne til at komme gennem Uvejret. Og hvor mærkeligt! Naar saa Vindene og Søen senere maatte lægge sig paa hans Bud, og det blev blikstille, viste det sig, at ogsaa Verdensmagts Vælde havde maattet tjene Herrens Menighed.

Der er et Ord, der siger: „Martyrernes Blod er Kirkens Sæd.“ Og det er sandt. Kristi Fjender opnaaede ved deres Rasen lige det modsatte af, hvad de ønskede. I Stedet for at faa udryddet Kristendommen, gav de ved deres Forfølgelser de Kristne Lejlighed til at vise Omverdenen, at de havde en Herre, som er mægtig i de svage. Og dette Vidnesbyrd, som de beseglede ved at gaa syngende og jublende gennem de frygteligste Pinsler lige ind i Dødens Favn, kunde ikke andet end gøre det stærkeste Indtryk paa dem, der overværede disse Optrin. De kunde ikke lade være med at undre sig og spørge, som Folkene i Evangeliet: „Hvem er dog han, siden baade Vindene og Søen adlyde ham?“ Og derfor ser vi det Særsyn, at netop

under de sværeste Forfølgelser vandt Kristendommen stadig flere Tilhængere. Ogsaa senere Tider, under Menighedsskibets Fart, bekræfter det samme: „Da Storm og Bølger stærke, de faar til Gavns at mærke: Vi Herren har om Bord.“

Men der har ogsaa været Tider, hvor de Farer, der truede Kirkeskibet, ikke saa meget kom ude fra — fra Storm og Uvejrlig — som inde fra, — fra dem, der var om Bord. Alle de mange Laster, der saa ofte gik i Svang blandt Mandskabet: Magtskyen, Uenigheden mellem de Kristne og den forfærdelige aandelige Sløvhed, som greb mange af dem. Da kunde det ofte se ud, som om Kirkeskibet skulde støde paa Grund, mens de Kristne syndede, kævledes eller sov. Lige saa opløftende som det er at følge Kirkesnekken paa dens mageløse Fart, trods Vindstød og Bølgetaarne, lige saa ydmygende maa denne Del af Sejladsen — i Dødvande — føles af alvorlige Kristne.

Jeg forstaaer godt en Ytring, som en jævn Lægmand kom med overfor sin Præst. Manden havde ytret Ønsket om at lære noget af Kirkens Historie at kende, og Præsten laante ham da en lille Bog herom, og da Manden leverede den tilbage, spurgte Præsten ham, om han saa havde haft Glæde af at læse den. „Nej,“ svarede han ærligt, „thi det er jo for Størstedelen en Beretning om Kristnes Strid og Uenighed.“ Der er noget sandt heri, som er beskæmmende for enhver Kristen, og som vi slet ikke skal lukke Øjnene for; men det er, Gud ske Lov, ikke den hele Sandhed. Den Mand har glemt at fæste sit Blik paa en anden — og det den vigtigste — Side af Kirkens Liv ogsaa i Forfaldstiderne: Herren var alligevel med sin Menighed. Selv naar Kirkeskibet har sejlet under Fornedrelsens Tegn, har der altid om Bord været Mennesker, som har øjnet Faren og af deres Hjerters inderste Trang har tilraabt Jesus Kristus: Herre, frels! vi forgaar! Og saa langmodig og kærlig en Gud har vi Kristne, at han hører saadanne Sukke og trods alt sender Hjælpen.

Dette viser sig vel klarest hen imod Slutningen af Midlalderen, da Papismen med alt sit tomme Ceremonivæsen, sine selvlavede Fromhedsøvelser og Forvanskninger af Guds Ord, truede med fuldstændig at udslukke alt aandsbaaret Kristenliv. Netop da fremstod de Mænd, der i særlig

Grad blev Redskaberne i Guds Haand til Menighedslivets Fornyelse.

Ligesom Gud den Gang hørte Nødraabet fra de forskellige Folkemenigheder, saaledes har ogsaa den danske Menighed paa dens Fart over Vandene haft Grund til at takke Gud for de Mænd, som han her sendte til at „svinge Aandens Sværd under Korsets Mærke.“

Der har været Tider herhjemme, om hvilke man kunde synge: „Blegt som et Lig var Livets Ord; dødt det os laa paa Tunge;“ men ogsaa kunde føje til: „Aand dog fra Herren i det fo'r, Ergle derom vil sjunge.“ Da blev der øvet en aandelig Fornyergerning i Lighed med Luthers. Alt det Støv og Skimmel, der i Vindstillet havde faaet Lov til at lægge sig over Kirkeskibets dyreste Skat: Herrens Ord og Sakramenter, blev atter blæst bort.

Siden har saa den gudfjendske Tanke og det menneskelige Hovmod angrebet vort Kirkeskibs Sider. Der er blevet talt store Ord om, at nu var det snart forbi med denne gamle Overtro. Moderne Oplysning og videnskabelig Kritik havde gjort Kristendom til et fuldstændigt synkefærdigt Vrag, mentes der. Efter den Tid har den gamle Sandhed atter bekræftet sig, at „Herren, han er dog sine tro“. Ud af denne Storm, som af saa mange andre, er Menigheden gaaet mere levedygtig og styrket af de livgivende Naade-kilder, der springer i dens Midte.

Men kaster vi Blikket ud over vort Folkeliv, det Hav, som skal bære den danske Kirkesnekke videre paa Farten, kan vist ingen af os lade være med, til Tider, at føle Frygten for, at vi, trods de gode og løftende Kræfter i vort Folk, skal gaa til Grunde i Uredelighed og utøjlede Lidenskaber. Ja, vi trænger sandelig til, at der ogsaa her kan lyde et mere fuldtonende: „Herre, frels!“

Men Billedet af Skibet, der omtumles af Bølgerne, passer ogsaa paa det enkelte Menneskes Liv. „Enhver af os maa,“ som det er sagt, „sejle paa Verdenshavet i sin egen lille Kajak.“ Denne lille Kajak er vor Personlighed, som vi ene har Ansvar for, og som vi en Gang ene skal aflægge Regnskab for. Derpaa beror jo netop den store Alvor ved at være Menneske, at dette Ansvar hviler paa os hver især, paa dig og paa mig, og det slipper vi ikke uden om. Derfor giv vel Agt paa dig selv, at du ikke

under Sejladsen lider den store Grundskade, Skaden paa din Sjæl!

I vor Tekst spørger Jesus sine Disciple, hvorfor de ræd- des, og der ligger en Slags Bebrejdelse i dette Spørgsmaal. Men dette maa ikke misforstaas, som om Herren vilde søge at faa sine Disciple til at tro, at der ingen Fare var, at Livet paa Jord blot var smilende Solskin og Lykke. Nej, selve dette, at Gud maatte sende sin enbaarne her til Jord, og at Jesus Kristus maatte lide Korsets Død, er nok det bedste Vidnesbyrd om den frygtelige Fare for Muligheden af at synke til Bunds paa Verdensdybet uden at have naaet Land. Og denne Alvor vil Jesus netop skærpe hos os. Der er i Menneskenaturen meget letsin- digt, der gerne vil skubbe denne Alvor fra sig. Vi lever i en Verden fuld af Fristelser, Farer, Ulykker og Død, og dog, hvor gerne vil vi ikke lukke Øjnene derfor! Hvor søger vi ikke ofte krampagtigt at klamre os til Haabet om, at vi nok gaar fri. Men det er umuligt. Naar saa Storm- bølgerne vælter ind over de smaa Livskajakker, saa gælder det, hvorledes de er beredte til at tage derimod.

Mange af dem, der fornægter Gud, kan maaske for en Stund bilde sig ind, at de nok skal være i Stand til ved egne Kræfter at ride Stormen af. Men det viser sig Gang paa Gang, at naar Livets kolde Virkelighed møder dem med sine hærgende Kastevinde, saa krænges den lille Skude, der før nok saa stolt vuggede af Sted under Med- børen. Det er noget af det tristeste at møde saadanne Mennesker, som er kuldsejlede; der er gaaet noget i Styk- ker hos dem; de søger enten at dække over det ved at holde Hovedet højt i Trods og Bitterhed mod det menings- løse Liv og de taabelige og onde Mennesker; eller de giver sig Fortvivlelsen helt i Vold. „Gid vi aldrig var født!“ „Hvad skal vi med dette elendige Liv!“ Og saa skiller de sig ofte selv af med det. Hvor tit ser vi ikke Eksempler paa denne Trods eller Fortvivlelse, og forfær- deligt er det at tænke paa, hvor mange af vor Tids Men- nesker, der gaar til Grunde heri.

Men ogsaa hos os Kristne er Tilliden til egne Kræfter og Lysten til at hjælpe os selv fremme. Er det mon ikke mere end én Gang gaaet os, som det gik Disciplene, der til at begynde med sikkert har stolet paa, at de ved deres

egen Kundskab og Erfaring nok skulde vide at bjærge Skib og Liv; men først da Faren spottede al menneskelig Beregning og Kløgt, raabte de deres: „Herre, frels! vi forgaar!“ Jo, vi maa vist alle indrømme, at vi mange Gange har spejdet efter Hjælp hos os selv eller andre Mennesker, og først, da dette glippede, anraabte vi Herren om Hjælp. Netop fordi vi af Naturen er saa halve, kommer Stormene ofte til at rase saa haardt og saa længe.

Af disse Storme er der navnlig et Par, hvis frygtelige Magt ogsaa har gennemrystet kristne Mennesker i den Grad, at de syntes at staa paa Afgrundens Rand og stirre ned i svimlende Dybder. Det er Synden og Døden. Ikke et eneste Menneske undgaar under sit Livs Sejlsads at lære disse Kræfter at kende.

Synden er Hovedfaren, der idelig truer os med Undergang, og det er da ogsaa den, som det først og fremmest skyldes, at selv om vor Fart, til Tider i alle Tilfælde, kan synes at foregaa i stille Vande, saa har vi dog selv stadig Følelsen af at vugges paa urolige Dønninger, som, hvad Øjeblik det skal være, kan forvandle sig til fraadende Søer. Og i Følge med Synden kommer Døden. Vi møder den lige saa sikkert som Synden. Vi behøver jo blot at aabne vor Avis, saa ser vi hver eneste Dag Offer paa Offer, der er grebet af Dødens kolde Haand. Den river fra os de Mennesker, som vi synes, at vi daarligst kan undvære, og, om end vi maaske nødig vil tænke derpaa, vi véd det dog godt, at en skønne Dag kommer ogsaa Turen til dig og mig. Ja „dybt vi føler, at paa Jord Døden er det haarde Ord“. Det skal nok vise sig at være rigtigt, at hele den uendelige Byrde af Sorg og Lidelse, som Livet rummer, har sit Udspring fra Syndens og Dødens Magt. Saa længe disse to Magter raser, saa længe vil Sorg og Lidelse trykke. De er uadskillelig forbundne her paa Jorden.

Men naar der nu er saa forfærdelige Magter, der faar Lov til at raade i Menneskelivet, er det da muligt, at der kan være en kærlig Gud til, og vil ikke de Mennesker, der søger Hjælpen hos ham, blive skuffede?

Spørger vi de Kristne, som dybest har erfaret Syndens og Dødens Vælde, vil der fra dem lyde et enstonende „Nej“. De vil ikke søge at dække over „de Rædsler, som

Bølgedybet gemmer“. Aabent og ærligt vidner de om, hvorfor Vaanden har været saa forfærdelig. Paulus taler i Rom. 7. om, hvorledes Synden faar ham til at gøre det, som han ikke vil, og til at lade være med at gøre det, han vil. Han ser i sine Lemmer en Lov, som kriger mod hans Sinds Lov; og i sin Fortvivlelse over denne Kamp udbryder han: „Jeg elendige Menneske! Hvem skal udfri mig af dette Dødsens Legeme?“ Og fra alle de store i Menigheden har der stadig lydt et: „Min Synd! Min Synd!“

Men de synker ikke til Bunds i Fortvivlelsen. Netop i Nødens Stund lærer de af hele deres Hjerte at raabe deres: „Frels, Herre! vi forgaar!“ Og Herren hører Raabet, saa deres Nødskrig forvandles til Takkesange. „Gud ske Tak ved Jesus Kristus, Vorherre!“ udbryder Paulus lige efter at han for sine Læsere har malet Syndens Herredømme. Her er Redningsmanden, som kan bjærge.

Og vil du høre prøvede Kristnes Erfaringer om Døden, saa søg for Eksempel til vore store Salmedigtere. Alle synger de af deres dyreste Oplevelser. En af vore ypperste Sange i Retning af Troværdighed er vel: „Du Herre Krist“. Den virker saa stærkt paa én, fordi man føler, at den Mand har erfaret, hvad han skriver om. Samme Aar han digtede denne Salme, havde Døden berøvet ham 8 Børn, som rantes af Pesten.

Og naar saa Kristne ser tilbage over deres Livsstorme, saa vil mange indrømme: „Ogsaa her skimter vi vor kærlige Guds Styrelse. Stormene bidrog til stadig at minde os om dette, som vi tit kan have saa svært ved at lære: Han staar for Ror, alt over Bord, hvad der ej duer, vil jeg kviste.“

Lige saa lidt som det altsaa er Jesu Mening, at hans Disciple skal fritages for at føle Frygt og Bæven overfor Livet, lige saa lidt vil han, at de skal lade sig sluge heraf. Nej, Herren vil opøve os i at kunne se gennem dette, at vi, selv under den bitreste Nød, skal kunne skimte Lyset, der straalere gennem Uvejrs mørket. Og dette sker ved Troen.

Naar derfor Jesus spørger: „Hvorfor er I rædde?“, saa giver han egentlig selv med det samme Svaret, idet han nemlig føjer til: „I lidet troende“; og det er her, Bebrejdelsen ligger. „Hvor er Eders Tillid til mig dog ringe,

naar I kan tænke, at I skulde kunne gaa til Grunde, saa længe jeg er hos Eder.“ — Er der ikke noget i vore Hjerter, der siger: „Hvor passer dette ogsaa paa os!“ Det er jo det forunderlige ved Jesu Ord, at trods de er talt for snart to Tusinde Aar siden, kan de ogsaa ramme os, det tyvende Aarhundredes Børn, som om de var sagt netop til dig og til mig. Vi lever i en Tid, hvor Tivlens Bølge har faaet mange til at lide Skibbrud og ogsaa stadig truer os. Og vi ved det, at med Tivlen følger Angst og Uro. Vi er hvileløse Mennesker, saa længe Tivlen har sit Tag i os. Aa, hvor vi trænger til at høre dette: „Hvorfor ræddes I, I lidet troende!“ Giv dig helt hen i din Tro, kast dig i denne Tro ud paa Bølgedybet, i Forvisning om, at Herren er med dig i sit Ord og aldrig vil forlade dig, saa skal du erfare, hvorledes denne Tro kan bære dig. „O, Vidundertro! Du slaar over Dybet din gyngende Bro.“

Kan Troen faa Lov til at vokse sig stærk hos os, — og det kan den ved Aandens Hjælp, om vi end ofte synes, at den er saa svag og ringe, — saa skal det gaa, som den gamle, prøvede Salmedigter synger:

Da ved jeg vist, o Jesus Krist,
du vil mig ej forlade.
Du siger saa: Kald du mig paa
Hjælp skal du faa, og intet skal dig skade.

Ja, da kan det ses med Troens Øje, „at alle Ting samvirker til Gode for dem, som elsker Gud.“

Saa er vi Kristne da, trods Synd og Død, i Ordets dybeste Forstand lykkelige Mennesker, fordi vi i Troen møder og lever med den Herre, der ikke blot kan betvinge Storm og Hav, men som tillige mægter at øve det største af alle Undere: skabe Stilhed og Fred i et uroligt bølgende og kæmpende Menneskehjerte.

O Gud ske Lov! Amen!

Ungdomsbevægelsen i Sønderjylland.

SØNDERJYLLAND har faaet sin Ungdomsbevægelse, og denne er selvfølgelig dansk. Den staar som en af de glædeligste Kendsgerninger, vi i de senere Aar kan regne med, som noget af det, der mere end saa meget andet forjætter os en dansk Fremtid, der bygges i Pagt med vort Folks Fortid. Med større Tillid til Fremtiden end før tør vi nu synge med Digteren:

For de gamle, som faldt,
er der ny overalt;
de vil møde, hver Gang, der bliver kaldt.

De er allerede mødt, og nye Skarer melder sig hver Dag under Fanen. Det tredje Slægtled er mødt frem i Sønderjylland, det, der er udgaaet af den fuldstændig for-tyskede Skole, men dog er dansk. Her har de danske Hjem først og fremmest vunden en smuk Sejr, har vist deres Overlegenhed over for Skolen, deres Evne til at holde Børnene danske paa Trods af alle Skolens Fortyskningsforsøg. De danske Hjem har vundet den skønneste Sejr, de kunde vinde. De fortjener fuldt ud den Ungdom, der nu vokser til. Vi staar i Sønderjylland utvivlsomt i en Opgangs- og Fremgangstid, som vi tidligere ikke har kendt Magen til, alle Fortyskningsforsøg har vist sig frugtesløse. Vi kan fortsætte i de gamle Spor, ad de kendte Veje, mens vore Modstandere lægger Raad op om, hvad der nu er at gøre.

Ungdommen staar ikke blot rede til at tage fat, den har allerede taget sine Tag med og er paa mange Omraader med til at præge vor Kamp. Ud over hele Nordslesvig mærker man den, den er med til at fylde vore Forsamlingshuse, er en af de vigtigste Faktorer i Kampen om

Jorden; ja uden en vaagen og bevidst Ungdom vilde en Kamp om Jorden være umulig. Nu optager vi den med Fortrøstning, stolende paa, at der rykker et ungt og dansk Slægtled frem, et Slægtled, der tillige sidder inde med Dygtighed.

Det, der har slaaget til Lyd for Ungdomsbevægelsen og gjort den mest kendt udadtil, er Bevægelsen i Sønderborg Amt. I Løbet af de sidste tre Aar er her groet noget frem, der i nogen Grad fortjener den Opmærksomhed, det har vakt baade i selve Nordslesvig og udadtil. Her har den danske Ungdom oplevet en Samlingstid, der allerede har sat dybe Spor og sikkert i Fremtiden vil sætte endnu dybere Spor. Det er her, det specielle Ungdomsarbejde er begyndt, og her, man mærker mest til den danske Ungdom i Øjeblikket. Arbejdet er endnu saa nyt og ungt, saa det vilde være meningsløst at prøve paa at skrive dets Historie nu, særlig da for en, der staar midt i Arbejdet. Ved at skildre, saa godt jeg formaar, noget af det, vi har oplevet i dette Arbejde, vil de sikkert faa det mest levende Indtryk af dette, som jeg kan give.

Det er Søndag den 22. November 1908. Der skal den Dag for første Gang holdes et Ungdomsstævne i Nordborg paa Als. Det er det første af den Slags Møder, der saa vidt vides er holdt i Nordslesvig. De, der havde foranstaltet Mødet, ventede med ængstelig Spænding paa det Øjeblik, da det Tog skulde komme, der vilde bringe den største Del af Deltagerne. Det var noget helt nyt at kalde paa Ungdommen paa den Maade. Vilde den i det hele taget møde frem? Det var derfor et stort Øjeblik for os, da Toget kom aldeles overfyldt af unge til det første Ungdomsstævne. Fulde af Forventning begyndte vi Mødet med de omkring ved 500 unge, der var mødt. Et Møde som det oplever man ikke mange af. I omtrent fire Timer blev der talt og sunget — og lyttet, der var saa stille i den store Forsamling under Talerne, saa man kunde høre sit eget Aandedræt. Den Dag fødtes der noget.

I den følgende Vinter dannedes der Ungdomsforeninger over saa godt som hele Sønderborg Amt med langt over 1000 Medlemmer. Den ny Foreningslov af 1908 havde skaffet os bedre ydre Vilkaar at arbejde under, og nu

voksede der de fleste Steder i de nye Ungdomsforeninger et rigt Mødeliv frem, der bar Præg af Friskhed og Ungdom. Foreningerne arbejder ikke blot med Møder, men de fleste søger at byde de unge alt, hvad de skal have uden for Hjemmet, Gymnastik og anden Idræt. Der kom i den Tid og senere ligesom mere Fest i god Forstand over det at være ung og være Dansk. Den Ungdom, der nu samledes her, havde for største Delen kun kendt et Sted at samles før, nemlig naar der blev kaldt til offentlig Dans. Af stor Betydning som Betingelse for denne nationale Rejsningstid for Ungdommen i Sønderborg Amt var det glimrende Resultat, vi havde naaet ved Landdagsvalget i 1908. Det rejste Selvfølelsen og Selvtilliden, og forud for Valget gik der en stærk national Bølge over disse Egne, hvor Ungdomsbevægelsen nu viste sig saa stærkt.

Her kun to Smaatræk fra den Tid. Dem, der næsten var mindst glade ved denne Bevægelse, var Kromændene. De havde tidligere kunnet glæde sig ved god Tilslutning til deres Foretagender. Nu begyndte det at knibe med dette. Da vi Nyaarsdag havde Juletræ med efterfølgende Julebal i Ungdomsforeningen i Nordborg, maatte tre Kromænd, der ellers altid plejede at have godt Besøg, lukke af Mangel paa Tilslutning. I Ungdomsforeningen, hvor de unge den Aften var at finde, morede man sig nu paa en god og sund Maade. Det var, som dette Træk ogsaa pegede i Retning af, som om de unge mange Steder med et begyndte at træde nye Stier.

Det andet Træk, der fortæller lidt om Frejdighed og Humør, passerede omtrent samtidig med det første. Der var en ung Knøs, som havde deltaget i et offentligt Ungdomsmøde, og da han endnu ikke var fyldt atten Aar, blev han ikendt en Bøde, fordi han havde deltaget i Mødet. Men Knøsen vilde hellere „brumme“ Pengene af. Han bestilte saa en af sine Medtjenere til, den Dag han blev afhentet af Politiet, at spille „Dengang jeg drog afsted“ paa en Harmonika. Trækket er betegnende ved det gode danske Humør, det fortæller om.

Sommeren 1909 bragte os en Oplevelse, der altid vil blive staaende som en af de smukkeste, vi har haft i Ungdomsbevægelsens Historie i Sønderborg Amt. Der blev foranstaltet en Udflugt. Denne gjaldt først og fremmest

Danmark. Vi vilde for en Stund glæde os ved at samles frit under Danebrog, og der vilde vi saa samles til et Møde. Turen gik først til Svendborg, og derfra til Ollerup Højskole, der sammen med Omegnens Befolkning modtog og beværtede alle de 550, der deltog i Turen. Mødet paa Ollerup beherskedes af en Stemning, der gjorde det dybeste Indtryk paa alle Deltagere. Vi havde faaet et Indtryk af den danske Højskole, der har været medvirkende for adskillige af dem, der var med, til at tage paa Højskole. Vor første Sommerudflugt var mere vellykket, end vi forud havde turdet haabe paa, at den skulde blive.

Siden da er en Sommerudflugt gaaet ind som et fast Led i vort Ungdomsarbejde, og den gaar selvfølgelig altid til Danmark. Aaret efter meldte der sig 1200, som vilde deltage i Udflugten, og i Aar meldte der sig, skønt Turen strakte sig over to Dage, over 1000 Deltagere. Vi kan i Sønderborg Amt i nogen Maade regne med Masserne, naar der kaldes.

Samtidig med at Ungdomsforeningerne er bleven dannede, har al Slags sund Idræt taget et stærkt Opsving i næsten alle Sogne. De fleste Steder tages dette netop op af Ungdomsforeningerne. De daarlige Forlystelser øver gennemgaaende ikke nær den Tiltrækningskraft paa de unge som tidligere.

Da Ungdomsforeningerne blev dannet, var der ikke saa faa, baade i Sønderborg Amt og i det øvrige Nord-slesvig, der stillede sig afventende og frygtede for, at det kun var et Øjebliks Opblussen, der vilde forsvinde, naar den første Begejstring havde lagt sig. Der var forresten ikke mange, som ikke ventede et Tilbagetog, en Slappelse. Denne er heller ikke helt udebleven, men den har dog ingen Steder hæmmet Arbejdet særligt, endsige standset det. Det gaar nu overalt sin jævne Gang — fremad. Besøget ved vore Møder er enkelte Steder gaaet lidt tilbage, mens det andre Steder stadig gaar fremad. Der holdes nu aarlige Ungdomsstævner i Sønderborg og Nordborg, det sidste var besøgt af 800 unge.

Det saa en Tidlang ud til, at Ungdomsbevægelsen ikke skulde naa ud over Sønderborg Amt, der oprettedes nok et Par Foreninger uden for Amtet, men ellers var der saa godt som overalt Ro om den Sag. I den nu svundne

Sommer er der dog sket adskilligt, der tyder paa, at man inden ret længe i videre Kredse end hidtil har faaet Syn for et specielt Ungdomsarbejdes Betydning. Opmærksomhed fortjener et Ungdomsstævne, der den 25. Juni i Aar blev afholdt i Bylderup Forsamlingshus, det af vore Forsamlingshuse, der ligger længst mod Syd. Her samledes ikke mindre end 350 unge, den største Flok dansk Ungdom, der nogensinde har været samlet i disse Egne. Ungdomsmødet der var noget af en Begivenhed, et Tegn paa, at der i alle Tilfælde er lyttende dansk Ungdom, selv i vort Lands sløjeste Egne. Den 9. Juli i Aar holdtes der et Ungdomsmøde i Aabenraa med over 300 unge. Der er et Præg af Ungdom i god Forstand over disse Møder. De minder os om, at vi staar i en Brydningstid, en aandelig Landnamstid. De største og mest talrigt besøgte Møder, vi holder i Øjeblikket, er Ungdomsmøder. Det er et af vor Tids Tegn henede, som ikke er til at tage fejl af. Der ligger en Kalden i Ordet Ungdomsmøde, der aldrig lader os vente forgæves paa den Ungdom, der kaldes paa.

Et af Tegnene er ogsaa den Forhandling, der er bleven ført i Pressen henede om dette Emne, og den Interesse, hvormed den følges. Alle Tegnene viser i Øjeblikket fremad for vort Ungdomsarbejde. Det er sandsynligt, at de næste 3 Aar vil opvise endnu større Ting paa Ungdomsarbejdets Omraade end de første Aar, saaledes at det ikke mere bliver en enkelt Egn i Sønderjylland, hvor det specielle Ungdomsarbejde øves, men den største Del af vort Land. At dette vil aflejre rige Frugter, er der ingen Grund til at tvivle om med de Erfaringer for Øje, vi allerede har.

Et af vore Resultater i Sønderborg Amt er et stærkt stigende Besøg der fra i de unges Tal, der tager paa Højskole. Fra Als alene er Tallet paa disse, i det Par Aar, vel omtrent bleven fordoblet. Alene dette er af den allerstørste Betydning. Det er ogsaa en af vore vigtigste Opgaver: at vække Lysten og Trangen hos de unge til at komme paa danske Højskoler. I det hele taget skal vort Arbejde gøres i saa nær Samklang med den danske Højskole som vel muligt.

Vore Modstandere regner da ogsaa med Ungdomsarbejdet.

De har i den Anledning skabt et Ord, der hedder „Ungdanskere.“ Disse er i deres Øjne de mest uforsonlige af alle. Det er ret betegnende for vor Stilling, at et saadant Ord kan laves 48 Aar efter, at vi kom under Prøjssen. Det fortæller om, at Danskheden endnu ikke har forsonet sig med Forholdene, endnu ikke har sluppet Haabet. De unge haaber og tror som de gamle.

Det er herligt at være ung i Sønderjylland nu.

Andreas Grau.

Kunst- eller Handelsgødning.

Dens Fremstilling og Anvendelse i Landbruget.

Af Forstander S. N. Lunde, Skaarup Landbrugsskole.

NAVNET Gødning kommer af at gøde (at gøre Jorden god). Ved Gødning forstås derfor alt Materiale, som indeholder Plantenæring, naar det ikke er for dyrt til dette Brug. Gødningernes Virkning kunne være baade direkte og indirekte: direkte naar deres Værdi alene beror paa Indholdet af Plantenæringsstoffer, tillige indirekte, naar de uden Hensyn til deres eget Indhold bidrage til, dels at berige Jorden med Muld og dels, at den i Jorden tilstedeværende Plantenæring bliver lettere tilgængelig for Planterne eller hindres i at gaa tabt ved Gæring, Udvaskning, eller paa anden Maade. Staldgødning virker saaledes baade direkte ved sit Indhold af Plantenæring og indirekte ved at berige Jorden med Muld. Kunstgødningerne virker alene direkte ved deres Indhold af Plantenæring, medens f. Ex. Kalk og Mergel i Hovedsagen virker indirekte ved at varme og neutralisere Jorden, saa den bliver en bedre Voxeplads for Planterne.

Tilførsel af Gødning paa vore Marker er nødvendig af følgende Grunde: 1) I mange Tilfælde er Jordens oprindelige Beholdning af Plantenæring for ringe til at frembringe lønnende Afgrøder, f. Ex. Hede- og Sandjorder. 2) I adskillige Tilfælde besidder Jorden de fleste Betingelser for at producere rige Afgrøder, men mangler et eller faa Næringsstoffer, f. Ex. Mosejorder, der i Reglen ere forholdsvis fattige paa Fosforsyre og Kali, ofte ogsaa paa Kalk, medens de iøvrigt kunne være særdeles frugtbare. 3) Med Afgrøderne bortføres større eller mindre Mængder af Plantenæring, som maa erstattes ved Tilførsel af Gødning, hvis Jordens Produktionsevne skal vedligeholdes, og det er, som

nedenstaaende Tabel viser, store Mængder af Plantenæring, nogle af Afgrøderne, navnlig Rodfrugterne, bortfører, hvorfor der ogsaa her maa tilføres betydelige Mængder Gødning. 4) Ved de dyrkede Jorders Bearbejdning, det heraf følgende livlige Luftsifte og den dermed i Forbindelse staaende livlige Virksomhed af Mikroorganismer, tabes betydelige Mængder af Plantenæring ved Udvaskning og Gæring, hvorved Beholdningen ogsaa formindskes. 5) Visse Afgrøder stiller store Krav til enkelte Næringsstoffer, som derfor ofte maa tilføres til saadanne Afgrøder. 6) Af Hensyn til Afgrødens Kvalitet, Modningstid, Modstandsevne mod Sygdom osv. kan det ofte være klogt at give Tilskud af særlige Gødningsstoffer. Iøvrigt er det hævet over al Tvivl og noget, vi ubetinget maa regne med, at vi maa tilføre vore Afgrøder mindst den Mængde Plantenæring, som disse bortfører, hvis vi vil tænke at holde vor Jord i nogenledes Kultur.

Skønt vore Kulturplanter til deres normale Udvikling kræve Forbindelser af Kulstof, Ilt, Brint, Kvælstof, Svovl, Fosfor, Kalium, Kalsium, Magnium og Jern og i Reglen optage endnu flere Stoffer, er det i Agerbruget dog tilstrækkeligt med Gødning at tilføre passende Forbindelser af Kvælstof, Fosforsyre og Kali, samt ofte tillige Kalk, medens de øvrige Stoffer dels bruges i meget smaa Mængder og dels findes i Jorden i tilstrækkelig Mængde. De tre førstnævnte Stoffer plejer man at kalde Gødningsens Værdistoffer. For at en Gødning skal kunne kaldes plantenærende, maa den derfor indeholde et eller flere af Værdistofferne som væsentlig Bestanddel. Næringsstofferne maa derhos være tilstede i saadanne Forbindelser, at de med større eller mindre Lethed kunne opløses i Jorden, da de ellers ikke kunne komme Planterne tilgode.

De forskellige Gødningsmidler inddeles i Reglen i flere forskellige Grupper saaledes:

I. *Affaldsgødninger*, hvortil hører Staldgødning, Blandingsgødning, Ajle og Latringødning.

II. *Kunst- eller Handelsgødninger*, herunder Kvælstofgødning, Fosforsyregødning, Kaligødning og Kalkgødning, samt endelig Blandinger af ovennævnte; disse sidste har dog ingen Interesse for Landbruget, da Blandingen altid samtidig har gjort dem ringere og dyrere.

III. Grøngødning.

Her skal kun Kunst- eller Handelsgødninger behandles.

I de sidste 50 à 60 Aar er en fabrikmæssig Tilvirkning af Handelsgødning bleven en betydelig Industri. De herved fremstillede Gødninger have i Reglen et i Forhold til deres Indhold af Værdistoffer lille Rumfang, og Vandindholdet udgør kun faa pCt. De ere Genstand for en udstrakt Handel. Til Danmark er der saaledes i de senere Aar indført op imod 100 Mill. Klgr. aarlig til en Værdi af 10 à 12 Mill. Kr. Raaemmerne hertil ere i Reglen enten dyriske Affalds- stoffer eller saadanne Mineralier eller jordagtige Stoffer, som indeholde større Mængde af et eller flere vigtige Plante- næringsstoffer. I nogle Tilfælde forekommer de paagæl- dende Raaemmer i en saadan Skikkelse, at de kun behøve at findeles eller tørres for straks at være brugelige. I andre Tilfælde maa de underkastes forskellige kemiske Processer særlig for at bringe Værdistofferne over i en opløselig Form. I ikke faa Tilfælde er Raastoffene Affald fra anden industriel Virksomhed, f. Ex. Thomasslagge. Eftersom de indeholde et eller flere Værdistoffer, kunne de inddeles i *enkelt* eller *blandede* Handelsgødninger. De *blandede* kunne atter efter deres Oprindelse deles i *naturlige* og *kunstige*. De vigtigste naturlige blandede Handelsgødninger ere *Guano*, *Poudrette*, *Blodgødning* og *Fiskeguano*. Til- beredningen af disse bestaar hovedsaglig i den fornødne Tørring og Findeling. De ere ret kvælstofrige, men Kvæl- stoffet er i dem alle tilstede i organiske Forbindelser; det er derfor tungtomsættelig og tungttilgængelig for Planterne, og det kan kun regnes at have halv Værdi imod Chili- salpeterets Kvælstof Pund for Pund. Da Kvælstoffet i disse Gødninger imidlertid oftest er omtrent ligesaa dyrt som i Salpeter, ere de næsten altid for dyre i Forhold til deres Brugsværdi. Bortset fra dette, at de ere for dyre, ere disse Gødninger ellers gode nok, netop fordi de ere naturligt forekommende.

Af kunstig *blandede* Handelsgødninger gaar der en Mang- foldighed i Handelen af meget forskellig, men næsten altid ringe landøkonomisk Værdi. De ere gerne forsynedemed Navne, der enten give en Antydning af Indholdet saasom *Ammoniak-Superfosfat*, *Kali-Ammoniak-Superfosfat*, *Kalifosfat* osv., eller som angive, hvortil den paagældende Gødning er

anbefalelig som *Kartoffelgødning*, *Roegødning*, *Sandjordsgødning*, *Enggødning*, *Mosegødning*, *Kærgødning* osv., eller som paa andre Maader anbefale Varen saasom *Fuldgødning*, *Universalgødning*, *Patentgødning*, *Landbrugsgødning*, *Landmandsgødning* osv.

De to sidstnævnte Grupper af Navne ere imidlertid ganske intetsigende, bliver ifølge Sagens Natur ofte misvisende og ere kun beregnede paa godtroende Købere. En Undersøgelse af Priserne viser desuden, at disse Gødninger gennemgaaende ere forholdsvis dyre, ofte endog ganske urimelig dyre i Forhold til deres Indhold af virkelige Værdistoffer. Det maa derfor ubetinget tilraades alle Landmænd aldrig at inlade sig paa at købe den Slags kunstig sammenblandede Handelsgødninger, ti Sammenblandingen foretages i alle Tilfælde kun for at narre Landmændene. Der har i de sidste 50 Aar af samvittighedsløse Gødningsfabrikanter og -Agenter været drevet en ganske utrolig Svindel med disse blandede Handelsgødninger.

De *enkelte eller ensidige* Gødninger repræsenterer den mest rationelle Form for Handelsgødning. De indeholde kun et enkelt Næringsstof, som da ofte er fortyndet i større eller mindre Grad med værdiløse Tilsætninger. Derved bliver de smaa Mængder lettere at fordele jævnt paa Marken, men samtidig stiger jo Fragtudgifterne ret betydeligt. I denne Gruppe finde vi de virkelig brugelige Kunstgødninger. De kunne indeles i 3 Grupper efter det Næringsstof, som de indeholde, enten Kvælstof, Fosforsyre eller Kali.

1) *Kvælstofgødninger*. Heraf ere de vigtigste Chilisalpeter (Salpetersurt Natron), Kalksalpeter eller Norgesalpeter (Salpetersur Kalk) og Svovlsur Ammoniak, der alle tre anvendes som næsten fuldkommen rene Salte.

a) *Chilisalpeter* (Salpetersurt Natron (Na N. O₃)) forekommer i Chili i Sydamerika. Salpeterlejerne her have en meget stor Udstrækning og angives at strække sig i omtrent 240 danske Mil i Nord-Syd i Provinserne Tarapaca og Antofagasta i Chile. Bredden af dette Bælte er derimod kun $\frac{1}{4}$ til $\frac{1}{2}$ Mil. Fra Kysten, der er bjergrig og meget savner gode Havne, maa man arbejde sig op over Kystkordillernes Bjergtoppe, der stiger til Højder af 3000-5000'. Indenfor denne Bjærgkæde kommer en lavere-liggende Sænkning, hvori Salpeterlagene findes nogle faa

Fod under Overfladen og sjældent mere end 1-2 Fod tykt. Bagved (Øst for) Salpeterørkenen hæve Andesbjergene sig. Strækningen er meget øde og vandfattig, men er nu gennemkrydset af Jernbaner og Vandledninger, anlagte for Salpeterfabrikationens Skyld. Man kan omtrent regne, at henved 40 □ Mil have været bedækkede med Raasalpeter i et Lag af 1 Fods Tykkelse, og heraf er vel de 16 □ Mil endnu urørte. Der produceres omkring 1½ Mill. Tons Chilisalpeter aarlig, hvilket vil svare til omtrent 3 Mill. Tons Raasalpeter.

Raasalpeteret er blandet med mere eller mindre Kogsalt og svovlsurt Natron samt nogle Jodsalte. Indholdet af salpetersurt Natron er sjældent over 50 pCt. Man vinder Chilisalpeter heraf ved at opløse Raasaltet i varmt Vand. Ved Afkøling udkrystalliserer Salpeteret af Vædsken; denne ledes fra, og ved atter at opløse og udkrystallisere Salpeteret faas det hvide eller gulhvide Salt, saaledes som det gaar i Handelen. Chilisalpeteret er dog ikke ganske rent: det indeholder 95 pCt. Salpetersurt Natron svarende til 15½ pCt. Kvælstof og 5 pCt. Urenheder. Det er meget letopløseligt i Vand, men deraf maa man ikke lade sig forlede til at antage, at det kan opløses i Duggen, og at det som Følge deraf kan saas og komme til Nytte paa en hvilkenksomhelst Tid ogsaa sent paa Sommeren i meget tørt Vejr, ti det gaar ikke. Salpeter bruger kun lidt Vand til sin Opløsning, men det skal have en betydelig Mængde for at blive bragt saa langt ned i Jorden, at det kan optages af Planterødderne. Det vil derfor i det væsentlige kun kunne benyttes i det tidlige Foraar, naar man vil være vis paa, at det kommer til Nytte.

Da en Cubikmeter Chilisalpeter vejer omtrent 2 Tons, udgør den aarlige, løsbrudte Mængde altsaa 1,5 Mill. Cubikmeter eller med andre Ord et Lag paa en Fods Tykkelse udspremt over 800 Tdr. Land. Da der, som nævnt endnu tør paaregnes 16 □ Mil urørte Salpetermarker med et Lag af en saadan Tykkelse, skulde denne Mængde være tilstrækkelig for Forbruget i 200 Aar. Da Forbruget imidlertid er tiltagende, og de resterende Salpeterfelter maaske er af ringere Kvalitet end de alt opbrugte, kan Salpeteret maaske opbruges i 100 Aar, men derudover rækker vore Interesser jo heller ikke.

b) *Kalksalpeter eller Norgessalpeter* $\text{Ca}(\text{N. O}_3)_2$ findes i ringe Mængde almindelig i Jorden. Det dannes her under organiske Kvælstofforbindelsers (Rødder, Stubrester, Græs) Formuldning og Omsætning til Salpetersyre, der saa forener sig med Kalken i Jordbunden. Større Betydning som Gødning har Kalksalpeter først begyndt at faa i de senere Aar ved den Fremstillingsmethode, som skyldes Nordmændene Birkeland og Eyde. I ildfaste Ovne fremkalder mægtige Elektromotorer, drevne af de store Vandfald, store elektriske Flammer, medens en Strøm af frisk Luft drives ind gennem Ovnen, hvor Temperaturen er ca. 3000°. I disse Flammer forbrænder Luftens Kvælstof til Kvælstofveilt NO. , der straks iltes af Luften til Kvælstofoverilte NO_2 . Denne Luftblanding ledes nu sammen med Vand, hvorved dannes Salpetersyre, der blandes med læsket Kalk. Herved faas Salpetersur Kalk, der ved Inddampning faas i fast Form som et hvidgult groft Pulver med et Indhold af ca. 13 pCt. Kvælstof. Det pakkes i Træfustager forede med Papir.

Kalksalpeter er mere vandsugende end Chilisalpeter. Saasart det kommer i Berøring med Luften, bliver det fugtigt og klæbende, hvad der i høj Grad kan vanskeliggøre dets Saaning i Marken. Det er omtrent ligesaa letopløseligt som Chilisalpeter, lader sig fordele i Jorden, optages af Planterne eller udvaskes som dette. Det benyttes ganske som Salpeter og gør væsentlig samme Nytte, maaske dog lidt mindre i de fleste Tilfælde. Det har kun været fremstillet, kendt og brugt i ganske faa Aar, saa der haves næppe bestemte Erfaringer endnu for, om det virkelig er lønnende at benytte. Dets Fremkomst har dog allerede gavnet Landbruget betydeligt derved, at det har standset Salpeterprisernes Opgang.

c) *Svovlsur Ammoniak* $(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$ fremstilles paa Gasværkerne. Ved Gasproduktionen dannes en Del Ammoniak, der opsamles i Gasvandet. Ved at koge Vandet fordamper Ammoniakken og ledes ned i Svovlsyre. Ved Inddampning fremkommer Saltet som et graaligt eller oftest grønligt Pulver, der indeholder omkring 20 pCt. Kvælstof. Det er letopløseligt omtrent som Salpeter, men fordeles dog vanskeligere i Jorden end dette, da Ammoniakken absorberes hurtigt og stærkt; den udvaskes altsaa næsten

ikke, men omsættes dog temmelig hurtigt og let i den varme Aarstid til Salpetersyre, der jo let tabes, saa man maa egentlig være ligesaa forsigtig med Saaningen af den, som med Salpeter. Da den svovlsure Ammoniak altsaa dog først skal omdannes til Salpetersyre, virker denne Gødning langsommere end Salpeter og er derfor næppe saa god til de fleste Kulturplanter som dette. Nogle foretrækker den til Frøavl, da man mener at have erfaret, at den ved sin langsommere Virkning ikke udvikler saa stor en Bladmasse, men giver kraftigere Stængler og mere Frø. Den er dog i Almindelighed forholdsvis lidt dyrere end Salpeter.

d) *Calciumcyanamid* *Ca. C. N.*₂. *Kalkkvælstof*, *Luftkvælstof*, som det ofte fejlagtig kaldes, er en tysk Opfindelse og er et sort, støvfint og meget tungt Pulver, der indeholder ca. 20 pCt. Kvælstof. Det er i høj Grad ubehageligt at arbejde med, indeholder nu og da Plantegifte og er, saavidt det endnu kan ses, af betydelig ringere Værdi i Forhold til sin Pris end de forannævnte Kvælstofgødninger.

Disse fire Kvælstofgødninger ere de eneste, man har at vælge imellem, naar man vil købe Kvælstof til sine Afrøder. Af disse er Chilisalpeter den mest anvendte og vistnok ogsaa den bedste. Ret nær efter kommer Kalksalpeter og Svovlsur Ammoniak, medens Luftkvælstof er ringere og næppe bør benyttes.

2. Fosforsyre-gødninger.

Heraf benyttes i det væsentlige kun to, nemlig *Superfosfat* og *Thomasslagge*. En tredje, *Benmel*, har nogen Betydning, da den jo fremstilles af Husdyrenes Ben.

a) *Superfosfater*. $Ca_3 (P. O.)_2$ indeholder Fosforsyren i letopløselig Tilstand og fremstilles nu for Tiden i det helt væsentlige af det naturligt forekommende Mineral Apatit, der bestaar af uopløselig fosforsur Kalk. Fremstilling af Superfosfat begyndte omkring 1850 og foregaar paa følgende Maade: Til den knuste og finmalede Apatit sættes raa Svovlsyre. Denne Blanding foregaar i store Kedler af syrefast Støbejern, hvori en Aksel besat med Vinger rører det hele hurtigt rundt til en temmelig tynd Vælling, der

efterhaanden løber ind i cementmurede Beholdere, hvor der under stærk Varmeudvikling foregaar den kemiske Om-sætning, at Svovlsyren binder en Del af Apatitens Kalk og bliver til Gibs, medens Fosforsyren tildels frigøres og bliver letopløselig. Ved Varmen fordamper en Del af Vandet, medens Resten bindes af Gibsen, saa at Superfosfaten, der er en Blanding af sur fosforsur Kalk og Gibs, tørrer af sig selv til en porøs fast Masse, der hurtigt slaas i Stykker og derefter males paa en Kværn samt sigtes og fyldes i Sække.

Det færdige Superfosfat skal være et tørt, fint lysegraat Pulver. Det indeholder nogen fri Svovlsyre, som gør, at det smager meget surt, naar man ved Saaning faar lidt Støv deraf i Munden. Det har oftest et Indhold af 18 pCt. letopløselig Fosforsyre og betegnes da her i Landet som 18 pCt. Superfosfat. Tidligere tilberedtes ogsaa Superfosfat med 9 og 12 pCt. Fosforsyre af mindre indholds-rige Fosfater. Dette laves vel endnu ved at blande 18 pCt. Superfosfat med fint Sand for de Landmænd, der absolut vil have billig Gødning, men Brugen af disse lavt-procentiske Superfosfater er nu næsten helt ophørt, medens de for 10—20 Aar siden brugtes i meget stor Stil, et godt Bevis paa, at Landmændene nu har faaet Forstaaelse af, at det ikke just er Sækkenes Antal, det kommer an paa, men hvormange Pund Værdistof, der er i hver Sæk. Der er heller ikke Spor af Grund til at købe andet end 18 pCt. Superfosfat, da Fosforsyren købes billigst heri.

Naar Superfosfaten udsaaes, vil Fosforsyren hurtigt opløses og fordeles omkring i Jorden. Her vil den nu straks blive bunden til Kalk, hvorved den bliver uopløselig, det vil sige, den absorberes. Den er dog alligevel lettilgængelig for Planterne, og at den er bleven uopløselig, har den store Fordel, at den ligger fast i Jorden og ikke kan udvaskes, selv om den gives i betydeligt Overskud. Da Fosforsyren altsaa straks efter sin Fordeling i Jorden bliver uopløselig, kunde man mene, at man ligesaa godt kunde udsaa uopløselig Fosforsyre, der købes billigere, men Sagen er, at den letopløselige Fosforsyre ved Vandets Hjælp fordeles meget fint og ensartet i Jorden, saa at Planterødderne overalt finder den, og det er netop den Omstændighed, der giver den hurtige og gode Virkning. Paa gode Jorder og til

hurtigt voksende, værdifulde Afgrøder er det derfor mest lønnende af bruge Superfosfat, medens det maaske nok paa Enge og Moser er billigere og ligesaa godt at benytte Thomasslagge.

Superfosfat er en meget ensidig Gødning og leverer altsaa kun Fosforsyre til Planterne. Disse bruger egentlig ikke store Mængder Fosforsyre, og forsaavidt skulde man mene, at man snart kunde give Superfosfat nok. Gødningsforsøg over det ganske Land har imidlertid vist igennem en lang Aarrække, at det betaler sig godt, omend ikke lige godt over det hele og paa al Jord at anvende rigelig Superfosfat. Den er billig og udvaskes ikke af Jorden, selv om den skal ligge et eller flere Aar over.

b. Thomasslagge.

Mange raa Jernmalme indeholder Fosfor. Dette skal fjernes fra Jernet, inden det er brugeligt til Redskaber, da Indholdet heraf gør Jernet skørt. Tidligere, inden man lærte at udskille Fosforet af Raajernet, kunde man kun bruge det fosforfrie Jern, men 1879 fandt en Englænder — Thomas — en Methode, hvorved Jernet let befries for Fosfor, nemlig ved, at der i de store Udsmeltningsovne blandes Kalk imellem Raajernet og Brændselet. Raajernets Fosfor forener sig nu med Kalken til fosforsur Kalk blandet med noget Jern, der som letsmelteelig Slagge flyder ovenpaa det smeltede Jern. Slaggen skummes af og ophobes ved Jernværkerne som Biprodukt. Den har Navn efter Processens Opfinder og kaldes Thomasslagge. Den knuses og findeles til et særdeles fint Pulver, tung og sort af Jernindholdet. Den indeholder almindelig 14—17 pCt. Fosforsyre, og dens Værdi som Gødning bestemmes nu til Dags ved, hvor stor en Del af Fosforsyren, der lader sig opløse i rent Vand blandet med 2 pCt. Citronsyre, ti kun den saaledes opløselige Del af Fosforsyren anses for at være tilgængelig for Planterne, medens Resten er værdiløs. I Almindelighed indeholder Thomasslagge 14 pCt. i Citronsyre opløselig Fosforsyre. —

Thomasslaggens Fosforsyre er dog tungtopløselig og langsomt virkende, men den er ogsaa billigere Pund for Pund end i Superfosfat. Naar f. Ex. 18 pCt. Superfosfat koster 3 Kr. pr. 100 Pund, koster altsaa 18 Pund Fosforsyre 3 Kr. eller 16½ Øre pr. Pund. Naar 14 pCt. Thomasslagge

koster 1,75 Kr. pr. 100 Pund, koster altsaa 14 Pund Fosforsyre heri 1,75 eller $12\frac{1}{2}$ Øre pr. Pund. Det betaler sig derfor vel nok at benytte denne Gødning, hvor man ønsker en langsom og varig Virkning som paa Enge og Græsarealer, men den skal udsaaes længe i Forvejen og helst gives i stort Overskud, f. Ex. 500 Pund pr. Td. Land.

c. *Benmel* faas ved at dampkoge Ben, hvorved Fedt og Limstoffer trækkes ud af dem og smelter. De tørre Ben knuses og males til Pulver, der skal være meget fint, hvis Benmelet overhovedet skal gøre nogen Nytte. Fosforsyren, hvoraf der findes 20 à 30 pCt., er endnu tungere opløselig i Benmel end i Thomasslagge og altsaa vanskelig for Planterne at benytte, og da Benmelets Fosforsyre er betydelig dyrere end baade Thomasslaggens og Superfosfatens, er det i Reglen forbundet med økonomisk Tab at købe den, naar ikke særlige Omstændigheder taler derfor, f. Ex. at man har Benene meget billigt.

De tre ovenfor beskrevne Fosforsyregødninger er, hvad der findes af den Art, som er værd for Landmanden at købe, og af disse er Superfosfaten i al Almindelighed langt den bedste og fordelagtigste at benytte, medens man sjelden uden Tab kan bruge Benmel. —

3. Kaligødninger.

Af disse benyttes væsentlig kun to, nemlig 37 pCt. Kaligødning og Kainit, og i de sidste 10 Aar er man næsten helt gaaet over til Brugen af den første. Disse Gødnings-salte ere af nyere Dato end Kvælstof- og Fosforsyregødningerne, idet man først omkring 1860 fandt dem i kalirige Mineralier i de mægtige Saltlejer ved Stassfurt i Tyskland. Senere har man fundet dem over store Dele af Tyskland og Østerrig. Disse Kalisalte er hidtil de eneste i Verden, hvorigennem der kan faas Kaligødning til rimelige Priser.

37 pCt. Kaligødning er ikke noget naturligt forekommende Stassfurtersalt, men fremkommer som Biprodukt ved Fremstillingen af andre renere Kalisalte, der benyttes til teknisk Brug. Denne Gødning har derfor en noget vekslede Sammensætning, men faas altid med et garanteret Indhold af 37 pCt. rent Kali. Det er et hvidgraat undertiden gulligt Salt, der er vandsugende og klumper let. Det er letop-

løseligt i Vand, men absorberes godt af Jorden, saa det er ikke udsat for at spildes, og det skal helst udsaaes tidligt om Foraaret for at komme til Nytte.

Kainit forekommer som Mineral i Saltlejerne. Det ligger i Lag paa nogle Fod sammen med andre Kali- og Magnesia-salte imellem 1000 Fod mægtige Lag af almindelig Stensalt. Kainiten har en rødlig Farve. Den brydes løs i Gruberne, bringes op til Overfladen, hvor den knuses og males og er da færdig til Brug. Den indeholder 12 à 13 pCt. Kali, er som den forrige et hvidgraat til rødtligt Salt, letopløselig i Vand og vandsugende, absorberes ogsaa godt i Jorden og udsaaes i det meget tidlige Foraar. Der er dog ingensomhelst Grund til at bruge Kainit i Stedet for 37 pCt. Kalisalt, ti Kaliet er lige dyrt i dem begge Pund for Pund, som oftest endda en lille Smule dyrere i Kainit, og det er bekvemmere at arbejde med en Sæk end med tre.

At Kaligødningen gør god Nytte paa Eng- og Mosejord, er vel nok Tilfældet; af mange bliver det ogsaa hævdet, at det er nødvendigt at gøde med Kali paa almindelig Agerjord. Dette turde dog være et stort Spørgsmaal. Gødningsforsøgene Landet over viser nemlig ret sjældent noget Udslag for Kali, men derimod næsten altid for Kvælstof og Fosforsyre. Det forekommer mig da at være tidsnok at tage Hatten af, naar man ser Manden, og at gøde med Kali, naar man ser nogen Virkning deraf.

De ovenfor beskrevne Kunst- eller Handelsgødninger kunne, efter at man gennem Gødningsforsøg nu i omtrent 20 Aar har faaet nogenledes Forstaaelse af Brugen heraf, i Virkeligheden anvendes med meget stor Fordel. Denne ligger dels i, at Landmanden uafhængig af sin egen Gødningsproduktion kan tilføre sine Marker saa megen Plante-næring, som han finder lønnende, dels deri, at han nu kan købe netop det eller de Plante-næringsstoffer, som han i ethvert givet Tilfælde mener at have Brug for. Landmanden maa dog, for med Sikkerhed at kunne høste denne Fordel, være klar over: 1) hvilke Næringsstoffer det i det givne Tilfælde lønner sig bedst at tilføre, og 2) at han ved Hjælp af *solide Forretningsforbindelser* eller ved kemisk Analyse sikrer sig den Vare, han ønsker, og for en rimelig Betaling. Det er imidlertid ofte en vanskelig Sag at afgøre,

hvilke Næringsstoffer, der i et bestemt Tilfælde mangler. Den sikreste Maade at afgøre dette paa er ved at faa udført Gødningsforsøg paa vedkommende Mark, og saadanne Forsøg kan enhver nu faa gennem Landboforeningerne. Da det for dette Spørgsmaals Besvarelse kan være af Betydning at vide, hvilke Mængder af de forskellige Plante-næringsstoffer, der i de foregaaende Aar ere bortførte fra Marken, og da det overhovedet meget maa anbefales at føre Regnskab over, hvad der føres til og fra hver enkelt Mark ved Ejendommen af Plantenæring, hidsættes til Slut en Tabel over, hvilke Mængder af de vigtigste Plante-næringsstoffer en vis Afgrøde bortfører fra 1 Td. Land.

Afgrødens Art	Afgrødens Størrelse		Pund pr. Td. Land			
	Kærne	Halm	Kvælstof	Fosforsyre	Kali	Kalk
Hvede	4000	7000	117	47	65	21
Rug	3000	6000	77	40	69	20
Byg	3000	4000	73	31	57	15
Havre	3500	5000	90	38	98	25
Ærter	2500	3500	120	33	60	58
Hestebønner	3000	4000	188	48	116	53
Fodervikker	2000	3000	124	28	35	51
Lupiner	2000	3000	141	36	76	36
Raps, Kaalrabifrø, Turnipsfrø.	2000	4000	95	43	64	58
Agerhø	6000	Pd.	107	32	128	28
Enghø	5000	-	77	22	80	48
Rødkløver i Blomst (tørret)	6000	-	118	34	111	120
Luzerne i Blomst (tørret)	7000	-	161	37	102	176
Hundegræs (tørret)	6000	-	—	22	100	18
	Rod	Blade				
Runkelroer	60000	15000	153	63	355	42
Sukkerroer	40000	12000	100	45	200	53
Turnips	50000	10000	120	49	173	74
Kaalrabi	60000	12000	166	90	244	132
Gulerødder	60000	15000	209	81	224	172
Kartofler	30000	3500	120	54	189	32

Elevmødet.

DE 24. og 25. Juni afholdtes det aarlige Elevmøde. Trods den stadige Regn om Lørdagen ankom der i Løbet af Eftermiddagen ca. 80 gamle Elever og Gæster.

Efter Aftensbordet, hvor Kristensen-Randers bød Velkommen og opmuntrede til at tage Regnen med Humør, hørte man paa Oplæsning af Lærer cand. theol. Vagn Møller og flerstemmig Sang af Sommereleverne.

Søndagen oprandt med klart Solskin; og tidligt paa Formiddagen begyndte Folk at strømme til Skolen. Lidt før Kl. 9 gik man i Flok til Kirkegaarden, hvor man samledes om Fru Nannas Grav og sang „Dejlig er Jorden“. Kort efter at man kom hjem derfra, ringedes der til Foredrag i Gymnastiksalen, der nu fyldtes næsten til sidste Plads. Kristensen-Randers talte om Vanskeligheden ved at forplante det aandelige Liv fra et Slægtled til et andet. Han dvælede i den Anledning ved Skjoldborgs Bog „Bjærregaarden“ og de Typer, som deri er tegnede. Han fremhævede, at trods de mange Klager, der lyder over vor Tids Ungdom, er der dog ingen, der har klaget over, at vor Ungdom fedter eller lyver eller slavisk bøjer sig for de gamle for at staa sig godt med dem; den har en god Side, som ikke maa glemmes: Den har Lyst til Sandhed i Hjertedybet. Men det er ikke nok med Trangen til Sandhed, den maa være ledsaget af Uro i Retning af Inderlighed. Det er en vanskelig Opgave at forplante det aandelige Liv; men det skal gøres; og under Vanskelighedernes Tryk maa vi ikke glemme det gamle Ord om at bede og arbejde, men følge Grundtvigs Fingerpeg: „ . . . naar min Sjæl blev af sin Grublen træt, den hviled' sig ved Fadervor at bede“.

Middagsbordet var dækket i Gymnastiksalen, hvor ca. 450 Mennesker samledes om den festlige Opdækning. Der

blev holdt korte livlige Taler af Lærere og gamle Elever; der lød Taler for Skolen, Forstanderen, Lærerne, Elevforeningen og til Ungdommen i al Almindelighed. Der blev ind imellem Talerne afsungen Sange hvoriblandt den Fædrelandssang af Kristensen-Randers, som gengives anden Steds i Aarsskriftet.

Mødets Hovedafsnit var Afsløringen af en Mindesten for Fru Nanna. Ved 2-Tiden om Eftermiddagen samledes 7—800 gamle Elever og Venner af Skolen paa Plæner og Gange i Haven foran den tildækkede Sten.

Man begyndte med at synge en Sang af Peder R. Møller, skrevet til Fru Nannas Begravelse. Derpaa holdt Formanden for Elevforeningen, Gaardejer J. L. Jensen, Staagerup, Afsløringstalen. Han fremdrog forskellige Træk af Fru Nannas Liv: Grundtonen i det Bergske Hjem var i Slægt med Bjørnsøns Ord om at klæde Fjældet. Højere Oplysning og større Lykke for det danske Folk, det var Maalet. Fru Nanna følte sig i sin tidlige Ungdom stillet over for de store Opgaver; og hun følte ved dette noget af det samme, som Moses følte, da han stod over for den brændende Tornebusk, at her var hun paa hellig Grund. Hun kom til Ollerup som et Billede paa selve Ungdommen; og med Henblik paa Bjørnsøns bekendte Udtalelse om Berg, kaldte man hende spøgende det halve Danmarks Datter. Her fik hun den Opgave at bygge et Hjem. Og hun, der var uddannet til Jurist, viste nu, at hun ogsaa var denne Opgave voksen.

Sløret blev derpaa taget af Mindestenen, og Taleren sluttede med at udtale Ønsket om, at Mindesmærket over Fru Nanna maatte blive set paa med Ærbødighed af den Ungdom, der kom til at færdes paa disse Steder, og at Ungdommen vilde tage de Opgaver op, som hun havde viet sit Liv, thi da vilde der blive lyst og godt i Danmark.

Mindesmærket bestaar af en ca. 2 Meter høj Granitsten, som Kristensen-Randers og Fru Gunild selv har udsøgt nede ved Stranden. Den er hugget flad paa Forsiden, og i almindelig Hovedhøjde er der indsat i Stenen en Portrætmedaillon i Bronze udført af Billedhugger Rasmus Andersen. Stenen er rejst paa en lille grøn Forhøjning mod en Baggrund af unge Bøge- og Birketræer, der med deres rige Løv danner en smuk Ramme om den lyse rødliggraa Granit-

sten. Mindesmærket virker stærkt paa Tilskueren. Udtrykket i Ansigtet er truffet saa fint og ejendommeligt, at man uvilkaarligt tænker: ja, saaledes var hun.

Billedet forestiller Fru Nanna saaledes, som hun saa ud for en halv Sneg Aar siden. Trækkene bærer Præg af Sygdommen; men frem gennem de lidende Træk bryder hendes ejendommelige, lyse Smil, der vidner om, at her var en Sjæl, der aldrig lod sig kue.

Det er vel et Spørgsmaal, om der gives nogen Ulykke, som er sværere at bære end den at se sin Ungdomskraft lidt efter lidt svinde bort, naar man samtidig føler, at man har Evner og Villie til at tage et Tag med Livet, og at der er saa mange Opgaver, der venter paa Løsning; Tvivl, Mismod og Bitterhed vælder ustandselig op af det Dyb, hvori Ungdomskraften sank. Fru Nanna har sikkert kæmpet ofte og længe mod disse Menneskelivets Fjender; men altid gik hun sejrrig ud af Kampen. Det er dette Billedet fortæller om, et Menneske, der var sygt og lidende, men bar sin Ulykke med hævet Pande og Smil paa Læben.

Rasmus Laursens Sang: „Datter af en Høvding god“ blev sunget.

Derpaa takkede *Sigurd Berg* paa egne og Søkendes Vegne fordi man havde rejst dette Mindesmærke over Fru Nanna. Højskolegerningen havde staaet for hende som den ideale Gerning. Hun kunde ikke lide, at Folk sagde, at de ofrede sig for Højskolegerningen. Den Tid var forbi, da dette kunde siges med Rette. Nej, man havde langt mere Grund til at takke for, at man fik Lov til at arbejde i Højskolens Tjeneste. Nanna var lykkelig i sin Gerning. Noget af det, der bidrog mest dertil, var Samlivet med de mange unge Mennesker og den stadige Forbindelse, hun vedligeholdte med gamle Elever. Det saa vi, som besøgte hende om Julen, naar hun modtog de store Bunker af Julekort fra gamle Elever.

Naar vi takker Nanna for hendes Gerning, saa maa vi ogsaa takke den Ungdom, der mødte hende med saa stor Forstaaelse og derved skabte Betingelser for, at hendes Arbejde kunde bære Frugt.

Til sidst talte Kristensen-Randers om Fru Nanna som Virkelighedsmenneske:

„Der ligger Vækst til store Minder, naar Mindet sig til

Livet binder!“ staar der et Sted hos Ibsen. Nannas Minde fortjener at være knyttet til Livet. Det første Indtryk jeg har af Nanna er kun et overfladisk Rejseindtryk; men jeg saa straks, at den lille, tætte, faste Skikkelse hørte Virkeligheden til. Saa kom hun paa Skolen og holdt Foredrag. Hendes Tale til de unge var denne: I skal aldrig give jeres Ret bort; men I skal ogsaa gøre jeres Pligt. Igennem de atten Aar, vi levede sammen, følte jeg stadig dette, ogsaa under hendes Sygeleje, at hun hørte Virkeligheden til. Denne Pande, disse Øjne og denne Mund var ikke en Drømmers, men et Virkelighedsmenneskes.

Der er i denne Egn rejst Mindestene over Mads Hansen, J. S. Brandt, Anton Nielsen og nu over Nanna. Disse fire Mennesker var alle knyttede til denne Skole; og de var alle Virkelighedsmennesker; de vilde have det aandelige Liv knyttet til Virkeligheden.

Nanna var Virkelighedsmenneske i sit Hjem, hvor hun var en Mønsterhustru. Da hun var Døden nær, men dog ikke troede, at hun skulde gaa bort før Paaske, syntes hun, at det var alt for trist for vore to Børn og mig at gaa her hjemme i Paasken, saa skrev hun til sin Svigerinde i København og bad hende om at tage imod os i Paaske-dagene. Nanna har aldrig gjort Livet mørkt for noget Menneske. Det lyste fra hendes Sygeseng; og det lyste fra hendes Dødsleje. Den sidste Dag, hun levede, kom Svaret fra København. Hun kunde da ikke læse Brevet, men rakte mig det og sagde: Læs det selv! Lige til det sidste tænkte hun paa at gøre det godt for Mand og Børn.

Hun var ogsaa Virkelighedsmenneske videre ud. Selv om hun var syg, glemte hun ikke de fattige; og var hun bleven Jurist, vilde hun være bleven en god Hjælper for Smaafolk. Hun glædede sig meget over, at hun fik Part i Studentersamfundets Retshjælp. Hun var altid nænsom overfor andres Meninger. Og hun læste alle Slags Bøger og Blade uden Hensyn til, om de stred mod hendes egne Meninger, som hun fuldt vel havde i Orden. Vilde man vejlede Folket, saa maatte man vide, hvad der rørte sig i det. Mest glad var hun, naar hun praktisk kunde komme til at gavne sit Folk. Derfor glædede hun sig over Sønderjydernes Besøg i disse Egne i 1899 og 1906 og ved en Rejse, hun gjorde til Sønderjylland det næstsidste Aar, hun

levede. Da hun kom hjem, sagde hun: De Folk faar Prøjsen aldrig Bugt med.

Hun var ogsaa Virkelighedsmenneske i sit Forhold til Gud. Hun talte ikke meget om dette. Hun følte, at hun var en Synderinde, men stolede paa, at Gud nok skulde faa Bugt med Synden i hendes Hjerter. Hendes Yndlings-salme var: Den yndigste Rose er funden. Unge Prædikanter brød hun sig ikke særlig meget om at høre; men gamle Præster, der kunde tale ud fra et Virkelighedsforhold til Gud, skattede hun højt.

Endelig var hun Virkelighedsmenneske i Venskab. Det største Ord herfor er Troskab. Thi Troløsheden er Svigten af Virkeligheden Gang paa Gang. Hvor var hun trofast mod Slægten, Vennerne, Gerningen og i Erindringen.

Der ligger Vækst i store Minder, naar Mindet sig til Livet binder. Gunild og jeg er enige om, at Nannas Aand stadig skal hvile over Gerningen her. Hun skal vedblive at være Lærerinde. Der skal ikke gaa et Skoleaar, hvori der ikke tales om hende, der har virket her i atten Aar. Lad aldrig hendes Minde blive et dødt Minde. Gid jeg var som du! Det er den rette Maade at mindes hende paa.

Tak til alle, der har bidraget til at faa rejst dette smukke Mindesmærke.

Den smukke Højtidelighed sluttede med en Sang.

Kl. 4 samledes man paa Pladsen bag Møllen, hvor Talerstolen var flyttet hen; og der holdt Lærer Bak det foran gengivne Foredrag.

Derefter var der Generalforsamling i Elevforeningen, og da denne var til Ende, samledes man om Spisebordene i Gymnastiksalen. Her blev oplæst Telegrammer og Hilsener til Mødets Deltagere. Af de Taler, der livede op ved Aftensbordet, gengives her Landstingsmand *Niels Johansens* efter Talerens Manuskript.

Ved at høre Talerne før og efter Afsløringen af Mindesmærket kom det til at staa levende for mig, første Gang Nanna Berg kom til Ollerup Højskole for at holde Foredrag for Skolens Elever. Opfødt i et Hjem, hvor store Samfundsspørgsmaal daglig drøftedes, havde hun tidlig følt Lyst og Trang til at være med i et Arbejde, der kunde være til Gavn for det danske Folk. Og da hun sammen med

sin Fader ofte havde syslet med Politik, laa det ganske naturligt, at hun kastede sig over det juridiske Studium.

Efter at have taget Eksamen tog hun Plads hos Højesterets-sagfører Høgsbro. Det viste sig imidlertid snart, at der blev lagt hende saadanne Hindringer i Vejen, at hun ikke indenfor det juridiske Arbejde kunde naa en Stilling, der kunde tilfredsstille hendes Virkelyst.

Gennem sit Studium var hun kommen til at se, at dansk Lovgivning langt fra gav den gifte Kvinde den Retsstilling, som hun burde have. Hun besluttede da at oplyse Kvinderne om, hvordan de i juridisk Henseende var stillede i vort Samfund, og hun fandt, at dette lettest vilde kunne lade sig gøre ved at holde Foredrag for de unge Kvinder, som samledes paa Højskolerne.

I den Anledning kom hun til Ollerup Højskole, ung, livsglad, med Trang til at oplyse de unge Piger om deres fremtidige Retsstilling som Hustruer og Mødre.

Det var en Glæde at høre hende holde Foredrag om Kvindernes Retsstilling. Hendes Fremstilling var saglig klar, fri for alle Floskler, og dertil kom, at hun ikke ene oplyste de unge Kvinder om den Ret, der tilkom dem, men paaviste samtidig de Pligter, der paahvilede dem som Hustruer, Mødre og Samfundsborgere.

Efter et Foredrag faldt Samtalen om Ægteskabet, og hun ytrede da, at skulde hun ægte en Mand, maatte hun være vis paa, at han vilde være med til at opdrage deres Børn til gode Kristne og danske Statsborgere. Et saadant Arbejde mente hun havde Bæreevne saa vel i Medgang som Modgang.

Endnu skal nævnes at Kvindegymnastikken den Sommer var indført som Fag paa Ollerup Højskole. Jeg holdt paa, at Eleverne, naar de gik fra deres Værelse til Gymnastiklokalet, skulde have et Skørt over Gymnastikdragten. Herpaa svarede hun: Det er vel ikke det Skørt, der gør Kvinden til det, hun er, nej Eleverne kan godt vise sig i Gymnastikdragten, ti det kan vi vel nok være enige om, at det er helt andre og aandelige Egenskaber, men ikke Klæderne, der giver Kvinden hendes Særpræg og værner hende imod Ukvindelighed.

Hun blev sine Ungdomsideer tro til det sidste. Syg, som hun var, tog hun ikke ene levende Del i alt, hvad

angik Højskolevirksomheden, men ogsaa det politiske Arbejde fulgte hun med stor Interesse. Det var en Glæde at drøfte politiske Spørgsmaal med hende, ti ogsaa paa dette Omraade lagde hun en Forstaaelse og Indsigt for Dagen, som vidnede om, at hun i sit Barndomshjem havde faaet den dybeste Respekt for det politiske Arbejde, der tager Sigte paa at hjælpe det danske Folk til gode aandelige og økonomiske Livsvilkaar.

Hun var i Ordets bedste Betydning en folkelig Kvinde, ti hendes Arbejde og Interesse omfattede alle Lag i vort Samfund, hvad enten de boede i By eller paa Landet i Borg eller Hytte.

De mange unge, der har lært hende at kende, hædrer hendes Minde bedst ved efter Evne at følge det, hun i sin Gerning har vist os.

Tusmørket bredte efterhaanden sine Vinger ud over Forsamlingen, saa det blev nødvendigt at afbryde det hyggelige Samvær. Man spredtes derpaa i Haven og paa Pladserne mellem Husene; men Sommerelevernes Flerstemmige Sang under Fru Gertsens Ledelse samlede snart Folk i tætte Klynger om den lille Sangergruppe i Haven.

Da Spisebordene var ryddede ud af Gymnastiksalen, samledes man atter her for at høre Lærer Agnus Sørensen læse et Par fornøjelige Smaahistorier. Det var nu Tid at bryde op for dem, der skulde med Toget; og den stemningsrige Dag sluttede med Aftensang foran Hovedtrappen.

Vejret, der flere Gange havde truet med Regn, syntes nu at have opbrugt alt sit Taalmod; ti en voldsom Regnbyge fulgte de bortdragende Skarer til Stationen.

Lars Bækhoj.

To Sange.

Tilegnede Ollerup Højskoles Elever af J. P. Kristensen-Randers.

Fædrelandssang.

Mel.: Kong Kristian stod ved højen Mast.

VORT Land, de lyse Bøges Land!
vor Sjælefyrd!

Dit Himmelhvælv, din friske Strand,
din sorte Muld, dit hvide Sand,
dit Kors i Offerblodets Brand:
vor Sjælefyrd!

Og du vort skønne Modersmaal,
saa læbeblødt, saa fast som Staal —
vor Fryd!

Vort Land, vort Land! du Danevang
fra Hedenold!
hvor Bølgers Brus og Plovens Gang
og Kærlighed og Sværdets Klang
har sungen mangan herlig Sang
fra Hedenold!

I Bøn og Daad det er vor Agt
at være som en vaagen Vagt
dit Skjold.

Vort Land, vort Land! vort Hjerteslag
i Lyst og Nød!
Fra Kongeborg til Hyttetag
vil under Danmarks frie Flag
som Folk vi gøre fælles Sag
i Lyst og Nød.
Selv den, der bor i fattigst Vraa,
skal fryde sig ved Lys og faa
sit Brød.

Du, Mo'r! maa fri's fra Død og Grav
trods dybe Saar!
Vi Børn, som staar i Hjemmets Lav,
og vi bag Aa og vi bag Hav
vil tjene som din Støttestav
i trange Kaar
og pleje dig saa godt og tro,
at der for dig kan gry og gro
en Vaar!

Ja, Fædres Gud! liv op vor Aand
til daglig Daad!
Os Nordfolk samler stærke Baand
af fælles Blod og fælles Aand.
Gud! før os alle Haand i Haand
til daglig Daad:
at Blus af Bøg og Birk og Gran
mod Tidens Taager varsle kan
om Raad.

Aftensang efter Ungdomsleg.

Mel.: Dagen gaar med raske Fjed.

B RINGER Livet mangan Dag,
da vi tungt maa træde,
tit dog under lyse Flag
Legen gaar med Glæde.

Denne Dag var Glædens Bud,
nu er den til Ende,
vil med Tak til dig, vor Gud,
Sjæl og Sind vi vende.

Tak for Glæden, vi har haft,
for dens hvide Vinger!
Lad os kende deres Kraft,
naar til Dag det ringer.

En Mindetale.

Af J. P. Kristensen-Randers.

DET gamle Testamente slutter med den Tanke, at Menneskeslægten høster Velsignelse og undgaar Forbandelse i samme Grad som Fædrenes Hjærter er vendt til Børnene, og Børnenes Hjærter er vendt til deres Fædre.

Vi Søkende, som nu følger vor gamle Fader til Graven, kan sige med Sandhed om vore Forældre, at deres Hjærter var vendt til os, og det vilde somme sig ilde for os, om vore Hjærter ikke var vendt til dem.

I Hjemmene risler Folkelivets skjulte Kilder. Her faar den unge Slægt sin ypperste Næring. Vi Børn, som voksede op i det lille Hus ved Landevejen fra Randers til Grenaa, kan uden Overdrivelse sige, at al den Lærdom og Paa-virkning, vi fik af Bøger, paa ingen Maade kan maale sig med det Liv, som Far og Mor fik til at vokse i os.

De mange herlige Kilder, som randt derhjemme, de er nu alle mandede ud i Mindets Væld. Jeg maa i Dag have Lov til at nævne nogle af dem.

Arbejdsomhedens Kilde. Fra tidlig Morgen til sent paa Aftenen klang Hammeren inde i Smedjen de fleste Dage. Men med sine to Køer og en Stud passede Far ogsaa sin Husmandslod med Flid og efter Tidens Lejlighed med stor Dygtighed. Jeg husker, at mange af dem, der kørte paa Landevejen forbi vor Jord sidst i Halvtredserne og først i Tredserne, med Haand og Pisk pegede paa vort udmærkede Græs og Korn. Og jeg mindes de dejlige Vintermorgener, da Far og Mor færdedes travlt ved Skinnet af de tarvelige Tællelys. Far skulde gøres færdig til Købstadsfærd med nogle faa Pund Smør og nogle faa Snese Æg. Mange Gange gik han de fire Mil for en lille Torvehandels Skyld. Jeg har hørt mine Forældre sige efter en

Farfar.

streng Dag, at de var trætte, men har ingen Sinde hørt dem røbe Ulyst over for deres Arbejde. Det gik med Liv og Lyst.

Nøjsomhedens Kilde. Det faldt mig aldrig ind som Barn, at mit Hjem var fattigt. Senere har jeg skønnet, at det nok alligevel var Tilfældet. Det var jo ikke saa faa Maaneder i Aaret, da vi maatte nøjes med lidt Fedt eller lidt Sirup paa Brødet. Men der var ingen Suk for den Sags Skyld. Brød havde vi altid nok af, Mælk som Regel ogsaa, og vi aad vor Mad med Tak og Glæde.

I vort Hjem randt ogsaa Pligtfølelsens Kilde. Det meste af Sindets Vækst hører vel til det ubevidstes Verden. Men en Gang imellem skydes der et Skud, som Bevidstheden straks øjner klart. Med Glæde mindes jeg en Oplevelse, der fik Ordet Pligt til at staa i et skønt Lys for mig. Nogle Mennesker kørte — ved at vælte — deres Vogn i Stykker tæt ved mit Hjem. Far arbejdede paa den vist $1\frac{1}{2}$ Time. Saa tog Vognens Ejer sin Pung op og sagde: „Hvad skal saa Smeden have?“ Min Far svarede: „Det skal jeg ikke have noget for; det er kun min Pligt at hjælpe Folk, der er kommen galt af Sted“.

Men vore Forældre kendte et varmere Forhold til Mennesker end Pligtfølelsens. Den varme Menneskekærligheds Kilde rislede der hjemme. Trods deres Fattigdom fik de Raad baade til at være gæstfri Mennesker og til at være gode mod fattige.

Deres Kærlighed gik langt ud over den nærmeste Kreds. Far og Mor kendte Fædrelandskærlighedens Magt. Tirsdag den 3. Maj 1864 var Far ude at pløje med vore Køer. Jeg, som da var henved 10 Aar, holdt Tømmen. Da kom der 300 Vogne kørende hen ad Landevejen med tyske Soldater. „Hold lidt!“ sagde Far til mig. Vi standsede da og saa det uvante Syn: de mange, mange Vogne og Vaabnene, Pikkelhuerne og de blanke Knapper blinkende i Solen. Da sagde Far med en Stemme, der næsten kvaltes af Bevægelse: „Det bliver et tungt Aar for Danmark, bitte Jens! Lad os saa tage fat igen!“ Naar jeg tænker tilbage og mindes hin Dag og andre Dage, forekommer det mig, at jeg aldrig har hørt Navnet Danmark før denne 3. Maj. 1864. — 34 Aar efter var Fader med til en Veteranfest i Ollerup. Da Fællesspisningen var endt, sagde jeg til ham,

fordi jeg var bange, han følte sig fremmed i Forsamlingen, af hvilken han kun kendte enkelte; „Saa er det vel bedst, vi gaar hjem!“ „Ja!“ sagde han, uden at jeg lagde Mærke til noget særligt ved Betoningen af Jaet. Men da vi kom hjem, var han ligefrem gnaven, idet han spurgte: „Hvorfor skulde vi hjem saa tidlig?“ Han havde, sagde han, aldrig været med til saa god en Fest. Navnlig havde det grebet ham stærkt, at en gammel Arbejdsmand sagde om Dannebrog: „Det var et Lys for os i Krigens Tid!“

Jeg mindes aldrig, at Ordet Poesi lød i vort Barndoms-hjem. Men Poesiens Kilde rislede der. Far sang tit Nr. 35 og Nr. 67 i „Roskilde Konvents Salmebog“.

Den første af disse Salmer er af Hauch og begynder saaledes:

„Solen i sin klare Glans,
der paa Himmelbuen svømmer,
Natten med sin Stjernekrans,
der om Evigheden drømmer,
gaar som Børn i Ledebaand
for den stærke Herrens Haand.“

Den anden er den meget kendte Efteraarssalme:

„Dybt hælder Aaret i dets Gang,
snart ødes Eng og Lund.
Farvel med al din Lyst og Sang,
du korte Sommerstund.“

For den alvorlige, billedrige Poesi, i saadanne Salmer havde Far Øre, men han skønnede ogsaa paa den Poesi, der kalder en befriende Latter frem.

Hvor gode alle disse Kilder, jeg nu har nævnt, end maa siges at være, Guds Naades Væld overgaar dog dem alle. Dette Kildevæld kendte vore Forældre. Partimennesker i kirkelig Henseende blev de aldrig, men de nævnte med Tak Vilhelm Bech som den, der havde rørt deres Hjerter dybt ved sin Forkyndelse af Guds Ord, kort efter at de havde mistet vor Søster Lovise i Foraaret 1866.

Hver Gang jeg besøgte min Fader, maatte jeg bekende Troen og bede Fadervor sammen med ham. Meget gærne vilde han ogsaa have sunget Salmen: Bliv hos mig, kære Herre Krist! Og vi hørte nylig af hans Sognepræst, at det sidste, han bevidst syslede med var Verset:

„Under dine Vingers Skygge,
Herre, lad mig bo og bygge,
Til du vil hjemkalde mig,
Til mit Øje træt sig lukker,
Til i Dødens Stund jeg sukker:
Herre, tag min Aand til dig!“

Ja, saa er baade Far og Mor gaet hjem til „vor Faders Gaard“ ad Korssets Vej. Nu er de i dybeste Forstand paa hellig Grund. Gud give os at samles med dem der! Men vi er ogsaa paa hellig Grund med dem, naar vi oplever vore bedste Minder om dem. Lad os derfor bede: Livets virksomme, velsignede Fred være med Mindet om vore Forældre, saa det kan kendes paa os, at vi er deres Børn, og vor Udgang maa blive som deres.

Meddelelser fra Ollerup Højskole.

(1. Dec. 1910 til 10. Nobr. 1911.)

Ved J. P. Kristensen-Randers.

1. I Løbet af disse 11 Maaneder har en Del fremmede Foredragsholdere og Oplæsere gavnet og glædet os med deres Besøg paa Skolen. Som sædvanlig har vore kære Venner *Fru Marie Møller* og Forfatteren *Jens Skytte* gæstet os med Oplæsning.

Adskillige Lørdage har her været holdt Landbrugsforedrag af Forstandere og Lærere ved fynske Landbrugsskoler: fra *Dalum* af Forstander *Th. Madsen-Mygdal* og Lærer *Kær-Nielsen*; fra *Korinth* af Forstander *Poul Fenger* og Lærerne *Møller* og *Sloth* og fra *Skaarup* af Forstander *S. Lunde*. Desuden har Skolens gamle Ven, Forpagter *P. Rasmussen, Brændeskov*, holdt to Foredrag her om Kvægets Røgt og Pleje.

I Dec. talte *Morten Eskesen* her om Bj. Bjørnson; i Januar Dr. *Fraenkel* om Socialismens Historie; i Februar *Andreas Grau* om sønderjydske Forhold; i Marts den norske Forfatter *Haakon Løken* om Bjørnsons Ungdom og Overlæge *Helms* fra *Nakkebølle Sanatorium* om Tuberkulose.

Ved en Sang- og Musikaften i Februar samvirkede Bureauchef *Kretz* med Skolens egne Kræfter.

I Maj talte den norske Højskoleforstander *Olav Hamar* fra Sandmøre om Vestlandet i Norge og Forfatteren *Haakon Løken* om Ibsens Digtning og om det norske Folks Herkomst. I samme Maaned var der en Søndag Koncert for Violin og Klaver af Frøkenerne *Arland* og *Nutzhorn*. I Juni var her i 4 Timer Oplæsning af Skolens gamle Elev *Fru Marie Hovgaard-Kornbech*, Foredrag af den norske Højskoleforstander *Martin Birkeland* om Norge, Sang af

hans Hustru Fru *Maalfrid Birkeland* og Foredrag af Pastor *Helms* fra Svendborg over Dantes guddommelige Komedie.

I Juli talte Pastor *Thorvald Knudsen* om de danske i Amerika, og Overlæge *Helms* skildrede Lærken som den er i Naturen og som den forekommer i Litteraturen.

2. Om Elevmødet d. 25. Juni og om Afsløringen denne Dag af Elevforeningens Mindesmærke for min afdøde Hustru Fru *Nanna* findes Meddelelse andet Steds i Aarskriftet.

3. D. 13. Juli døde min Fader, forhenv. Smed *Christen Jensen*, næsten 92 Aar gammel. Den Tale, jeg holdt ved hans Jordefærd paa Randers Kirkegaard, er meddelt foran.

4. Fra 4. til 11. August afholdt *Religionslærerforeningen* sit Kursus — det 4. i Rækken hos os. Det var lyse og indholdsrige Dage, som vi kan mindes med Tak og Glæde. Det var mig kært ved Slutningen af Kurset at kunne sige: „Paa Gensyn ved Lejlighed!“ Deltagernes Tal var 78.

5. I Foraaret, da Vinterskolens Arbejde er endt, drog *Jacob Trier* og hans Hustru *Lissa Trier*, født Kretz, her fra for med deres to Børn *Helge* og *Rut* at fæste Bo i *Slede* Præstegaard, *Skibet* Sogn, i Vejledalen. Præstegerningen var kommen til at staa for dem som deres Fremtidsgerning. Min Hustru og jeg takker dem hjærteligt for deres Virksomhed og hele Færd i de fire Aar, de levede her ovre. Vi vil komme til at savne deres herlige Sang og Musik og meget mere, som glædede os hos dem; vi havde jo gjerne set, at de for altid havde slaæet sig til Ro paa Ollerup Højskole. Nu siger vi: Cuds Velsignelse over deres Fremtid som Præstefolk! Efter Sommerskolens Afslutning drog *Olav Gertsen* og hans Hustru *Marline Gertsen* ud af deres Hjem i Møllen, hvor de havde boet et lille Aars Tid. Han er nu bleven Andenlærer i *Gaurslund*, hvor hans Svigerfader er Førstelærer. Ogsaa dem bringer vi en oprigtig Tak. Det var jo kun en kort Tid, de levede og virkede her, men lang nok til, at vi kom til at skatte dem for samvittighedsfuldt og dygtigt Arbejde. Fru Gertsen bistod i Sommer sin Mand med Sangundervisningen. Nu er Børneskolen bleven deres Arbejdsmark. Gid de maa faa megen Glæde af den.

6. Siden Maj har cand. theol. *Vagn Møller* været Lærer her. D. 25. August blev han i Stege Kirke viet til *Ulla*

Bojsen, Datter af *Frede Bojsen* fra Rødkilde I Oktober vendte de hjem fra en Rejse til Italien og er nu flyttede ind paa „Borgen“, i den Lejlighed, som Trier har boet i. — Med *Lars Bækhøj*, som var Lærer paa Ollerup Højskole fra Nvbr. 1903 til August 1905, var det Aftale, at kom han hjem igen fra Tandil, som han agtede sig over til for at deltage i Arbejdet for at bevare Modersmaalet blandt de Danske, da skulde der staa en Lærerplads aaben til ham hos os. Nu er han og hans Hustru *Kirstine*, Datter af P. Bukh, Vallekilde, komne hjem fra Tandil, og i September flyttede de ind paa Møllen, i *Olav Gertsens* Lejlighed.

I Haab om langt og lykkeligt Samarbejde med de to Ægtepar ønskes de velkomne paa „Himmerigsbakken“ (gammelt Navn paa den Bakke, Ollerup Højskole ligger paa).

7. Skolen var i Sommer besøgt af 139 Piger, og den har i Vinter 116 Elever.

8. **Elevmødet 1912** vil blive afholdt Søndag den 30. Juni fra Kl. 10 Formiddag.

Tilrejsende Elever maa møde ved Sørup St. Lørdag den 29. Juni Kl. 6¹⁰ Eftmd. Der er da Vogne dér til Afhentelse af Rejsegods. De, der vil bo og spise paa Skolen, bedes meddele dette til *Kristensen-Randers* senest Lørdag den 22. Juni. De bedes medbringe Tæpper, Lagener og Haandklæder.

Ogsaa de, der vil spise her, men ikke ønsker Nattely, bedes melde sig senest den 22. Juni.

Mødet vil blive sluttet saa tidlig, at Afrejse kan finde Sted fra Sørup St. omved Kl. 10 Søndag Aften.

Vedtægter for Ollerup Højskoles Elevforening.

- I. Foreningens Navn er Ollerup Højskoles Elevforening.
- II. Dens Formaal er navnlig at vedligeholde Forbindelsen mellem Skolen og dens gamle Elever og understøtte Elever paa Skolen, der er blevne forbigaaede ved Amtsun­derstøttelse, men dog er trængende, og som anbefales af Forstanderen.
- III. Der afholdes aarligt et Elevmøde (sidste Søndag i Juni Maaned), og der udgives et Aarsskrift, som ud­sendes til Medlemmerne. Medlemsbidraget er mindst 1 Kr.
Ved Generalforsamlingen 1911 vedtoges det at tage det ved Postoprævning.
- IV. Paa den aarlige Generalforsamling vælges Bestyrelsen, der afgaar skiftevis 3 og 2, samt vælges Revi­sor­er, Regnskabet aflægges og Beslutninger tages ved­rørende Foreningen. Afstemning sker ved almindelig Flertal. Regnskabsaaret slutter 1. Juni.
- V. Bestyrelsen bestaar af 5 Medlemmer, som selv vælger Formanden. Den fører en Forhandlingsprotokol over Bestyrelsesmøder og Generalforsamlinger, samt af­lægger Regnskab og Status over Foreningens Midler.
Saaledes vedtaget paa Generalforsamlingen den 26. Juni 1910.

Jens L. Jensen,
Dirigent.

Elevforeningens Regnskab

fra dens Stiftelse til Elevmødet den 25. Juni 1911.

<i>Indtægt:</i>	R.	Ø
Medlemsbidrag for 1909—10 og noget af 1911	1129	40
Indkommen til Mindesmærket for Fru Nanna	340	50
Indvundne Renter	21	33
Ialt . . .	1491	23
<i>Udgift:</i>		
Udgift til Aarsskrifterne 1909—10	632	80
Forfatterhonorar	75	00
Understøttelse til Elever	85	00
Foreløbig betalt til Mindestenen	84	10
Porto, Tryksager m. m., ...	40	46
Kassebeholdning ²⁵ / ₆ 1911	573	87
	1491	23

Kristen H. Lauridsen.

J. L. Jensen.

Underskrevne Revisorer har gennemgaaet Elevforeningens Regnskab fra Begyndelsen til Dato, og efter de ovenfor foreviste Bilag fundet det rigtigt.

p. T. Ollerup den 25. Juni 1911.

Peter Hansen.

Rasmus Skov.

Meddelelser.

Ved Generalforsamlingen den 26. Juni 1910 gaves der Beretning om Indtægt og Udgift i det forløbne Aar; men da Foreningen ingen Revisorer havde valgt i Fjor, og da ca. 40 Medlemmer endnu ikke havde betalt Medlemsbidrag (paa indlagte Postanvisninger) for det forløbne Aar, vedtoges det at udsende trykte Brevkort til dem, der ikke havde betalt, med Anmodning om at betale.

Ved Lodtrækning afgik Elna Berggren Jeppesen, Margrete Clausen og J. L. Jensen af Bestyrelsen. De afgaaede genvalgte. Til Revisorer valgtes Gdr. Peter Hansen, Ollerup Skovmark, og Gdr. Rasmus Skov, Vester-Skerninge.

Regnskabet og Medlemslister for Aarene 1909—10 og 1910—11 fremlægges til Godkendelse paa Generalforsamlingen 1911.

Elna Jeppesen. Kristen Hansen. Jens Laurids Jensen.

Ved Generalforsamlingen den 25. Juni fremlagdes omstaaende Regnskab i revideret Stand og godkendtes.

Til Bestyrelse genvalgte: Gdr. Kristen Hansen Lauridsen, Hjelm, Hee og Gdr. Peder Hansen, Ollerup Skovmark, Vester-Skerninge, i Stedet for Peder Byskov, Skovby, Nørre Nissum. Til Revisorer: R. Skov og Gdr. Søren Mikkelsen, Ulbølle, Vester-Skerninge; og til Redaktør af Aarsskriftet Lærer Lars Bækhoj

Der førtes en Forhandling og vedtoges Beslutning om for Fremtiden at tage Medlemsbidragene ved Postopkrævning, naar Aarsskriftet udsendtes, da der var mange, som ikke havde betalt for 1910.

Staagerup i November 1911.

J. L. Jensen.

Medlemsliste,

ved Gaardejer Jens Laurids Jensen, Staagerup.

- A**agaard, Margrethe, Vesterskerninge.
Andersen, Agnes, Øsse, Nordenskov, Vårde
— Peder og Hustru Marie, f. Jørgensen. Uddeler, Heden, Allested
— Maren, Aastrup, Pejrup
— Andreas, Aastrup, Pejrup
— Anders Kr., Adr.: Gaardejer, Taarup, Mesinge. 1907—08
— Olivia, adr. Gdr. Mathias Nielsen, Nørre Søby
— Henning, Mejerist, Hjedding Mejeri, Ølgod
— Kristine, Elmelund, Odense
— Sidsel, Vejen Realskole, Vejen
— Agnes, Stadilø, Ringkøbing
— Karen, Sdr. Bjerre, Bjerre
— Kristiane, Skærumbro, Vemb
— Rasmus Brandstrup, Elev, Lystrup. 1900—01
— Anders Brandstrup, Elev, Lystrup. 1905—06
— Magnus Brandstrup, Egaa, Hjortshøj. 1908—09
— Karen, Tvejmosegaard, Udby, Holbæk
— Emil, Nautrup, Durup
— Eli, Brodal Mejeri, Skive
— Anders Emil, Hørning. Volk Mølle
— Hans, Hesselbjerg Mølle, Humble, Langeland
— Fru Kristine, Hesselbjerg Mølle, Humble, Langeland
Anker, Ejnar Hansen, Skarø, Svendborg
Andersen, Karl, Hundslev pr. Ladby
Arentsen, Sidsel Marie, Flade, Nykøbing M. 1908
Andersen, Kristian, Ondrup, Odder
Aagaard, Johanne, Aastrup Mølle, Pejrup
Andersen, Niels Kr., Bramdrup, Kolding
— Anton Lyngsaa, Toftelund, Sæby
Agger, Andersen A. Chr., Røgelhede, Idom, Holstebro
Andersen, Jens Peder, Asnæs, Asnæs
Agger, Anna, Borris. 1910
Andersen, Agnes, Sindinggaard, Lihme, Skive. 1910
Alrø, Marie, Torriid, Odder. 1910

- B**erntsen, Karl, Maare, Ørbæk
Bertelsen, Hans Peter, Højskolelærer, Klank, Galten

- Buhrkal, Marius, Østerlinnet
 Brun, Marie, Volstrup, Rudme St.
 Byskov, Peder, Skovby, Nørre Nissum. 1905—06
 Berggreen Jeppesen, Elna, Frue, Svendborg
 Birkmose, Lykke, Faster, Skern
 Boutrup, Kristian, Tim
 — Peder, Velling, Ringkøbing
 Bøg, Marie, Nørre Højrup, Skamby
 Buch, Sidsel, Flade, Nykøbing, M.
 Balle, Johanne, Oddense, Jebjerg
 Bi, Maren, Hatting
 Ballegaard, Petra, Hveisel, Jelling
 Bruntse, Monika, adr. J. Bruntse, Brunsvig, Tommerup
 Bro, Jens, Stadil, Tim
 Buch, Kristian, adr. Gaardejer Kristen Buch, Viuf Mark, Viuf St
 Bertelsen, Pastor, Vammen Præstegaard pr. Viborg
 Baltersen, Lærer, Ollerup, V. Skerninge
 Bak, Lærer, Ollerup Højskole, Svendborg
 Buchreitz, Margrethe, Frue, Sejling, Silkeborg
 Boutrup, Peder, Vemb
 Buch, Jens, Flade, Nykøbing M. 1908—09.
 — Maren, do. do. 1907
 — Katrine, do. do. 1907
 Bæk, Jens, Murer, Jordløse
 Brun, Fru Kirstine, Tjæreborg Skole, Tjæreborg
 Buhl, Aage, Tarm
 Ballegaard, Hans Peder, Hveisel, Jelling
 Brodersen, Lorentz, Todsbøl, Bollerslev, Nordslesvig
 Bech, Kirstine, Trællund, Sdr. Omme
 — Marie, Vestagergaard, Klakring
 Brusen, Karen, Mejrup, Holstebro. 1910
 Brun, Kristian, Gesing, Esbjerg. 1910
 Bak, Nikoline, Feldingbjerg, Stoholm. 1910
 Bigaard, Hansine, Haastrup, Haastrup. 1910
 Brøns, Helga, Bredsten, Vejle
- C**lausen, Margrethe, Lærerinde, Aarby, Kalundborg
 — Anna, Skodborg, Nordslesvig
 — Marthe, Grevegaarden, Stoense, Lohals
 — Emilie, Kongensgade 10, Esbjerg
 — Niels Bundgaard, Aggersgaardsvej, Vejen
 Christensen, Ole, Bregendal, Fly, Skive
 — Thyra, Rørby, Kalundborg
 — Magnus, Rolfstedgaard, Langeskov
 — Christine, adr. Gdr. H. Christensen, Skippinge, Hørve
 — Edel, adr. Bødker Christensen, Stoense, Lohals
 Christiansen, Emma, adr. Skræder Christiansen, Øster Brønderslev,
 Brønderslev. 1908
- Clemmensen, Anna, Borredige, Aggersund
 — Kristine, Borredige, Aggersund
 Christensen, Marius, Meelse pr. Stubbekøbing

- Christensen, Jens, Meelse pr. Stubbekøbing
 — Rasmine, adr. Jens Christensen, Bolteskov, Ringe
 — Karl, Ejby, Ejby. 1907—08
 — Camilla, Oksbøl St.
 — Cecilie, Oksbøl St.
 — Anna Margrethe, Skærdal Mølle, Lem, Skive
 — Agnes, Hørby Skole, Hobro
 — Herdis, do. do.
 — Maren, Lihme, Skive
 — Marie, Bækholm, Vitten, Hinnerup
 — Margrethe, adr. Murer Johansen Hansen, Tarm
 — Maren, Veismark, Grindelev, Jebjerg
 — Kirstine, adr. Skræderm. Christensen, St. Nustrup, Slesvig

- D**augaard, Anna, Ødsted, Vejle
 Dahl, Katrine, Hove, Tarm
 — Anna, Balling, Skive
 Dam, Mathilde, adr. Anton Dam, Vestervang, Ølgod
 Densøe, Sofie, Tindbæk, Ulstrup
 Dusgaard, Johan Friis, Dusgaard, Tørring, Lemvig
 Dalgaard, Harald, Sierslev, Storeheddinge. 1905—06
 Daugaard, Anton, Bramdrup, Kolding
 Dam, Julius, Feldingbjerg, Stoholm
 Dahl, Ane Norby, Balling, Skive
 Dam, Karen, Vestervang, Ølgod
 — Lavrine, Bække, Lunderskov

- E**spekær, Niels, Sierslev, Storeheddinge
 Enevoldsen, Viggo, Kærbølling, Bredsten, Vejle
 Egdal, Peder Bjerre, Egdal, Nørre Nissum
 Erlandsen, Jens Peder, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
 — Karen, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
 Elkær, Helga, Bording, Bøgballe, Uldum
 Eriksen, Peder, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
 Engholm, Kirstine, Herringe, Rudme
 Eskesen, Thyra, Darum, Bramminge
 Egsgaard, Anne, Egsgaard, Filskov
 Evald, Anne, Møllergade, Svendborg
 Ebbesen, Lovise, Laasbygade 56¹, Kolding
 Elbo, Helga, Hyllerslev pr. Varde

- F**uttrup, Kristian, Styvel Østergaard, Hvidbjerg
 — Hans, Styvel Østergaard, Hvidbjerg
 Frandsen, Sigrid, adr. Urmager Frandsen, Ringe
 — Marie, Lille Tersbøl, Veerst. Lunderskov
 Flarup, Marie, Kvorning, Viborg
 Fris, Ingeborg, Hjerting, pr. Rødding, Slesvig
 Frandsen, Fru Hanne Storm, Vaarby, Forlev. 1909
 Fensholdt, Bogbinder, Kolding. 1901—02
 Frølich, Martin, Bødstrup, Tranekær
 Frandsen, Marie, Hemdrup, Vindblæs

Fogh, Kristiane, Skindbjerg, Grenaa
 Flarup, Inger, Vorninge, Onsild
 Flø, Addia, Granly, Herning
 Frederiksen, Marie, Vejlbj, Skive

Granhøj, Anders, Dragsmosegaard, Vester-Skerninge
 — Sofus, Aalykkegaard, Vester-Skerninge
 Grønberg, Eske, Dalagergaard, Borris
 Gjedal, Niels, Murer, Olstrup, Ringkøbing
 Gyldenkærne, Marie, Onsager, Lejre
 Greve, Marius, Viby Skov, Dalby
 Gundersen, Niels, Gdr., Pjernehøj, Regstrup
 Gertsen, Olav, Lærer, Gaverslund, Børkop
 Grau, Fru Ellen, Nordborg, Als, Nordslesvig
 Gravesen, Anna Søndergaard, Bølling, Skern
 Godtfredsen, Maren Kirk, Stadil Tim. 1910

Hansen, Hans Jørg., Murer, Vester-Aaby, Vester-Skerninge
 — Peder, Gdr., Ollerup Skovmark, Vester-Skerninge
 — Maren, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
 — Marie, adr. Tandlæge Brahm, Nørregade 19, Odense
 — Jens, Hjulmand, Tullebølle, Rudkøbing
 — Kristen, Gdr., Hjelm, Hover, Hee
 — Signe, Bubbøl, Ejby
 — Hans Peter, Uddeler, Vester-Aaby, Vester-Skerninge
 — Karen, Næsby ved Stranden, Slagelse
 — Karen, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
 — Martha, Maale, Kerteminde
 — Ingeborg, Maale, Kerteminde
 — Hansine, Flødstrup, Ullerslev
 — Rasmus, Aasgaard, Dalmose
 — Peder, Landet, Svendborg
 — Thorvald, Aasgaard, Dalmose
 — Peder, Skodsbøl, Eckernsund, Nordslesvig. 1908—09
 — Ellen, Præstegaarden, Hatting
 — Poul, Gdr., Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
 — Else, Hjortkær, Bramminge
 — Hans, Gdr., Raarud, Kirkeby
 — Laurits, Højskolelærer, Lollands Højskole, Søllested
 — Bothilde, Hjortkær, Bramminge
 — Ane, Gjesing, Guldager
 — Helga, adr. Købmand P. Hansen, Gudme
 — Annette, Sognefoged J. Hansen, Askeby, Møen
 — Elna, Næsby ved Stranden, Slagelse
 — Marie, adr. Valdemar Fogh, Skindbjerg, Grenaa
 — Kamilla, adr. Baneformand Hansen, Aarslev
 — Ingeborg, adr. Baneformand Hansen, Aarslev
 — Marie Junker, Aastrup, Holsted
 — Kristine, adr. Partikulier P. Hansen, Vig
 — Hansine, Aale, Rask Mølle

- Hansen, Margrethe, Jordløse Mark, Jordløse
 — Karen, Jordløse Mark, Jordløse
 — Kathrine, adr. Fisker N. P. Hansen, Vester-Skerninge
 — Marie, Hesselbjerg, Humle
 — Signe, Salling Planteskole, Jebjerg
 — Peder, Højby Vestergaard, Højby
 Hellemann, Marie, Skovsbo, Svendborg
 Henriksen, Jørg. Peder, Landstingsmd. N. Johansen, Ollerup, Sørup
 — Olaf, Søndervig, Ringkøbing
 — Karoline, Vedsted Brugsforening, Birkelse
 — Kristen, Vedsted Brugsforening, Birkelse
 Holm, Signe, Skovgaard, Gudme, Lemvig
 Hovgaard, Elise, Kvorning, Viborg
 Høgsberg, Gravers, Skærumbro, Vemb
 — Anna, adr. Jes Høgsberg, Ulfborg
 — Inger, adr. Jes Høgsberg, Ulfborg
 — Elisabeth, adr. Marius Høgsberg, Vemb
 Høj, Søren, Styg, Lønborg, Tarm
 Højrlis, Mette, Højrup, Hurup
 Hansen, Rasmus, adr. Sognefogden, Ollerup, Vester-Skerninge
 Hovgaard, Jesper, Grejs, Grejsdal,
 Hansen, Marie, Hjallese, Hjallese
 — Anna, Aale, Aale. 1902
 — Karen, Vester-Skerninge
 — Laura, Mørkebjerggaard, Faaborg
 — Berta, Sundagergaard, Faaborg
 — Hans Peder, Egebjerg, Stenstrup
 Henningsen, Hans Kristian, Ravnebjerg, Holmstrup
 Hansen, Hans, J., Harreby, Fol, Nordslesvig
 Hanghøj, Holger, Hasselholdt, Vinderup
 Hansen, Johannes, Vejen Nørremark, Vejen
 — Jørgen, Stolbro, Cuderup, Als, Slesvig
 — Holger, M. Ildved, Jelling
 — Hans Frederik, Galdbjerg, Gudme
 Hedegaard, Karen, Hemdrup, Vindblæs
 Hørning, Rise, Ørsted Mark, Ørsted, Jylland
 Hansen, Jepbine, Ilsted, Gørding
 — Kathrine, Ravnebjerg, Holmstrup
 Henningsen, Ellen, Rønnede
 Halgaard, Karen, Tvis
 Hedegaard, Karen Marie, Floutrup, Roslev
 Hansen, Karen, Egense, Sørup
 — Ingefred, Aarslev, Aarslev
 — Karen, Birkebjerg, Dalby
 — Kirstine, Guldager, Guldager
 Hansgaard, Cecilie, St. Ramsing, Skive
 Hansen, Anna, Salby, Mesinde
 — Estrid, Aarslev, Aarslev
 Hørning, Peder, Ørsted Mark, Ørsted
 Hansen, Elna, Kildegaard, Saaby, Hvalsø
 Hansgaard, Elise, Kvorning, Viborg

Iversen, Kristian, Korsagergaard, Brørup

— Kristian, Knudstrup, Gedstrup. 1909—10

Jakobsen, Johannes, adr. Postbud Jakobsen, Heriølgø

— Andreas, Kyesgaard, Neksø

— Elisabeth, Ingegaard, Tølløse

— A., Sortegaard, Neksø

Jensen, Jens Laurids, Gdr., Staagerup, Vester-Skerninge

— Lars P., Bjørnø, Faaborg

— Margrete, Højrup, Storehedinge

— Abelone, Skomager Jensen, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge

— Martin, Mejerist, Vejstrup, Vejstrup

— Mette, Kalvslund Skole, Ribe

— Kristen Frydenlund, Helsinge

— Peder, Gaarden, Vejen

— Hans, Tornungaard, Lintrup, Nordslesvig

— Kristian Lyngaa, Bakkely, Hadsten

— Jens Poulsen, Højgaard, Trunderup, Kværndrup

— Jens Kær, Rødbjerg, Borris

— Gerda, Langtved, Ullerslev

— Karen, Balsbøl, Hurup

— Anna, Enegaard, Præstø. 1907

— Maren, Malskær, Ørting

— Marie Malskær, Ørting

— Gunder Marie, Statsanstalten, Braaskov

— Ane, Hersnap Mark, Dalby

— Janus, Oksbøl, Oksbøl

— Morten, Gdr., Bernekildegaard, Vester-Skerninge

— Fru Dortine, Iømmerbølle, Tranekær

— Herdis, Vejby, Skive

— Hulda, adr. J. Jensen, Andkær, Tødbøl, Holsted. 1909

— Sofie, adr. Anders Fr. Jensen, Gaasetofte, Kallundborg

— Ingeborg, Særsløv, Snertinge

— Lavra, Hedegaard, Vinding, Holstebro

— Lavinne, Knudsbøl, Kolding

— Fru Maren Mejer, Kommuneskolen, Tølløse

— Kristine, Gøllinggaard, Stevnstrup, Als

— Andreas, Billum, Billum

— Martha, Nordskovslund, Kølstrup

— Laust, Folkethingsm., Bjørnskov, Nørre-Snede

— Kirstine, Bøgballe, Uldum

— Margrethe, Gymnastiklærerinde, Frederiksgade 14, Odense

— Marta, Skrøbelev, Rudkøbing

— Tyra, Øsse, Varde

— Hans, Bramdrup, Kolding

— Bothilde, Sandbjerg Skole, Kolding

— Maren, Bramdrup, Kolding

— Frederik, Halskovvej 8, Korsør

— A., Maskinbygger, Rynkeby, Rynkeby

Jeppesen, Jeppe, Sinding Nedergaard, Silkeborg

Jessen, Jeppe, Vrøgum, Vrøgum. 1907—08

- Johansen, Johanne, Sønder-Højrup, Pederstrup
 — Severin, Sønderballe, Højstrup, Nordslesvig
 Justesen, Kristine, Hjerik Præstegaard, Roslev
 — Olemine, Aggersborg, Aggersund
 Jensen, Karoline, Faksegaard, Fakse
 Jakobsen, Dagmar, Vitved Hedegaard, Stilling
 Jørgensen, Rasmus, Gdr., Fjerritslev, Ullerslev
 — Niels, Hjortgaard, Nørre-Lyndelse, Aarslev
 — Kristian, Vantinge, Ringe
 — Lisbet, Højskolehjemmet, Holstebro
 — Asta, Nørgaard, Nørre-Aaby
 — Jørgen, Vester Gesten, Vejen
 — Anna, Statenegaard, Skaarup
 — Kathrine, adr. Gdr. P. Jørgensen, Hatting
 — Petra, Roerslev, Nørre-Aaby
 — Kristine, Ryslinge Skovgaard, Ryslinge. 1902
 — Bertha Nørregaard, født Rasmussen, Bølling, Kolding. 1898
 Jepsen, Niels, Malteseje, Odder. 1899—1900
 Jensen, Johanne, Faksegaard, Fakse
 Juhl, Hans K., Langetved, Rødding, Nordslesvig
 Jensen, Dorthea, Midskov, Mesinge
 — Niels, Trilom, Jebjerg
 Jørgensen, Marius, Mejeribestyrer, Ollerup, Vester-Skerninge
 Jensen, Lukas Vig, Skibelund, Vejen. 1909—10
 — Frederik, Lilhøj, Kollemorten, Jellinge. 1909—10
 — Mathias, Bramdrup, Kolding. 1909—10
 — Kristian, Lindkund, Brørup. 1909—10
 Jørgensen, Johannes, Tinkerup, Kvistgaard. 1909—10
 Johansen, Kristian, Vejrum, Holstebro. 1909—10
 Jensen, Poul, Tvendstrup, Assendrup. 1909—10
 Juul, Marius, Magtenbølle, Skalbjerget. 1909—10
 Jensen, Jens, Gamskær, Højslev. 1909—10
 — Rasmus, Hundskov, Hesselager. 1909—10
 Jakobsen, Jakob, Smøllerup, Stoholm. 1609—10
 Jensen, Søren, Stubdrup, Kolding. 1909—10
 — Laurids, do. do. 1909—10
 Jørgensen, Laurids, Faardrup, Flakkebjerg. 1909—10
 Jensen, Anton, Guldager, Simsted. 1909—10
 Jørgensen, Arnold, Langesø, Odense. 1909—10
 Jensen, Ivan Woxbøl.
 — Margrethe, Adslev Hørning. 1910
 Jakobsen, Kirstine, Nørre Nisum, Lemvig. 1910
 Jensen, Kristine, Otting, Skive. 1910
 — He'ga, Aagerup, Vipperød. 1910
 — Malvine, Hvedsten, Randers. 1910
 — Dorthea, Torum, Roslev. 1910
 — Agnes, Gryderup, Korsør. 1910
 — Severine, Tvendstrup, Assendrup
 Juhl, Emilie, Egense, Sørup. 1910
 Johansen, Karen, Kastaniely, Aarslev. 1910
 Jakobsen, Marie, Bølling, Skern. 1910

- Jensen, Kirstine, Stensholm, Hadsten. 1910
 — Anne, Gylling, Gylling, 1909
 — Olga, Hindborg, Skive
 — Kristen, Svallerup, Kallundborg
 — Kirstine, Stenstrup-Lunde Andelsmejeri, Stenstrup
 — Marie, Ladefogedgaard, Staagerup, Vester-Skerninge
 — Ankær, Vrøgum, Vrøgum
 — Katrine, Tastum, Stoholm
 — Kristine, Portør Kristensen, Durup St.
 Jakobsen, Marie, Vedbæk, Løgstrup. 1910
 Jørgensen, Marie, Simmerbølle, Rudkøbing
 — Martha, Ulriksholm Gartnerbolig, Kølstrup St. 1894
 Jansen, Maren Stine, Tostenæs, Askeby, Møen
- K**irk, Jenny, Store Ramsing, Skive
 — Else, Skern
- Kirkeskov, Fru Marie, Gedved Skole, Horsens
 Kjems, Frederikke, Særslev, Jullerup. 1887
 Knudsen, Karl, Egholt, Lunderskov
 — Jens, Snedker, Baardesø, Otterup. 1901—02
 — Maren, Sønder-Højrup, Pederstrup
 — Kristine, adr. Laurits Knudsen, Holmsland, Ringkøbing
 — Kirstine, Staushede, Lunderskov
 — Knud og Hustru, Hersnap, Dalby
 — Knud, Føvling, Holsted. 1904—05
- Kolind, Karen, Koed, Kolind
 — Karen, Jægerspris
- Krag, Karen, Kastbjerg, Havndal
 Kragelund, Niels, Øvig-Nyminde, Arenborg, Herning
 Kristensen, Kristen, Vantinge, Ringe
 — Johanne, Moselund, Grejs, Vejle
 — Hanne Margrete, Brændekilde, Væde, Holmstrup
 — Elise, Højerup, Storehedinge
 — Kristine, Ejstrup, Skive
 — Anna Margrete, adr. Sognepræst Trier, Sjelde Præstegaard, Vejle
 — N. Kr., Dykær, Tim
 — Kristine, Smedekone, Ollerup, Vester-Skerninge
 — Peder David, Trebjerg, Flemming
 — Cecilie, Oksbøl, Oksbøl
 — Marie, Rughaven, Ulstrup
 — Fru Maren K., Sønder-Højrup, Pederstrup
 — Niels Johansen, Kragelund, Lunderskov
 — Ane, Soderup, Tølløse
 — Rasmus, Gjessø, Silkeborg
 — Magnus, Sdr. Andrup, Skive
 — K., Rostgaard, Vinderup
- Kristiansen, Karl, Tjørntved, Rudkøbing
 — Anne, Tjørntved, Rudkøbing
 — Anna, Grd. Anton Kristiansen, Tullebølle, Rudkøbing
 — Sofie, Schæffergaard, Vester-Nebel, Varde
 — Karl, Rejsby pr. Brøns, Nordslesvig
 — Johannes, Melby, Kallundborg

Kristoffersen, Johanne, Veerst, Lunderskov
 — Niels, Gdr., Esbjerggaard, Nykøbing S.
 Kvist, Flora, Bøvlingbjerg, Faare
 — Karoline, Bøvlingbjerg, Faare
 Klausen, Kristian, Vellerup, Branderup, Nordslesvig
 Kjær, P., Karetmager, Moselund, Grejs, Vejle
 Krog-Rasmussen, Johanne, Katterød, Faaborg. 1898
 Kirkegaard, Anton, Sabro, Mundelstrup
 — Søren, Gjerning, Bjerringbro
 — P. M., Sabro, Munde'strup
 Kærgaard, Johan, Hasselholdt, Vinderup
 Kristiansen, Kristen, Lystlund, Naur
 — Anders Peder, Melby, Kallundborg
 — Signe, Sofienlund, Faaborg
 Kristensen, Simon, Gl. Præstegaard, Ulfborg
 — Maren, Veismark, Jebjerg
 — Agnes Fisker, Mosegaard, Hammel Mark, Hammel
 — Margrete, Harreby Østergaard, Fol, Slesvig
 Knudsen, Johanne, Hersnap Mark, Dalby
 — Katrine, do. do.
 — Kirstine, Marie, Staus Hede, Lunderskov
 — Petra, Junget, Roslev
 Kallesø, Katrine, Tørring, Lemvig. 1910
 Kærgaard, Dorteia, Lem, Skive
 Kolind, Karen P., Korupskov, Ryomgaard

Lamberthsen, Fru Dusine, Tved Skole, Ribe
 Larsen, Laurits O., Smedesvend, Røjle, Middelfart
 — Lars, Murer, Søbo Løkke, Jordløse St
 — Hans Peter, Indslev, Taarup, N. Aaby
 — Johanne, Langsted, Naarup
 — Aksel, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
 — Søren, adr. Gdr. R. Larsen, Mullerup, Ullerslev. 1908—09
 — Karen Sofie, Lundsgaard, Tarup, Aarslev
 — Margrethe, Karensminde, Oilerup, Vester-Skerninge
 — Kristine, adr. Mads Kr. Larsen, Vester-Lunde, Lunde
 — Sofie, Fuglbjerg, Stadil, Tim
 — Karen, Kindstrup, Gelsted
 — Fru Marie, Kissendrup, Ullerslev
 Lauridsen, Jacob, Gdr., Søndergaard, Tim
 Laursen, Lars, Rustrup, Silkeborg
 — Rasmus, Højskolelærer, Vinding, Vejle
 — Niels, Hornborg, Flemming
 — Laurs J., Hjarnø, Horsens
 — Charlotte, Hvirring, Flemming
 Lebæk, Fru Jacobine, Bøjlsvang, Vester-Skerninge
 Levinsen, Mette, Fløjstrup, Uggelhuse
 Lindum, Tyra, Harre Skole, Roslev
 Lund, Hans, Vejen, Vejen
 — Søren Martin, Øster-Aaby, Skaarup
 Lundberg, Elisabeth, Reerslev Skole, Hedehusene

Løkke, Sigrid, Bøvling, Faare
 Larsen, Lars Hansen, Lundby, Lundby
 Lund, Laurids, Holstensminde, Fuglebjerger
 Larsen, Peder, Højby, Højby St.
 — Lars, Vejby, Skive
 — Svend Melgaard, Hodsager, Holstebro
 Lauridsen, Laurids, Landsgrav, Slagelse
 Larsen, Andreas, St. Engeborg, Skive
 — Jens Peder, Meelse, Stubbekøbing
 Laursen, Annine, Faarvang, Faarvang
 Larsen, Hansine, Hyllestedgaard, Aarup
 — Maren Annine, Egense, Svendborg
 — Mariane, Rotbøl, Tistrup
 — Maren, Galøgaard, Ferslev, Skibby
 — Laura, Højby St.

Mikkelsen, Jens, Brudager, Vejstrup
 Madsen, Peter, Ulvsbjerggaard, Svanninge Mark, Faaborg. 1908—09
 — Poul, Landmand, Vullerslev, Hjallose
 — Hans, Gaardejer, Aagaard, Skaarup
 — Holger, Aale, Aale
 — Marius, Braskovgaard, Braaskov
 — Fru Hanne, Kissendrup, Ullerslev
 — Fru Marie, Tim
 — Hilda, Kædeby, Lindelse
 Markussen, Kirsten Marie, Hjortsvang, Tørring
 Mikkelsen, Søren, Gdr., Ulbølle, Vester-Skerninge
 — Maren, Nisset Overhede, Silkeborg
 — Kirstine, Lyngby, Hjørring
 Mogensen, Kristian, Blaabjerg, Vandborg, Bonnet
 Mols, Kathrine, Jelling Mark, Jelling
 Mortensen, Johan, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
 — Jens, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
 — Marius, Sørslev, Stubbekøbing 1907—08
 — Mette, Lilballe, Kolding
 — Mathilde, adr. Jørgen Mortensen, Keldstrup, Slagelse
 — Marinus, Mejeribest., Aale Mejeri, Rask Mølle
 — Hans, Rindom Kærgaard, Ringkøbing
 Mouritsen, Helga, Ollerup, Vester-Skerninge
 Mygind, Fru Kristine Jensen, Bredho Skole, Tistrup
 Myrhøj, Hansine, Vindblæs
 Møller, Alfred, Brarup, Nørre-Alslev. 1907—08
 — Sørine, Vrønding, Vrønding
 — Johanne, Vester-Skerninge
 Mehlsen, Maren, Flade, Nykøbing M. 1908
 Mortensen, Knud, Rødskebølle, Svendborg
 Mogensen, Kristine, Bøvling, Faare
 Mortensen, Fru Hulda, Vester-Aaby, Vester-Skerninge
 Morthorst, Christian, Øster Løgum, Havslund, Nordslesvig
 Mikkelsen, Kristen Dahlgaard, Ny Spøttrup, Skive
 Madsen, Hans, Roost Arrild, Nordslesvig

- Mikkelsen, J. Krog, Karensminde, Ollerup, Vester-Skerninge
 Madsen, Laurids, Springenbjerg, Flemløse St.
 Mikkelsen, Kirstine, Lunde St., Nordfyn
 — Dagmar, Serup, Silkeborg
 Mortensen, Kristine, Hemdrup pr. Vindblæs.
 Mikkelsen, Karen, Vindeby, Lindelse, Langeland
 Møller, Nora, Lethsminde, Hørning
 Madsen, Marie, Aalbæk, Skive
 Meldgaard, Sofie, Vindbjerg St.
 — Mette, Fiskbæk, Løgstrup
 Møller, Lærer, Chr., Glamsbjerg Friskole, Glamsbjerg
 Moos, Hans, Nybøl, Slesvig
Nielsen, Viggo, Fyrbøder, Amtssygehuset, Ringkøbing
 — Anne E., Fasterkær, Borris. 1889
 Nygaard, Julie Jensen, Rolfsted, Langeskov
 Nielsen, Mørkebjerg, Venslev, Skibby
 — Jeppa Marie, Tim
 — Maren, Enderupholm, Bramminge
 — Karl, Hanghøj, Jebjerg
 — Kirstine, Høng Realskole, Høng
 — Niels, Rode, Odsherred, Vig
 — Niels C., Gdr., Maare, Ørbæk
 — Astrid, Holtum, Vejle. 1907
 — Mariane, Tind, Bjerringbro
 — Karen, adr. Anders Nielsen, Taarup, Gelsted
 — Cecilie, Bredal Mark, Vejle
 — Helga, Vemmelev, Faarevejle
 — Anna, Vedelsgade 93, Vejle
 — Gudrun, Prøvegaard, Uggerløse, Kalundborg. 1909
 — Helga, Skaarup Landbrugsskole, Skaarup
 — Niels Peder, Harre, Roslev
 — Maren K., Haragergaard, Bramminge 1907
 — Marius, Størring
 — Fru Anne, Roslevgaard, Thorum, Roslev
 — Anna Margrete, Glostrup, Nykøbing S.
 — Jørgen, Lunde, Lunde
 — Marie, Frue, Aas, Tvingstrup
 Nikolajsen, Karen, Helligsø, Ydby, Gjettrup 1897
 Nitsche, Elise, Nørre-Broby, Nørre-Broby
 Nordbo, Erik, Danmarksgade 15, St., Odense
 Nyborg, Kristine, Linnerup, Tørring
 Nygaard, Peter, Langballe, Maarslet
 Nøhr, Karl, Permelille, Koldby, Samsø
 Nørskov, Alexandra, Nørskovgaard Møldrup
 Nielsen, Johanne, Skibladner, Rødvig 1908
 — Jakobine, Vogterhus 19, Viborg
 Nørbjerg, Hessel, Borregaard, Hvidbjerg
 Nielsen, Aage, Kullerup Skole, Lamdrup
 — Niels Kristian, Store Rømsing, Skive, 1909—10
 — Anton, Væth, Laurbjerg, 1909—10
 Norup, Anders, Nørre Onsild, Onsild. 1909—10

- Nielsen, Jens, Hornbæk, Hornbæk. 1909—10
 — Chr., Ertebjerg, Tandslet, Als. 1909—10
 Nørgaard, Anna, Egholt, Lunderskov 1906
 Nielsen, Anne, Hvedstrup, Hedehusene. 1910
 — Marie, Haarslev, Sandved. 1910
 — Maren, Foersom, Tarm 1910
 — Kristine, Romlund, Kølsen, Løgstrup. 1910
 — Betty, Rom Skole, Lemvig 1910
 Nygaard, Dora, Lundager, Lunde. Varde. 1910
 Nielsen, Marie, Guldager Skole, Guldager. 1910
 — Marie, Kirstine, Fjeldsø, Geldsted. 1910
 — Karen, Bakkegaard, Hornslet 1910
 Nygaard, Johanne, Arnborg, Herning. 1910

- O**ffersen, Erik, Gdr., Værsløv
 Olsen, Bertel, Parcellist, Ørby, Koldby, Samsø
 — Olaf, Kæderup, Helsingø
 — Johanne, Saunte Overdrev, Hellebæk
 — Oline, Sæby, Durup
 — Marie Hundrup, Vester Boulevard 40^a, København B.
 Orloff, Valdemar, Redaktionssekretær, Svendborg
 Overgaard, Johanne, Hedeby, Uhre, Jylland. 1910
 Ovesen, Hans, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
 Olsen, Ole, Snæbum, Hobro. 1906—07
 Ovesen, Jens, Stenstrup, Stenstrup
 Overlund, Jens, Vester Port, Holstebro
 Ottosen, Johanne, Sekær, Holsted. 1910

- P**allesen, Karl, Sejling, Silkeborg
 Pedersen, Marie, Ollerup Skovmark, Vester-Skerninge
 — Maren, Ollerup Skovmark, Vester-Skerninge
 — Klemen, Overgaard, Brande
 — Sørine, Vogterhus Nr. 7, Vejen. 1904
 — Marie, Hillerslev, Højrup
 — Johanne, Kohavegaard, Ørbæk
 — Maren, Fly Overmark, Skive
 — Signe, Skærlund, Brande
 — Dorthea, Hæsbæk, Bramminge
 — Hans Chr., Mejeribest., Lykkestrup Mejeri, Mørke.
 — Niels Peder, Opmark, Fly, Skive
 — Marie, Nyholmstrand Brugsforening, Frederikshavn
 — Karen Marie, Muldbjerg, Hee
 — Signe, Sønderlem, Skive
 — Jens P., Maglebjerg, Hørve
 — Niels J., Staagerup, Vester-Skerninge
 — Gudrun, Skærlund, Brande
 Person, Karoline, Hedeskov, Thorsager
 Petersen, Signe, Allégade, Vejen
 — Anna, Midskov, Mesinge
 — Elvina, Iglisø, Stoholm
 — Ole, Vistesø, Iglisø, Stoholm

- Petersen, Marie, Vovlundgaard, Hammerum
 — Johanne, Drejø, Svendborg
 Poulsen, Marie, Ollerup Højskole, Svendborg
 — Fru Kristoffine, Veerst, Lunderskov
 Pedersen, Karen Marie, Houer, Hee
 — Kristen, Gaardbest., Staagerup, Vester-Skerninge
 — Peder J., Sdr. Vissing, Brædstrup
 — Eskild, Grauballe Brugsforening pr. Silkeborg
 — Margrete, Egdal, Nørre Nissum
 — Frits, Harreby, Fol, Nordslesvig
 — Martin, Dauding, Brædstrup
 — Niels Iver, Brædstrup, Brædstrup
 Poulsen, Morten, Sdr. Vilstrup, Eltang
 Pedersen, Theodor, Gadbjerg, Gadbjerg
 — Villads, Sdr. Vium, Tarm
 — Knud, Geding, Mundelstrup
 Petersen, A., Gartner, Aalykke, Kolding
 — Anna, Mikkelspades Slagteriudsalg, Slagelse
 Poulsen, Marie, Neder Vrigsted, Braaskov
 Pedersen, Niels, Søskov, Bredsten, Vejle
 — Oline, Roust Mølle, Varde
 Poulsen, Edvard, adr. Hans Poulsen, Langetved, Rødding, Nord-
 slesvig. 1907—08
 — Jakob M., Mejeriet Katrineholm, Skørping
 — Karen, Hersnap, Dalby
 — Anna, Kolind St.
 Petersen, Mete Alfa, Ramme
 — Kirsten, Store Velling, Børkop
 Pedersen, Sofie Frederikke, Egense, Sørup. 1893
 Person, Lovise, Hedeskov, Thorsager
 Petersen, Ingrid, Tængdalsgaard, Hadsten
 — Kirstine, adr. Snedker Petersen, St. Ramsing, Skive
 Pedersen, Petra, Honom, Rask Mølle
 Povlsen, Povline, Gudme, Struer
 Pedersen, Fru Gudrun, Søholm, Egense, Sørup
- R**asmussen, Jens A., Fabrikant Svendborg
 — Jens P., Skovlyst, Vester-Skerninge
 — Ole Peter, Murer, Stavnsager, Veilby, Middelfart
 — P., Gdr., Findinge, Espø
 — Maren Sofie, adr. Gdr. R. Rasmussen, Maare, Ørbæk
 — Karen, Hedager, Beldringe
 — Katrine, St. Jørgens Forstad 157, Odense
 — Anna, Helsnød Mølløvænge, Lindelse
 — Karen, Ollerup Skovmark, Vester-Skerninge
 — Fru Laura, St. Nikolajstræde 1, Svendborg
 — Henriette, Skydebjerg, Aarup
 — Helga, Solbakken, Fredericia
 — Anna Thyrsled Mark, Horsens
 — Sofie, Gislev Mark, Ellested
 — Kirstine, Bastrup Mark, Uggerslev St.
 — Jørgen, Tømmer, Bred

- Rasmussen, Anne, Ørting, Ørting
 Rabek, Fru Marie, Sønderup, Troldhede
 Refsgaard, Katrine, Kjeldbjerg, Stoholm
 Rasmussen, Bodil, Vester-Skerninge
 — Johannes Martinus, Bled, Tvingstrup. 1909—10
 Ravn, Aksel, Tandholdtgaard, Kolding
 Rasmussen, Søren, Tornum, Lintrup, Nordslesvig
 — Lars Frederik, Ryslinge, Ryslinge
 — Anne, Nørre Viby, Nørre Alslev. 1910
 Ris, Anne, Guldager, Guldager
 Rasmussen, Elna, Giesegaard, Kværkeby
 — Elisabeth, Kaadekilde, Bred
 — Jensine, Sander, Odder
 — Cecilie, Store Rise, Ærøskøbing
 — Margrethe, Halsned, Lindelse
- S**chelde, Katrine, Nebelsminde, Ejsrup
 Schøtt, Niels Svendsen, Hald, Hald
 Sigaard, Margrete, Kjeldbjerg, Stoholm
 Skafsgaard, Kristen, Fangel St.
 Skovsgaard, Folmer, Tømrer, Neder Randlev, Aarhus-Hou Bane
 Skov, Peder, Egebjerg, Stenstrup
 — Katrine, Jelling Hauge, Nustrup, Voyns, Nordslesvig.
 Skærlund, Anne, Østerholm, Brande
 — Thomas, Gdr., Østerholm, Brande
 Søndal, Karen, Bymøllen, Vejen
 Stefharsen, Stefhania, Præstegaarden, Hatting
 Storm, Else, Vesterskovvej, Nykøbing F.
 — Anna, Overhøj, Arden
 Stougaard, Kristine, Halvthaastrup, Hobro
 Sørensen, Asta, Stadagergaard, Baaring, N. Aaby
 — Johanne, Nannerup, Jebjerg
 — Kristine, Spangerhede, Stilling St.
 — Kristine, Roslev, Roslev
 — Marie, Halvthaastrup, Hobro
 — Maren, Gesten, Lunderskov
 — Maren, Velle, Ulstrup
 — Søren, Gdr., Snarup, Kværndrup
 — Søren, Tastum, Stoholm
 — S. Førstelærer, Systofte, Nykøbing F.
 — Thomas H., Veerst, Lunderskov
 Søtoft, Margrete, Brørup
 Søndergaard, Karen, Tved Præstegaard, Svendborg
 Sønderup, Svend, Sønderupgaard, Troldhede
 Skræp, Jens, Lundbjerggaard, Middelfart
 Skov, Johannes, Dyrslæge, Ulbølle, Vester-Skerninge
 Sørensen, Søren, Kobberup, Stoholm
 Skrubbeltang, Peder, Uhrlovgaard, Tørring. 1909—10
 Skovgaard, Evald, Neder Randlev, Aarhus-Hou Bane. 1909—10
 Skov, Søren, Ebstrup, Silkeborg. 1909—10
 Sørensen, Johannes, Bjørnø, Faaborg. 1909—10

- Sørensen, Karl, Nørskov, Farre. 1909—10
 -- Søren, Bøgestedgaard, Brørup. 1909—10
 — Anders, Slyngborg Kro
 — Gudmund, Skolegade 21, Esbjerg. 1909—10
 Stryhn, Rasmus, Sømark, Borre, Møen. 1909—10
 Søndergaard, Jørgen, Vrannerupgaard, Ejstrup. 1909—10
 — Niels do. do. 1909—10
 Skytte, Frk. Marie, Trelde, Fredericia
 Sørensen, Ingrid Segalt, Løgten
 — Kristine, Hyllested, Dalmose. 1910
 Stougaard, Johanne, Halvthaastrup, Hobro. 1910
 — Marie do do 1909—10
 Sørensen, Lone, Faarvang, Faarvang. 1910
 Simonsen, Annania, St. Ramsing, Skive. 1910
 — Dorteia, adr. Smed J. Simonsen, Roslev St.
 Svendsen, Kathrine, Ejstrup, Nørre Snede. 1910
 Sørensen, Kirstine, Thastum, Stoholm. 1910
 Steffensen, Marie, Højby, Højby. 1910
 Simonsen, Bodil, Fæsted, Hygum, Sønderjylland. 1910
 Skov, Johanne, Skibhusvej 30, Odense. 1899
 Sørensen, Søren Kr., Bastemosegaard, Lohals
 Sidelmann, Johanne, Ferup Nyvang, Vester Nebel, Kolding
 Skytte, Karen, Sdr. Bakkehus, Kolding
 Sørensen, Anna, Damgaard, Ørsted, Vejle
 — Ingeborg, Oure, Oure St.
 — Sørensen, Christine, Møllegaard, Bording
 — Søren Thomsen, Nordskov, Farre
 — S. M., Bastemosegaard, Lohals
 Skov, Rasmus, Gdr. Slanghjem, Vester-Skerninge
- T**ermansen, Niels, Gdr., Øsse, Varde
 — Karen, Vorupgaard, Vejen
 Thaysen, Fru Mette Simonsen, Lille Røj, Lunderskov
 Thor, Tora Hansen, Søbo Løkker, Jordløse
 — Anna Hansen. do. do.
 Thomsen, Kjeld, Mejeribestyrer, Heden-Vantinge Mejeri, Allesied.
 Thøgersen, Katrine, Trustrup, Lyby
 Toftum, Laurits, Gdr., Vester Toftum, Humlum
 Torp, Marinus, Thorum, Roslev
 Thomsen, Peder, Gasbjerg, Hygildt, Brande
 Troelsen, Hans Larsen, Vester Vedsøed, Ribe
 Thuesen, Kirstine, Auning. 1910
 Torp, Margrete, Tøndering, Durup. 1910
 Thomsen, Nielsine, Gejlundgaard, Lilballe, Alminde. 1910
 — Søren, Nørskov, Farre
 — Mikkel, Ølgod
- U**llerup, Gudrun (f. Korsbæk), Poulstrup, Vraa. 1907
 — Karen, Boller Hede, Taars, Vendsyssel. 1907
 Understrup, Kristian, Rind, Herning
- V**estergaard, Anders, Debelmose, Borris
 -- Kristine, Nederste Mølle, Svendborg

Vissing, Petra, Vinkel, Viborg
 Vestergaard, Kristen Kristensen, Sdr. Andrup, Skive
 — Martine, Redsø, Hobro
 Vernenen, Karen, Vorning, Sdr. Onsild
 Vester, Jensine, Skerningegaard, V. Skerninge
 Vejstrup, Marie, Vester Aaby, V. Skerninge

West, Aksel, Thanninggaard, N. Alslev
 — Hans, Brarup, Guldborg, Falster
 Wolff, Marie, Giver, Aars

Yderstæde, Mariane, Ramme
 — Karen, Ramme

Zimmer, Astrid, Rejsby, Brøns, Sønderjylland

Øland, Annine, Brugsforeningen, Højby
 Østerlund, Ejner, Sierslev, Storehedinge
 Østergaard, Thomas, Tange, Gørding
 — Marinus, Gamskær, Højslev

Liste over Medlemmer indmeldte i 1911.

Andersen, Klara, Aidt, Thorsø St.
 — Kirstine, Vejrup Mark, Ejby St.
 — Dorthea, Pilgaard, Sdr. Nissum, Ulfborg
 — Maren, Nebstrup pr. Havndal St.
 — Rasmus, Mørdrup, Espergærde St.
 — Markvard, Mentofte, Dalby St.
 — Rasmus Peter, Langemark, Tranebjerg
 — Jens, Elstrup, Guderup, Als
 — Kristine, Skærumbro Kro, Vemb
 — Johanne, Bleggaarden, Gravvænge, Sørtebro

Bekker, Maren, Andrup, Esbjerg
 Bindsbøl, Johannes, Kirkeby, Sdr. Omme
 Bille, Elmer, Frejlev, Frejlev St., Lolland
 Brandstrup, Jens, Egaa, Hjortshøj St.
 Bendtsen, Karl, Næsbyhoved Broby, Odense
 Bjerregaard, Hans Peter, Haastrup, Haastrup St.
 Bundgaard, Gdr., Poul, Thommasminde, Pjedsted St.
 — Fru Thomasine, Thommasminde, Pjedsted St.
 Bølding, Marie, Andrup, Esbjerg
 Brandstrup, Ane, Egaa, Hjortshøj St.
 Bjørnstrup, Marie, Hornslet, Hornslet St.
 Brøndum, Anna, Kvorning pr. Viborg
 Brixen, Marie, Kvorning pr. Viborg
 Bundgaard, Marie, Hastrup pr. Fredericia
 Bro, Petra, Sdr. Nissum, Ulfborg St.

Baltersen, Meta, Terp, Lystrup St.
Bjerre, Jens, Gdr., Borbjerg pr. Holstebro

Cassøe, Camilla, Øls Mark pr. Hobro.
Clausen, Kristine, Vognslund pr. Ølgod
— Eline Skodborg pr. Skodborg
Christensen, Anna Vesterskerninge
— Jørgen, Elstrup, Guderup, Als

Davidsen, Marie, Vinde pr. Skive
Dahlstrup, Margrethe, Aasted pr. Durup
Dohm, Max, Bassumgaard, Snebjerg. Herning
Dam, Niels Kr., Nygaard, Ingstrup, Brønderslev

Ellegaard, Bertha, Store Kongensgade 71¹, København

Fog, Mikal, Engdal, Beder St.
Frederiksen, Svend Stovrup, Glud
— Kirstine, Nordrup pr. Ringsted
Foged, Bolette, Eskildstrup, Eskildstrup St.
Fredberg, Kirstine, Hasmark pr. Otterup St.

Grandhøj, Niels, Dragonmosegaard, Vesterskerninge
Glentstrup, Godtfred, Mesinge, Mesinge St.
Grønne, Peder Pedersen, Sdr. Nissum, Ulfborg

Hansen, Maren Dorthea, Andrup, Esbjerg
— Marie, Skodsbøl pr. Egersund, Sønderjylland
— Hansine Marie, Tarup Mark pr. Aarslev St.
— Karen Marie, Ollerup Højskole
— Anna, Vejle, Allested St.
— Marie, Vejle, Allested St.
Høgsbro, Helga, Reerslev Skole pr. Ruds Vedby
Hovgaard, Marie, Fensten, Hou St.
Hare, Kirstine, Sørup pr. Eskildstrup
Henningsen, Karen, Rønnede pr. Rønnede
Hvam, Kirstine, Vindum pr. Rødkjersbro St.
Hansen, Hans Andersen, Harreby, Fohl, Nord Slesvig
— Rasmus, Bøgesø. Bøgesø St.
— Valdemar, Klaks Mølle, Flemninge St.
— Johannes, Farre, Farre St.
— Høj, Styg, Lindberg, Tarm St.
— Hagbard, Klaks Mølle, Flemninge St.
— Aksel H., Hammeldrupgaard, Havrebjerg St.
— Marius, Engberg, Holev, Marslev St.
— Hans Ilved, Jellinge
Højgaard, Peder, Balle, Onsild St.
Hansen, Kr. Lavrids, Aarslev, Aarslev St.
— Frode, Gudbjerg Skole, Gudme St.
— Kristian, Vesterskerninge Præstegaard
Hemmingsen, Anna, Ravnebjerg, Holmstrup
Herup, Jens Jensen, Dybe, Ramme

Iskro, Kristian, Asserbølle Skov, Als
 Ibsen, Kristine, Oxby, Oxbøl St.
 Isaksen, Margrethe, Grind-Stone, S. Dak. U. S. A.

Jeppesen, Helge, Ranum Seminarium, Ranum
 Jessen, Ole Karl, Gellerup, Varde
 Jensen, Jens, Peter, Skafteløv, Slagelse
 — Povl, Brønsted, Børkop St
 — Hans, M. Havstrup, Nr Nebel
 — Niels, Bransdt, Hadsten.
 — Johannes, Bager Jensen, Østerhed, Faaborg
 — Jens Anders, Skovby Mark, Ærøskøbing
 Jørgensen, Johannes, Norre, Rødby St.
 Jensen, Peter, Bøgebjerg Skov, Dalby St.
 Jørgensen, Anton, Udby, Nr. Aaby St.
 Jensen, Niels, Oksbjerg, Tim St.
 Jacobsen, Niels Tinus, Skivum, Vægger St.
 Jensen, Theodor, Sdr. Omme, Sdr. Omme
 — Johannes, Branderup, Nord Slesvig
 Jacobsen, Emilie, Amtssygehuset, Ringkøbing
 — Else, Smidstrup Mejeri, Børkop
 Jensen, Anna, Dysted pr. Olstrup
 — Kristine, Vindebæk pr. Askeby, Møen
 — Agnes, Midskov, Mesinge St.
 Jørgensen, Jensine, Taaning pr. Skanderborg
 — Anne, Kærende, Ryomgaard St.
 — Kathrine, Bisgaard, Vesterskerninge
 Jeppesen, Ane, Skovby, Bogense

Kristensen, Svend, Novtrup, Slagelse
 — Kristen T., Bregninge, Ærøskøbing
 Kristiansen, Fr., Tønning, Tistrup St.
 Krog, Frede, Borbjerg, Holstebro
 Konradsen, Jens, Skovgaard, Eltang
 Kristensen, Kristen, Vester Jølby, Nykøbing M.
 Kampen, P., Gudmand, Hornbæk, Hornbæk St.
 Knudsen, Knud, Aarslev, Aarslev St.
 — Aksel, Egholdt, Lunderskov St.
 — Karen Olde, Ærøskøbing
 Koch, Margrethe, Strandhøj, Strandhuse, Svendborg
 Kristensen, Kristine Holtum pr. Vejle
 — Marie, Vojel, Fur, Roslev St.
 — Andrea, Vøgtehus Nr. 20 a, Vraa St.
 — Anna, St. Brøndum pr. Skørping St.
 — Annie, Stokholm pr. Doense
 Kristiansen, Eriikka, Marslev, Marslev St.
 — Kristine, Lee pr. Bjerringbro St.
 Kristensen, Marie, Rindom, Ringkøbing
 Knudsen, Laura, adr. B. Knudsen, Gørding pr. Vemb
 Krogh, Anna, Borbjerg, Holstebro
 Koch, Helene, Marslev pr. Marslev St.

Kring, Martha, Jordrup, Kolding
Kirk, Jens Jensen, Velling, Ringkøbing

Larsen, Karen, Byllerup pr. Nr. Aaby
— Rigmor, Ulbølle Mølle, Vesterskerne
— Elisabeth, Skyum pr. Hørdum, Thy
— Marie, Stenstrup-Lunde Mejeri, Stenstrup St.
— Niels, Skovby, Klippinge St.
— Hans Jensen, Enkefru Larsen, Gudme St.
— Frederik, Gørlev, Gørlev St.
— Johanne Jakob L., Langsted, Norge.
— Henrik, Højby, F.
Lundgaard, Anna, Gammelby, Vejen St.
Lund, Kristian, Verst, Lunderskov.
Legardt, Else Jensen, Bekke, Lunderskov

Madsen, Anna, Føns Skole pr. V. Aaby St.
Mortensen, Kristine, Novrup pr. Esbjerg
Mols, Karen, Jelling Mark, Jelling
Madsen, Anna, Rolund pr. Nr. Aaby
Mark, Kirstine, Vokslev, Nibe
Mortensen, Mariane, Vejlbj pr. Skive
Madsen, Kirstine, Ondrup pr. Vindblæs St.
— Laura, Humble pr. Humble
Møller, Kristen, Skovgaard, Sevel, Vinderup St.
Mortensen, Niels, Elmegaard, Tørslev, Frederikssund
Movridsen, Henry, Lustrup Skole, Ribe
Mathiesen, Frederik, Thorsted, Tim St.
— Jens Valdemar, Sdr. Esp, Tim St.
— Otto, Stette Mark, Holte St.
Madsen, Christen, Egerslevmagle, Skelskø.

Navne, Thorvald, Lovvang, Ryslinge, Ringe St.
— Niels Joh., Landagergaard, Saunte St.
— Ole, Mejerigaarden, Syngerup, Frederikssund.
— Hans Jørgen, Egebjerg, Stenstrup
— Sylvest, Frejlev, Hillerød St.
— Anna, Guldager, Guldager St.
— Else, Skivum pr. Vegger St.
— Kirstine, Bjermark, Fuglede St.
— Laura, Ungstrup pr. Kjellerup
— Kirstine, Lee pr. Bjerringbro St.
Nietzsche, Elise, Nr. Broby pr. Nr. Broby St.
Nielsen, Ane, Gladbjerg i Lamberg, Færre St.
— Harald, Højby, F.
— Kristine, Lem, Skive
— Niels Peter Jørgen, Radsted Mark, Sendstrup St.

Olesen, Ole, Vester Børsting, Skive
Overgaard, Jørgen, Lime Skole, Skive
Offersen, Milta, Vinding, Holstebro
Olsen, Gunild Kirstine, Vindinge, Roskilde.

Petersen, Kirstine, Brøndbyvester, Glastrup St.
 Pedersen, Agnes Brøndbyvester, Glastrup St.
 Petersen, Ingeborg, Bleghøjsgaard pr. Havdrup St.
 Pedersen, Kamilla, Igelsø pr. Stoholm St.
 Petersen, Boline, Rørbæk pr. Frederikssund
 — Boline, Oppesundby pr. Frederikssund
 Pedersen, Villars, S. Vium, Tarm
 Petersen, Holger K., Stenagergaard. Rødvig St.
 Pedersen, Simon, Midskov, Mesinge
 Petersen, Peter Georg, Silkeborggaard, Hvejsel, Jellinge
 Pedersen, Peder Kr. N., Hausgaard, Ringkøbing
 — Anton, Faarup, Faarup St.
 — Hans Jørgen, Indslev. Taarup. Ejby St.
 — Ane, Heninge, Rudkøbing
 — Kristian, Ditlevsdal, Søndersø
 — Gdr. Hans Peter, Egense, Svendborg

Rask, Jens Hansen, Vennenæs, Svendborg.
 Rasmussen, Niels, Østerskerninge, Vesterskerninge.
 Ravn, Johanne, Tandholtgaard pr. Kolding
 Rask, Marie, Kristiansminde, Aasum, Odense.

Schjys, Vilhelm Larsen, Ilved By, Jellinge
 Simonsen, Anton, St. Ramsing, Skive
 Sørensen, Søren Kristian, Husted, Lunde St.
 — Niels Nygaard, Husted, Lunde St.
 Stavnsbjerg, Ejnar Andersen, Bakkegaard, Haslev St.
 Sørensen, Dora, Dauding Mark pr. Brædstrup
 — Dagmar, Tørring, Tørring St.
 Schelde, Maren, Harte, Kolding
 Smedsgaard, Mette, Fuglbjerg, Stadil, Tim St.

Thomsen, Marie Balle, Bredsten, Vejle
 — Olga, Vorbasse pr. Lunderskov
 — Palle, Mølhede, Lunde St., Jylland
 Thøgersen, Jakobine, Novrup pr. Esbjerg
 Thorn, Kirstine, Nørre-Tranders, Aalborg
 Thrans, Rasmus, Billum, Billum St.
 Thomsen, Thorvald, Mangbjerg, Østbirk St.

Vest, Kirstine, Brarup, Nørre Alslev St.
 Vestergaard, Nikoline, Tilsted pr. Thisted
 Villadsen, Marie, Skovhastrup pr. Hvalsø St.
 — Maren, Vinstrup pr. Dalbyover St.
 Vangsgaard, Jens, Solbjerg, Nykøbing M.
 Vestergaard, Karl, Sdr. Esp, Tim St.

Wejs, Nielsine, Lunde, Varde

Østergaard, Holger, Jølbygaard, Nykøbing M.

INDHOLD

	Side
1. Bjørnstjerne Bjørnson, af <i>J. P. Kristensen-Randers</i> (efter „Hjem og Skole“	3
2. De smaa Tings Betydning, af <i>P. Bak</i>	22
3. Dimisprædiken over Math. 8., 23.—27., ved <i>J. Trier</i>	31
4. Ungdomsbevægelsen i Sønderjylland, af <i>Andreas Grau</i> ...	39
5. Kunst- eller Handelsgødning, af <i>S. N. Lunde</i>	45
6. Elevmødet, ved <i>Lars Bækhøj</i>	57
7. To Sange, af <i>J. P. Kristensen-Randers</i>	64
8. En Mindetale, af <i>J. P. Kristensen-Randers</i>	66
9. Meddelelser fra Ollerup Højskole, af <i>J. P. Kristensen-Randers</i>	70
10. Vedtæger for Ollerup Højskoles Elevforening.....	73
11. Elevforeningens Regnskab	74
12. Meddelelser, af <i>J. L. Jensen</i>	75
13. Medlemsliste.....	76
14. I Vinterskoletiden, Billede, findes forrest i Skriftet	
15. Pigerne leger foran Skolen, Billede, mellem Side 22 og 23.	
16. Mindestenen for Fru Nanna, Billede, mellem Side 58 og 59	
17. Farfar, Billede, mellem Side 66 og 67.	
18. Paa Omslagets Bagside: Mærk vel!	

Adresse- og Navneforandringer
bedes meddelt Forretningsføreren, Lars Bækhoj.

Aarstallet

for Deres Højskoleophold bedes skrevet paa Postopkrævningens
Kupon eller paa anden Maade meddelt Forretningsføreren.